

I. KISIM

BÖLÜM I

TOPLUMSAL CİNSİYET EŞİTSİZLİĞİ

1. Toplumsal Cinsiyet

Hepimiz dünyaya kız ya da oğlan bebekler olarak geliriz. Bu farklılığı biyolojimiz belirler. Kadın ve erkek olarak doğuştan getirdiğimiz, biyolojik, fizyolojik ve genetik özellikleri cinsiyet olarak tanımlarız. Ancak cinsiyet yalnızca biyolojik varlığımızın bir niteliği olmakla kalmaz, toplumsal konumumuzu da tanımlar ve derinden etkiler.

Oğlan ya da kız bebekler olarak doğmuş olmak toplumda bizlere verilen rolleri, sorumlulukları ve bizlerden beklentileri de farklılaştırır. Bu farklılık bizlere kadın ve erkek olmayı öğretir.

Kız ya da oğlan bebekler olarak dünyaya gelen bireylerin bu dünyada başlarına gelen pek çok şey sonucu kadınlara ve erkeklere dönüştükleri süreci **Toplumsal Cinsiyet** olarak tanımlıyoruz (Bora ve Üstün, 2005) Toplumsal cinsiyet kısacası toplumun verdiği roller, görev ve sorumluluklar, toplumun bireyi nasıl gördüğü, algıladığı, beklentileri ile ilgili bir kavramdır (Üner, 2008).

Erken yaşlardan itibaren toplumsal cinsiyetle ilgili değerleri ve buna bağlı olarak gelişen davranış kalıplarını içine doğduğumuz toplumdaki öğrenmeye başlarız. Bu öğrenme birçok kanal vasıtasıyla gerçekleşir. Aile, okul, kitaplar, sokak, arkadaşlık ilişkileri, iş yaşamı, medya, yasalar, din, askerlik gibi alanlar toplumsal cinsiyetle ilgili değer ve davranışları öğrendiğimiz alanlardır.

Cinsiyet ve toplumsal cinsiyet kavramları ayrı şeylerdir ve ayrı durumlara vurgu yapar. Cinsiyetimizi doğa belirlerken, toplumsal cinsiyetimizi kültür belirler. Buna rağmen genel kanı, kadın ve erkeklere atfedilen farklı rol, sorumluluk ve statülerini doğuştan getirdiği, bunların doğal ve değiştirilemez olduğu yönündedir. Bu kanıya göre, kadınların ve erkeklerin o kültür içinde nasıl yaşayacağı, nasıl davranacağı, neleri yapıp yapmayacağına sorumlusu doğuştan getirilmiş olan anatomik özelliklerdir ve bu doğanın bir gerçeğidir.

Bu durumu doğal kabul etmek bunun değiştirilemez olduğu inancını da beraberinde getirir. Bu inanç, erkekler ve kadınlar arasında eşitsizliğe ve bu eşitsizliğin sürdürülmesine neden olur.

Oysa biyolojik cinsiyet ile toplumsal cinsiyet arasında hiçbir doğal ve zorunlu bağ olmadığı iki kavramın karşılaştırılması ile görülebilir.

Toplumların kadın ve erkeklerden beklentileri farklıdır ve bu farklılığı doğumlarından itibaren onlara atfedilen özellikler çerçevesinde görebiliriz. Örneğin kadınlardan daha duygusal, sevecen, fedakar, sessiz ve edilgen olmaları beklenirken, erkeklerden beklenen daha rasyonel, sorumluluk sahibi, güçlü, karar verici ve otoriter olmalarıdır. Bu beklentiyi

onlara konulan isimlerde, giydirilen giysilerin renklerinde ve alınan oyuncaklarda da görmek mümkündür. Örneğin kızlara verilen isimler Çiçek, Yaprak, İnci, Ceylan, Neşe, İffet, Nazlı iken, erkeklere verilenler Savaş, Kartal, Demir, Aslan, Yiğit, Mert, Kudret gibi isimlerdir. Kız bebeklere pembe giysiler hazırlanırken oğlanlara mavi giysiler hazırlanır. Kız çocuklarına oynamaları için oyuncak bebek, kap-kacak verilirken oğlan çocuklar araba, uçak ve silahlarla oynayarak büyürler.

2. Cinsiyet Kalıpları

İsmlendirmeler, oyuncaklar, beklentiler, onaylama ya da cezalandırmalar, çocukların çok küçük yaştan itibaren birtakım kalıplara uygun biçimlenmelerine neden olur. Bunlara **cinsiyet kalıpları** denir. Cinsiyet kalıpları yaşanan yere, ailenin durumuna, zengin ya da yoksul olma vb. durumlara göre değişir. Bu kalıpları çocukluğumuzdan başlayarak toplumsal ilişkiler içinde öğreniriz. Aile içinde başlayan bu süreç, okul, iş hayatı, arkadaş çevresi, sokak ve tüm toplumsal ilişkilerle sürer.

“Kadınlık ve erkekliğin kültürel olarak kurulan, öğrenilen kalıplar olduğunu söylemek, onları biyolojik özelliklerden daha az “gerçek” yapmaz. Kişisel olarak hoşlanmasak ve benimsemesek bile, cinsiyetin bu şekilde kurulması, bizim benliklerimizin kuruluşunun da bir parçası olur, bizim nasıl insanlar olduğumuzu, neleri yaptığımızı, neleri hayal ettiğimizi, nelerden vazgeçtiğimizi belirler” (Bora, 2008).

3. Cinsiyete Dayalı İşbölümü

Cinsiyet kalıpları çerçevesinde kadınların ve erkeklerin yaptıkları işler de farklılık gösterir.

Kadınların ve erkeklerin ne yapması gerektiği ya da neleri yapabileceği hakkında toplumda yaratılmış olan fikirlere ve değerlere dayanarak, kadınlara ve erkeklere farklı roller, sorumluluklar ve görevler yüklenmesine **cinsiyete dayalı işbölümü** denir (Bhasin, 2003).

Kadınların işleri, annelik ve aile içinde yaptıkları işler temelinde belirlenirken, toplumsal ve kamusal alanda yapılan işler erkeklerin işi olarak görülür. Kadınlar evin sosyal hizmet uzmanlarıdır.

Kadınlar ve Erkekler Hangi İşleri Yapar?

Kadınlar	Erkekler
Ev işleri yaparlar	Dışarıda çalışırlar
Belli çalışma saatleri yoktur	Çalışma saatleri bellidir.
Ücret, sigorta, emeklilik yoktur	Ücret, sigorta, emeklilik vardır
Çocuk, yaşlı ve engellilere bakarlar	Siyasal örgütlerde yer alırlar
Aile, akrabalık, komşuluk ilişkilerini düzenlerler	Evde ve toplumda karar vericidirler
Evin ekonomisini düzenlerler	

Bu iş bölümü sonucu kadınlar erkeklerden daha az

- Kaynağa: para, kredi, eğitim, istihdam, boş zamana,
- Seçme şansına: denetim, özerklik, yaşam tarzına,
- Karar alma yetkisine sahip olur (Sayılan, Tosun, 2008).

4. Cinsiyet Eşitsizliği ve Ayrımcılık

Kadınların ve erkeklerin yaptıkları işlere ve bu işlere verilen değere baktığımızda erkeklerin yaptığı işlerin daha önemli, statülü ve kazançlı olarak tanımlanan işler olduğunu görürüz.

Kadınların ve erkeklerin yaptıkları işlerin farklılaşması, farklı işlere farklı değerlerin atfedilmesi, işler arasında oluşan statü hiyerarşisi cinsiyet eşitsizliğinin de temelidir. Ayrıca bu durum toplumsal kaynaklara erişimi ve bu kaynakların bölüşümünü de büyük ölçüde etkiler.

Cinsiyet ilişkilerinin sadece kadınları ilgilendirmediği yol açtığı sonuçlara bakarak anlaşılabilir. Bu alan kadın-erkek tüm toplumu ilgilendiren ilişkiler bütünüdür. Cinsiyetin yalnızca “özel alan” denilen kişisel ilişkiler-aile ilişkileri içinde değil, “kamusal” dediğimiz alanda, yani siyaset, ekonomi, bilim üretimi gibi alanlarda da önemli bir faktör olarak hesaba katılması önemlidir (Sancar vd, 2006).

Bu noktada, her yaşta kadın ve erkeklerin; ailelerde, topluluklarda ve toplumda;

- Eşit karar verme yetkisine sahip olmaları,
- Yasa ve politikarlardan eşit fayda görmeleri,
- Kaynak ve hizmetlere erişimde ve bunları kullanmada eşit fırsatlara sahip olmaları şeklinde tanımlanan **toplumsal cinsiyet eşitliği** (WHO, 2008), toplumsal tüm alanlardaki yapılanmalarda gözetilmesi gereken bir kıstas olarak karşımıza çıkar.

Eşitsizliğin olduğu yerde hiyerarşik güç ilişkileri de vardır, egemen olan gücün kendisini sürekli ve üstün kılmak için kullandığı araçlardan birisi de şiddettir. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği, kadınların yaşamlarının birçok alanında cinsiyetleri nedeniyle şiddete maruz kalmasına yol açar.

Türkiye’de cinsiyet eşitsizliğine ilişkin bazı göstergeler:

- Nüfusun yarısını oluşturan kadınların TBMM’de temsil oranı 2015 genel seçimlerinde %14,4’den %17,6’ya çıkmıştır. Artış sevindirici olmakla birlikte yeterli değildir. Yerel yönetimlerde de durum pek farklı değildir. 31 Mart 2014 tarihinde yapılan yerel yönetim seçimlerinde ve 1 Haziran 2014 tarihinde 13 seçim bölgesinde yenilenen seçimlerde 30 büyükşehir belediye başkanlığının yalnızca 3’ünde; 1351 il, ilçe ve belde belediyelerinin ise yalnızca 37’sinde kadınlar belediye başkanı olarak seçilmişlerdir. BDP’nin eş başkanları ile büyükşehirlerde kadın belediye başkanı sayısı 5, il, ilçe ve beldelerde kadın belediye başkanı sayısı 105 olmuştur. 20.498 belediye meclis üyeliğinin sadece 2198’ini (%10,7) kadınlar oluşturmuş; 1251 il genel meclis üyeliğinin ise 60’ını (%4,8) kadınlar oluşturmuştur (KA-DER, 2015).

- Bürokrasi içerisinde üst düzey karar verici konumlardaki kadın oranının da düşük olduğu görülmektedir; üst düzey memur olan 7139 kişinin 6500'ü (%91) erkek, 639'u (%9) kadındır. Bürokrasinin önemli alanlarından biri olan ve bütün dünyada erkeklerin egemen olduğu diplomatik görevlerde Türk Dışişlerinde görev yapan 230 Büyükelçiden 32'si (%13,9) kadındır (TÜİK, 2015).
- Ocak 2015 itibariyle, 2079 Mülki İdare Amiri içerisinde 2 kadın Vali (Kırklareli, Sinop), 10 Vali Yardımcısı, 17 kaymakam, 4 kaymakam adayı bulunmaktadır (KSGM, 2015).
- Şubat 2015 itibariyle 25 müsteşarın 1'i kadındır. (KA-DER, 2015)
- Üniversite yöneticilerinin cinsiyetlerine bakıldığında da durum diğer sektörlerden pek farklı değildir. 2015 yılında 176 rektör içerisinde 12 kadın rektör (%6,8) vardır. Devlet üniversitelerinde kadın rektör oranı %5,8 iken vakıf üniversitelerinde %8,3'tür (TÜİK, 2015).
- Akademi'de 17.670 profesörün 5337'si (%30,2) kadındır (KA-DER, 2015).
- Yüksek yargıda başkanlık yapan 7 kişiden 1'i kadındır. (KA-DER, 2015)
- 2014 itibariyle, 9222 hakimın 5822'si (%63,1) erkek, 3400'ü (%36,9) kadındır. 4960 Cumhuriyet Savcısının 4640'ı (%93,5) erkek, 320'si (%6,5) kadındır (TÜİK, 2015).
- 2014 itibariyle Merkez Bankası meclis üye sayısı 7 olup, aralarında hiç kadın yoktur (TÜİK, 2015).
- 2013 itibariyle, gazete ve dergilerin yayın bölümlerinde çalışan 33.511 (%64,6) kişi erkek, 18.332 (%35,4) kişi ise kadındır (TÜİK, 2015).
- Türkiye'de 2013 itibariyle okuma yazma bilmeyen erkek nüfus oranı %1,3 iken, kadınlarda bu oran %6,6'tır. (TÜİK, 2015)
- 2013 itibariyle Türkiye genelinde erkeklerde işgücüne katılma oranı %71,3; kadınlarda ise %30,3'tür (TÜİK, 2015).
- Dünya Ekonomik Forumu Cinsiyet Uçurumu raporunda Türkiye 142 ülke arasında 125. sırada yer almıştır (WEF, 2014).

Cinsiyet ayrımcılığı için cinsiyetçilik terimi de kullanılmaktadır ve bu terim, erkek egemen toplumda kadınlara yönelik olumsuz tutumların hayata ayrımcılık olarak yansması sonucunda kadının sosyal, kültürel, politik ve ekonomik alanlarda erkeğe göre düşük konumlarda tutulması olarak tanımlanmaktadır (Dökmen, 2006:122). **Cinsiyetçilik**, kadın cinsiyetinin varsayılan doğasına yüklenen ön yargılar ve özellikler üzerinden geliştirilen, kadınlara karşı doğrudan ya da dolaylı ayrımcılık ve bundan hareketle kadınları birey ve grup olarak baskı altında tutma olarak değerlendirilmelidir. Kadınlara uygulanan cinsiyet ayrımcılığının iki boyutu vardır; birincisi, kadını zayıf görerek kadını korumaya dönük tarzda ayrımcılık, ikincisi, kadını küçümseyerek, onu aşağılayarak, onu düşük bulan tarzda ayrımcılık. Birincisinde kadının zayıf görülmesi, örneğin fiziksel ve duygusal yönlerden kadının yardıma ve sevgiye muhtaç bir varlık olarak algılanması, bu şekildeki önyargılarla tutum geliştirilmesine neden olur. Ayrımcılık ile mücadelede pozitif ayrımcılık tanımından

bahsederiz. Eşit olmayan gruplar arasında eşitlik sağlanıncaya kadar geçici özel önlemlerin alınmasına **pozitif ayrımcılık** denmektedir.

5. Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği ve Kadına Yönelik Şiddet

20. yüzyılın neredeyse sonlarına kadar üzerinde fazla durulmayan toplumsal cinsiyet ve şiddet ilişkisi, 1970'lerden itibaren gittikçe artarak tartışılan başlıca konulardandır. Esasen ilk çağlardan modernliğe, modernlikte elde edilen bazı kazanımlara rağmen, kadınlar erkek kontrolüne ve şiddetine maruz kalmışlardır. Bu tür şiddet ve kontrol, ekonomik eşitsizlik, siyasi bakımdan temsil edilmeme, kültürel baskı ve cinsel şiddet şeklinde olmuştur. Kadına yönelik erkek şiddeti adeta evrensel nitelikte bir problem olup, Batı toplumlarında da yaygındır (Barzilai, 2004: 869).

Kadına yönelik şiddet bakımından iktidar ve eşitsizlik ilişkisi, kaynakların elde edilmesi ve kullanılması bakımından da söz konusudur. Erkekler sosyal, siyasal ve ekonomik kaynaklara fazlasıyla hakimdir. Kadınlar ise fiziksel ve kurumsal araçlardan yoksundur. Bu nedenle kadın ve erkeğin eşitsiz ilişkisi söz konusudur.

Kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olarak tanımlandığını Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nda 20 Aralık 1993 tarihinde kabul edilen "Kadınlara Yönelik Şiddetin Ortadan Kaldırılmasına Dair Bildirge"de görmek mümkündür. Buna göre şiddet, ister kamusal, ister özel hayatta olsun, bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya özgürlükten keyfi olarak yoksun bırakma dahil olmak üzere, kadınlara fiziksel, cinsel veya psikolojik zarar veya acı verme sonucu doğuran veya bu sonucu doğurması muhtemel olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü şiddet eylemi anlamına gelmektedir.

2011 tarihli Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İç Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) kadına yönelik şiddeti "ister kamusal, ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma" olarak tanımlamıştır. Bu tanım da kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca Sözleşme'de toplumsal cinsiyete dayalı kadına yönelik şiddet de tanımlanmaktadır. Buna göre kadına yönelik toplumsal cinsiyete dayalı şiddet, doğrudan doğruya kadınlara yalnızca kadın oldukları için uygulanan veya orantısız bir şekilde kadınları etkileyen şiddet anlamına gelmektedir.

Bu tanım, açıkça kadına yönelik şiddetin toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olduğunu ortaya koymaktadır. Ayrıca tanımda şiddet türleri olarak fiziksel, psikolojik, cinsel şiddetin yanı sıra ekonomik şiddet de belirtilmiştir. Ekonomik şiddet kadınların hem kamusal hem de özel alanda ekonomik sömürsü anlamına gelmektedir. Örneğin, kadınların seks işçisi olarak zorla ve kötü koşullarda çalıştırılması ekonomik anlamda şiddetin bir görünümüdür. Kadının çalışmasına izin vermemek, az para vererek çok şey beklemek, kadını borçlandırmak gibi uygulamalar da ekonomik şiddete örnek olarak verilebilir. Diğer yandan

literatürde, kültürel şiddetten de söz edilmektedir. Kültürel şiddet, kadınların kültürel anlamdaki geleneksel normlarla ikincilleştirilmeleriyle ortaya çıkmaktadır. Kadınların sünnet edilmesi, “namus” cinayetleri, asit saldırıları, berdel, kuma gibi uygulamalar kültürel şiddetin en bilinen görünümüdür.

BÖLÜM II

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

1960'lerden başlayarak yükselen kadın hareketi ile dünyanın gündemine giren kadına yönelik şiddet, kadınların temel insan haklarını ihlal eden ve dünyanın her yerinde yaşanan bir sorun olup toplumsal adalet, kalkınma ve barış önündeki en önemli engellerden biridir. Yapılan çalışmalar kadınların ailede, eş ya da sevgili ilişkilerinde, işyerinde, sokakta ve eğitim kurumlarında yaygın olarak fiziksel, sözel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet yaşadıklarını ortaya koymaktadır. Her yıl binlerce kadın yaşadığı şiddet nedeniyle sakat kalmakta hatta ölmektedir.

Kadına yönelik şiddet anne karnında başlayıp ölünceye kadar devam edebilmekte ve yaygın biçimde ev içinde yaşanmaktadır. Ev içi şiddetin kişisel bir mesele olarak algılanması ve meşru görülmesi yaygınlığının en önemli sebebidir. Şiddet sadece kadınları birçok açıdan etkilemekle kalmaz; çocuklar ve toplum üzerinde de kuşaktan kuşağa aktarılan olumsuz sonuçlar doğurur.

Kadınların uzun yıllara dayanan mücadelesi sonucunda bugün artık kadına yönelik şiddetin bir insan hakkı ihlali olduğu yaygın biçimde kabul edilmektedir. Devletler, giderek artan bir oranda, kadınların ayrımcılığa ve şiddete uğramadan yaşama hakkını yasalarla güvence altına almaktadır. Kadın hareketinin mücadelesinin de katkılarıyla Türkiye'de 1980'lerden itibaren taraf olunan uluslararası sözleşmeler, yasal düzenlemeler, şiddeti önlemek amacıyla oluşturulan mekanizmalar başta olmak üzere kadına yönelik şiddetin önlenmesi yönünde önemli adımlar atılmıştır.

Kaynağını cinsiyet eşitsizliğinden alan kadına yönelik şiddetin ortadan kaldırılması, eşitlik odaklı politikaları ve çok taraflı bir yaklaşımı gerektirir. Eşitsizliğin ortadan kaldırılmasına yönelik uygulamalar, şiddetin toplumda meşru görülmesini önleyecek çalışmalar, şiddet uygulanan kadınlara yönelik koruma ve güçlendirme mekanizmaları, ilgili kamu görevlilerinin farkındalıklarının artırılması ve faillerin cezalandırılması bu alanda öncelikli olarak ele alınması gereken konulardır.

1. Kadına Yönelik Şiddetin Tanımı

Önceki bölümde kadına yönelik şiddetin çeşitli tanımlarından bahsedilmişti. Tarih itibariyle yeni ve kapsayıcı olan İstanbul sözleşmesindeki tanımı hatırlamakta fayda vardır. Buna göre;

Kadınlara yönelik şiddet ister kamusal ister özel alanda meydana gelsin, kadınlara fiziksel, cinsel, psikolojik ve ekonomik acı veya ıstırap veren veya verebilecek olan toplumsal cinsiyete dayalı her türlü eylem veya bu tür eylemlerle tehdit etme, zorlama veya keyfi olarak özgürlükten yoksun bırakma anlamına gelir. Bir insan hakları ihlali ve kadınlara yönelik ayrımcılık olarak tanımlanır.

Tanımdan da anlaşılacağı üzere kadına yönelik şiddetin geniş bir kapsamı ve boyutları vardır. Doğum öncesinden başlayarak kadınlara yaşamlarının her döneminde uygulanan şiddetin, farklı dönemlerde sıkça karşılaşılan görünümüleri şu şekilde özetlenebilir:

Doğum öncesi dönemde kız çocuk olacağı öğrenildiğinde anneye yönelik fiziksel şiddetin artması, hamilelikte özellikle kadının karnının tekmelenmesi, annenin beslenmesinin önemsenmemesi, doğum öncesi sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaması, kız çocukların yaşamına kürtajla son verilmesi, anneye yönelik psikolojik, cinsel, fiziksel şiddet uygulanması sonucunda anne karnındaki bebeğin etkilenmesi, istenmeyen gebeliklerde annenin kız bebeğini düşürmeye çalışması sonucu bebeğin sakatlanması ya da ölmesi.

Bebeklik döneminde kız bebeklerin beslenmesinin önemsenmemesi, sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaması, kız bebeklere yönelik fiziksel şiddet ve buna bağlı yaralanma, sakatlık ve ölüm.

Çocukluk döneminde eviçi ilişkilerde fiziksel, psikolojik, cinsel, ekonomik şiddet, okula göndermeme, eve hapsedme, evlendirme, genital sakatlama, cinsel istismar, ensest, fuhuşa zorlama ve/veya pornografik yayınlarda kullanma, “cinsiyetine uygun olmayan davranışlar” nedeniyle cezalandırma.

Gençlik ve yetişkinlik döneminde flört, evlilik ve iş ilişkisinde fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet, zorla evlendirme, fuhuşa zorlama, eğitimini engelleme, meslek tercihine müdahale.

Yaşlılık döneminde fiziksel, ekonomik, psikolojik, cinsel şiddet; maruz bırakıldığı şiddet nedeniyle kadının işi, geliri, sosyal güvencesi olmaması, mülk edinme hakkının engellenmiş olması, ekonomik ve fiziksel bağımlılık, yaşlıların toplumda görünmez ve önemsenmez olması gibi kadın ve yaşlı olmaktan kaynaklı sorunlar nedeniyle şiddetin etkilerinin derinleşmesi; torunlarına bakmaya zorlanması, geçmişte yaşanan şiddete bağlı fiziksel ve psikolojik sorunlarla yalnız baş etmek zorunda kalması ve destek alamaması, duygusal ve cinsel ilişkilerinin sınırlandırılması, genç kadınlarla kıyaslanması, eşi ve çocukları tarafından hizmet beklenmesi, fiziksel güçsüzlüğü ve sağlık sorunlarının önemsenmemesi, fiziksel ve ekonomik bağımlılık nedeniyle ayrılma koşullarının sınırlı olması ve şiddete boyun eğmek zorunda bırakılması, yaşlı ve kadın olduğu için toplumdaki soyutlanması.

2. Dünya Üzerinde Kadına Yönelik Şiddetin Farklı Görünümleri

Çeyiz Cinayetleri

Daha çok Hindistan’da karşılaşılan uygulamada, gelinin ailesinin damadın ailesine çeyiz olarak yüklü miktarda para veya takı vermesi gerekmektedir. Bu, başlık parasının tersi bir uygulama olsa da bu uygulamadan yine kadınlar zarar görmektedir. Çeyizi damat ve ailesince yeterli bulunmayan kadınlar yakılarak öldürülebilmektedir. Hatta kız çocuğunun iyi bir yatırım olarak görülmemesi nedeniyle hamileliklerde çocuğun kız olduğu öğrenilince anneye çocuğu düşürmesi için baskı yapılmakta, çocuk düşürülmekte,

kürtajla aldırılabilmekte ya da doğumdan sonra öldürülebilmektedir. Kız doğuran anneler cezalandırılabilmekte, evden atılmakta, hatta öldürülmektedir.

Genital Sakatlama

Dünya Sağlık Örgütü'nün "genital sakatlama" olarak adlandırdığı, yaygın kullanılan biçimiyle "kadın sünneti", daha çok Afrika ülkelerinde karşılaşılan bir şiddet biçimi olup herhangi bir tıbbi gerekçe olmadan klitoris, klitoris çevreleyen ve koruyan derinin ve/veya küçük ve büyük dudaklarının bir kısmının ya da tamamının acı verici cerrahi bir uygulama ile kesilmesidir. Genital sakatlama kadınlarda cinselliğin kontrol altında tutulmasını hedefler. Kadının haz alması engellenerek "aykırı" cinsel davranışlarının önüne geçilmek istenir.

Uygulama genelde genital bölge uyuşturulmadan bıçak, traş bıçağı, keskin cam parçaları, keskin teneke kenarı vb. kullanılarak yapılır. Yaranın tutturulmasında akasya ağacı dikenleri, kemik çiviler, iğne, hayvan kıllarından elde edilen iplikler, deri iplikler kullanılır. Bu uygulama genellikle bebeklik dönemi ile 15 yaş arasında yapılmaktadır.

Genital sakatlama; kan kaybına bağlı şok, kansızlık, kan zehirlenmesi, enfeksiyonlar, idrar yaparken yaranın yanması sebebiyle idrar tutma ve bunun yarattığı sorunlar, tetanos, HIV/AIDS, üriner sistem enfeksiyonları, kist oluşumu, kısırlık, doğum komplikasyonları ve bebek ölümlerine de neden olmaktadır.

Savaşta Tecavüz

Tecavüz, savaş sırasında bir çeşit silah olarak kullanılmakta; erkeğin kadının sahibi olduğu fikrinden hareketle genellikle kadınların kocalarının önünde gerçekleştirilmekte, "düşmanın" erkekliğini aşağılamanın bir yolu olarak görülmektedir. Bugün savaşlarda ve çatışma ortamlarında kadınlar yaygın biçimde tecavüze uğramaktadır. Kadınlar, tecavüzün yanı sıra kirli oldukları gerekçesi ile yakınları tarafından da dışlanmakta, istenmeyen gebelikler ve ciddi sağlık problemleri ile de baş etmek zorunda kalmaktadırlar.

Asit Saldırıları/Kezzap Atma

Asit saldırıları Güney Afrika'da daha sık karşılaşılan, kadınlar üzerinde fiziksel olduğu kadar psikolojik ve sosyal açıdan da izler bırakan, kimi durumlarda ölüme yol açan ve tasarlanarak gerçekleştirilen bir şiddet türüdür. Kadınların genellikle görünür bölgelerine, özellikle yüzüne asit püskürtmek şeklinde gerçekleşen bu saldırıların daha çok eşin cinsel ilişki talebini reddetmek, çeyiz kavgaları, intikam almak gibi bahanelerle gerçekleştirildiği bilinmektedir.

Kadın Ticareti

Kuvvet kullanarak veya kuvvet kullanma tehdidi ile veya diğer bir biçimde zorlama, kaçırma, hile, aldatma, nüfuzu kötüye kullanma, kişinin çaresizliğinden yararlanma veya başkası üzerinde denetim yetkisi olan kişilerin rızasını kazanmak için o kişiye veya

başkalarına kazanç veya çıkar sağlama yoluyla kişilerin istismar amaçlı temini, bir yerden bir yere taşınması, devredilmesi, barındırılması veya teslim alınması insan ticareti olarak tanımlanmaktadır. Erkekler de ticaretin konusu olabilmektedir; ancak çalışmalar, tüm dünyada ağırlıklı olarak kadın ve çocukların insan ticaretine konu olduğunu göstermektedir.

Namus Bahanesiyle İşlenen Cinayetler

Namus bahanesi ile işlenen cinayetler, kadının en temel insan hakkı olan yaşam hakkını elinden alır. Namus, cinsiyetler arasındaki ilişki bağlamında ele alındığında erkeğin kadın üzerindeki hakimiyet ve denetimini ifade eder. Ataerkil anlayışın egemen olduğu her yerde namus kavramı kadın bedeni ve cinselliğinin erkekler tarafından kontrol edilmesi ile ilişkilendirilmektedir. Bu denetim toplumdaki çeşitli kurumlar aracılığıyla üretilir ve sürdürülür. Bunun en belirgin olduğu alan ailedir.

Cinsel Taciz ve Tecavüz

Cinsel taciz; küçük düşürücü, saldırgan, sindirici ya da utandıracak türden beklenmeyen, hoş karşılanmayan ve davetsiz her türlü cinsel davranıştır. Cinsel taciz, bakışlar, imalar, şakalar, gülümseme, ıslık, dış görünüş hakkında imalı ve hoş olmayan sözler, şakalar ve yorumlar, açık sözlü sarkıntılık, sırnaşma ve davet etme, işyerinde pornografik resim kullanma, cinsel yaklaşım talepleri şeklinde görülebilir. İstemediği halde kadını cinsel ilişkiye zorlamak ise tecavüzdür. Cinsel taciz ve tecavüz olaylarının önemli bir bölümü, kadınlar utandığı ya da suçlanmaktan korktuğu için açığa çıkmamaktadır.

Evlilik İçi Tecavüz

Evlilik içi tecavüzün evlilik dışı tecavüzdən bir farkı yoktur. Ancak, evlilik içinde gerçekleşen tecavüz, genellikle tecavüz olarak görülmediğinden ayrıca tanımlamak önemlidir. Türk Ceza Kanunu'nda (TCK) evlilik içi tecavüz şikayete bağlı suç olarak tanımlanmıştır.

Ensest

Ensest, ana-baba figürüne, otoritesine ve gücüne sahip kişilerin cinsel istismarıdır. Baba, dede, abi, amca gibi otorite konumundaki bir erkek tarafından gerçekleştirildiği için ailenin şerefini korumak adına genellikle deşifre edilmez, dolayısıyla şiddetin en az görünür biçimlerinden biridir. Türkiye'de Ufuk Sezgin tarafından yapılmış klinik çalışmanın bulgularına göre ensest saldırganlarının %57'sini öz babalar, %4'ünü öz ağabeyler, %13'ünü yakın akrabalar, %26'sını ise ikinci dereceden akrabalar oluşturmaktadır. Yasal başvuruda bulunmuş, mahkemesi sonuçlanmış ya da süren vakalarda ise saldırganların %39'unu öz baba, %15'ini öz ağabey, %17'sini yakın akraba, %28'ini ise uzak akrabalar oluşturmaktadır (Sezgin, 1993). Ensest konusunda daha yeni çalışmalar yapılmış olmakla birlikte sayısal veri sunan araştırma bulunmamaktadır.

Bekaret Kontrolü (Genital Muayene)

Bekaret kontrolü, kadının cinsel ilişkiye girip girmediğini anlamak için “kızlık zarı”nın kontrolünü içeren, bireyin cinsel özgürlüğüne yönelik bir saldırı ve ayrımcı bir uygulamadır. TCK’da genital muayenenin zorunlu hallerde ancak hakim kararıyla yapılması düzenlenmiştir.

3. Dünyada ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetin Görülme Sıklığı

Dünyanın çeşitli ülkelerinde gerçekleştirilen araştırmalar, kadına yönelik şiddetin yaygınlığını açık biçimde ortaya koymaktadır. Dünya Sağlık Örgütü’nün 2014’te yayınladığı ve dünya nüfusunun %88’ini oluşturan 6,1 milyar kişiyi kapsayan 133 ülkeden aldığı verilere istinaden hazırladığı küresel rapora göre, dünyada her 3 kadından biri yakın ilişkide bulunduğu eş, sevgili gibi erkekler tarafından fiziksel, cinsel veya psikolojik şiddete maruz bırakılmaktadır (WHO, 2014).

Ayşe Gül Altınay ve Yeşim Arat’ın 2006-2007 yılları arasında TÜBİTAK desteği ile yürüttükleri “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet Araştırması”nın sonuçlarına göre, araştırmaya katılmış olan her üç kadından biri fiziksel şiddet görmektedir. Yüksek öğrenim gören altı erkekten biri karısına şiddet uygulamaktadır. Kadınların aileye kocasından fazla gelir getirmesi şiddete uğrama riskini artırmakta, bu durumdaki her 3 kadından ikisi şiddetle yüzleşmektedir (Altınay, Arat, 2007).

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM) tarafından Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü’ne 2008 yılında yaptırılan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması”, ulusal temsil niteliğine sahip ilk ve en kapsamlı şiddet araştırmasıdır (Hacettepe-KSGM, 2009). Araştırmanın bulguları Türkiye İstatistik Kurumu tarafından resmi veri olarak kabul edilmektedir. Araştırmanın sonuçlarına göre, Türkiye’de kadına yönelik fiziksel, duygusal, cinsel ve ekonomik şiddet çok yaygındır. Şiddetin boyutu kadının farklı özelliklerine göre bazı farklılıklar göstermekle beraber bütün kesimlerde yaşanan çok yaygın bir sorundur. Şiddetin kadınların fiziksel ve ruhsal sağlıkları üzerinde son derece olumsuz etkileri vardır. Araştırma, kadınların yaşadıkları şiddeti başkalarıyla paylaşmadıklarını ortaya koymuştur. Sayısı çok az olan destek almak üzere herhangi bir kuruma başvuran kadınların ise aldıkları hizmetten memnun olmadıkları belirlenmiştir. Aşağıda araştırmadan elde edilen verilerden bazıları listelenmektedir:

- Türkiye’de eşi veya eski eşi tarafından fiziksel şiddete maruz bırakılan kadınların oranı %39’dur.
- Hayatının herhangi bir döneminde duygusal şiddet yaşayan kadınların oranı %43,9’dur.
- Sadece cinsel şiddete maruz kalan kadınların oranı %15,3’tür. Kentte fiziksel şiddet oranı %38 iken, kırdaki %43’tür.
- Yaşadıkları fiziksel şiddet sonucunda yaralanan kadınların oranı %25’tir.
- En az bir kez fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalmış kadınlardan eğitimi olmayanların oranı %55,7, lise ve üzeri düzeyde eğitim alanların oranı ise %27’dir.

- Yaşadıkları şiddeti kimseye anlatamayan kadınların oranı %48,5'tir.
- Şiddete uğrayan kadınların sağlık sorunları yaşama, intihar etmeyi düşünme ya da deneme olasılıkları en az iki kat artmaktadır.
- Her 10 kadından 1'i gebeliği sırasında fiziksel şiddete maruz kalmaktadır.
- Cinsel şiddet birçok durumda fiziksel şiddet ile birlikte yaşanmaktadır; kadınların %42'si fiziksel veya cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir.

2014 Kasım ayında yayınlanan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) Raporu'nda yer alan bazı veriler şöyledir (Hacettepe NEE, 2014).

- Her dört kadından biri evlendikten sonra işten ayrılmaktadır.
- 15-49 yaş arasındaki kadınlar arasında bir erkeğin eşine belirli nedenlerle fiziksel şiddet uygulamasını haklı bulan kadınların oranı %13'tür. Bu oran TNSA 2008'de %25'tir (Hacettepe NEE, 2009).
- Evli kadınların %17'si kocası ya da ailesi izin vermediği için çalışmadığını belirtmiştir.
- 15-49 yaş arasındaki kadınlar arasında bir erkeğin eşine belirli nedenlere fiziksel şiddet uygulamasını haklı bulan kadınların oranı en düşük Batı Anadolu'da (%5) iken en yüksek Orta Anadolu'dadır (%22).
- Eğitimi olmayan veya ilkokul mezunu kadınların fiziksel şiddete maruz kalınmasına "neden" olarak gösterilen durumlardan birini doğru bulma oranı, lise ve üzeri eğitimi olan kadınlara göre 8 kat fazladır.
- 15-49 yaş arasındaki kadınların %39'u eşlerinin/birlikte olduğu kişilerin kontrol edici davranışlarına maruz kaldığını belirtmiştir. Kontrol etme davranışına maruz kalan kadınların oranı hiç evlenmemiş (%51,8) ve boşanmış/eşi ölmüş/ayrı yaşayan kadınlar (%61,3) arasında en yüksektir.

KSGM'nin yine Hacettepe Üniversitesi'ne yaptırdığı ve 2015 yılında açıkladığı "Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması"nın sonuçları ise şöyledir (Hacettepe-ASPB, 2015):

Eş/Birlikte Olunan Erkeklerden Kadınlara Yönelen Şiddet

- Evlenmiş kadınların %36'sı, yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri ya da birlikte oldukları erkeklerin fiziksel şiddetine maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca fiziksel şiddet, her 10 kadının neredeyse 1'inde gebelik sırasında da devam etmektedir.
- Evlenmiş kadınların %12'si, yaşamlarının herhangi bir döneminde eşleri ya da birlikte oldukları erkekler tarafından cinsel şiddete maruz bırakıldıklarını belirtmişlerdir.
- Orta Anadolu bölgesi hem yaşamın herhangi bir döneminde (%43) hem de son 12 ayda (%11) maruz kalınan fiziksel şiddetin en fazla belirtildiği bölgedir.
- Kadınların %38'i yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddetten birine maruz kalmıştır. Bu durum, 2008 araştırmasında da tespit edildiği gibi, fiziksel ve cinsel şiddetin daha çok bir arada yaşandığına işaret etmektedir.

- Kadınların %26'sı 18 yaşını tamamlamadan evlenmişlerdir.
- Evlilik yaşı ile şiddet düzeyi arasında belirgin bir ilişki vardır. Fiziksel şiddet erken evlenen kadınlar arasında %48, 18 yaşından sonra evlenen kadınlar arasında %31 düzeyindedir.
- Cinsel şiddet ise 18 yaş öncesi evlenen kadınlar arasında %19, 18 yaş sonrası evlenen kadınlarda %10 düzeyindedir.
- İki şiddet türü bir arada değerlendirildiğinde, erken evlenen kadınların yarısı fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalırken, 18 yaşından sonra evlenen kadınların ise üçte birinin fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldığı görülmektedir. Bu farklılaşmalar son 12 ay için de gözlenmektedir.
- 18 yaşından sonra evlenmiş kadınların %42'si yaşamın herhangi bir döneminde duygusal şiddet/istismara maruz kalırken, bu oran 18 yaşından önce evlenmiş kadınlar için %51'dir.
- Kadınların maruz kaldıkları şiddet yüzdeleri medeni durumlarına göre farklılaşmaktadır. Boşanmış/ayrı yaşayan kadınların yaklaşık dörtte üçü yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kaldıklarını belirtmişlerdir. Hiç evlenmemiş ancak birlikteliği olmuş kadınlar arasında fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaygınlığının %7 düzeyinde olması da, şiddetin evlilik ilişkisi dışındaki varlığına da dikkat çekmektedir.
- En yaygın şiddet biçimi olan duygusal şiddet/istismara bakıldığında Türkiye genelinde evlenmiş kadınların yaşamlarının herhangi bir döneminde maruz kaldıkları duygusal şiddet/istismar oranı %44, son 12 ayda ise %26'dır. En yaygın duygusal şiddet/istismar içeren davranış hakaret/küfür olup, bunu korkutma/tehdit ve aşağılama/küçük düşürme izlemektedir.
- Ekonomik şiddet/istismar biçimleri kadının çalışmasına engel olma ya da işten ayrılmasına neden olma, ev harcamaları için para vermeme ile kadının gelirini elinden alma olarak tanımlanmıştır. Türkiye genelinde bu davranışlardan en az birine yaşamın herhangi bir döneminde maruz kalan evlenmiş kadınların oranı %30, son 12 ayda maruz kalan kadınların oranı ise %15'tir.

Eş/Birlikte Olunan Erkek Dışındaki Kişilerden Kadınlara Yönelen Şiddet

- Kadınların eşleri ya da birlikte oldukları erkekler dışındakilerden maruz kaldıkları istismar ve şiddet biçimleri arasında en fazla görülen duygusal istismardır. 15 yaşından sonra yaşanan duygusal istismarı (%22), fiziksel şiddet (%14) ile daha az oranda dile getirilen cinsel şiddet (%3) izlemektedir.
- Kadınların %9'u, çocukluk döneminde (15 yaşından önce) cinsel istismara maruz kalmaktadır. Cinsel istismarın %38'i kadınların tanımadıkları yabancı kişilerden, %29'u ise baba, üvey baba, erkek kardeş, ağabey, dede, amca ve dayı dışında kalan erkek akrabalarından kadınlara yönelmektedir. Kadınların yaşadıkları çevrede bulunan tanıdıklar ise cinsel istismar faillerinin %15'ini oluşturmaktadır.

- Araştırma kapsamında yer alan yeni konulardan biri de kadınların eşleri dışındaki kişiler tarafından eğitim ve çalışma yaşamına katılmalarının engellenmesine ilişkindir. Kadınların neredeyse üçte biri eğitiminin engellendiğini, onda biri ise 15 yaşından sonra çalışma yaşamına katılmasına izin verilmediğini ya da işten çıkmasına neden olduğunu belirtmektedir.
- Türkiye genelinde hakkında ilk kez bilgi toplanan ısrarlı takip, her 10 kadından neredeyse 3'nün en az bir kez maruz kaldığı şiddet biçimidir. En yaygın ısrarlı takip biçimleri telefonla arama (%19), kısa mesaj, mektup ya da e-posta gönderme (%8), sosyal medya aracılığıyla takip etme (%6) ile çalışılan ya da yaşanan mekanlara gelerek rahatsız etme (%6) biçimindedir. Araştırma sonuçları sık rastlanan ısrarlı takip eylemlerinin faillerinin daha çok yabancılar olduğunu ortaya çıkarmıştır. Ancak ölüm ve zarar verme tehdidi içeren ısrarlı takip biçimlerinin failleri daha çok eski eşler ve birlikte olunan erkeklerdir.

2014 araştırma sonuçlarından bazıları aşağıda başlıklar halinde yer almaktadır:

Şiddet Kadınların Sağlığını Olumsuz Yönde Etkiliyor

Şiddet gören her 10 kadından 6'sı maruz kaldıkları şiddet sonucu 3 kez veya daha fazla sayıda yaralanmıştır; bu yaralanmaların yarıya yakınının tedavi gerektirecek düzeyde olması, şiddetin kadınların fiziksel sağlığına yönelik ciddi bir tehdit yarattığını gözler önüne sermektedir.

Fiziksel veya cinsel şiddete maruz kalan kadınların üçte biri yaşamlarının herhangi bir döneminde intihar etmeyi düşündüklerini belirtmişlerdir. Bu oran, şiddet görmediğini dile getiren kadınlar arasında ise onda bir düzeyindedir. Benzer biçimde, şiddet gören kadınlar arasında intihar girişiminde bulunma (%15), şiddet görmediğini belirten kadınlardan (%3) 5 kat daha fazladır.

Şiddet Çocukları ve Erkekleri de Etkiliyor

Anneleri şiddete maruz kalan çocukların bazı sorunlu davranışları diğer çocuklardan daha fazla sergiledikleri görülmektedir. Şiddet yaşanan ailelerde büyüyen çocukların yarısının hırçınlaşarak ağlaması, çekingen ya da içe kapanık davranması bu durumun örnekleri arasındadır.

Erkekler açısından, çocukluk döneminde şiddete maruz kalma ya da annelerinin şiddete maruz kalmasına tanık olma, yetişkin olduklarında şiddet uygulama eğilimlerini arttıran etmenlerden biri olabilmektedir. Tüm erkeklerin üçte biri fiziksel şiddet uygularken, babası annesine şiddet uygulayan erkeklerin yarısı eşine şiddet uygulamaktadır.

Her Gruptan Kadınlar Şiddet Tehdidi Altında

Araştırma sonuçlarına göre farklı yaş, eğitim ve refah düzeyindeki kadınlar arasında şiddete maruz kalanların oranı farklılaşmakla birlikte her gruptan kadın şiddet görmektedir.

Türkiye genelinde fiziksel ve/veya cinsel şiddet düzeyi ve örüntüsü 2014 ve 2008 araştırmalarında büyük oranda aynı olup kadına yönelik şiddetin bölgelere göre yaygınlığı ve bu dönemde bölge düzeyindeki değişim farklılaşmaktadır.

Kadınlar Şiddet ile Yalnız Mücadele Ediyor

Şiddet gören kadınların, büyük oranda şiddeti kimseye anlatmadıkları ve şiddetle kendi başlarına mücadele etmeye çalıştıkları görülmektedir. Şiddete maruz bırakılan kadınların %44'ü şiddetten kimseye söz etmemişlerdir. Kadınların şiddeti saklama eğilimleri eğitim düzeyinin artmasıyla azalmakta, şiddeti kendi ailelerine anlatma eğilimleri ise artmaktadır.

Şiddet gören kadınların %39'u şiddete tanık olan ya da şiddetten haberdar olan kişilerden hiçbirinin kendilerine yardım etmediklerini açıklamışlardır. Kadınların %37'si şiddeti kendi ailesine anlattığını, ancak sadece %19'u ailesinin kendisine bu konuda yardım etmek istediğini belirtmiştir.

Kadınların Şiddetle Mücadelesinde Kurumsal Mekanizmaların Kullanımı

Fiziksel ve/veya cinsel şiddete maruz kalan kadınlar arasında, kurumlara başvuruda bulunmayanların oranı %89'dur. Bu oran 2008'de yapılan ilk Hacettepe-KSGM araştırmasında %92 olup, geçen dönemde %3 oranlık bir iyileşme sağlanmıştır. (Bir başka deyişle, 2008'de kurumlara başvuruda bulunan kadınların oranı %8 iken, bu rakam 2014'te %11'e çıkmıştır.) Kadınları kurumsal başvuruya yönelten en önemli etken şiddetin tahammül edilemeyecek bir noktaya gelmesidir (%69).

Kadınların maruz kaldıkları şiddeti ciddi bir sorun olarak algılamamaları, çocuklarının mutsuz olacağından çekinmeleri, eşlerinin değişeceğini düşünmeleri gibi nedenlerin yanı sıra nereye başvuracaklarını bilmemeleri ve kurumlara ilişkin olumsuz algıları kurumsal başvurunun az olmasının nedenleri arasındadır.

Türkiye genelinde %11 olan fiziksel ve/veya cinsel şiddet yaşayarak kurumlara başvuran kadınların %7'si polise, %5 civarı da Aile Mahkemesi'ne başvurmaktadır.

Polise yapılan başvuruların %29'u kadının eşiyle uzlaştırılmasıyla, %23'ü tedbir kararı alınmasıyla, %41'i polisin başka kurum kuruluşu yönlendirmesiyle sonuçlanırken, başvuruların yüzde13'ünde hiçbir şey yapılmamıştır.

Kadınların Haklarını Bilmesi

Araştırmaya göre, Türk Medeni Kanunu'nda yer alan evlilik yaşı, nikah türü ve mal paylaşımına ilişkin kanun maddelerini kadınların %80'inden fazlası duymuştur. Buna karşılık her 10 kadından 6'sı kadının çalışmak için eşinden izin almasının gerekmediğine ilişkin hükmü duymadığını beyan etmiştir. 6284 sayılı Kanun ile uygulamaya geçen tedbir kararları arasında, evden uzaklaştırma, geçici koruma ve barınma kararları en çok haberdar olunan kararlardır. Kadınların, tedbir kararlarından daha çok televizyon/radyo aracılığıyla haberdar oldukları anlaşılmıştır.

4. Eviçinde Kadına Yönelik Şiddetin Farklı Görünümleri

Eviçinde meydana gelen, cinsiyete dayalı, kadın üzerinde baskı ve üstünlük kurmayı amaçlayan, tehdit, dayatma, kontrol içeren, psikolojik, cinsel, ekonomik, fiziksel zararlar sonuçlanan ve kadının insan haklarını ihlal eden her türlü eylem ya da eylem tehdidi kadına yönelik eviçi şiddettir.

Eviçinde kadına yönelik şiddet her yaştan, her öğrenim düzeyinden, her gelir düzeyinden, bekar, boşanmış, evli, her ülkeden kadının gerçeğidir. Tüm dünyada kadınlar kocaları, babaları, erkek kardeşleri, birlikte yaşadıkları erkekler ve/veya akrabalık ilişkisi bulunan diğer erkekler tarafından şiddete uğramaktadır. Eviçinde kadına uygulanan şiddet gerek şiddet uygulayan gerekse toplum tarafından, hatta kimi zaman da şiddete uğrayan kadın tarafından meşru sayılmaktadır. Kadınlar yaşadıkları şiddetin sorumlusu olarak görülmekte, şiddetin hak edildiği inancı toplumda yaygın biçimde kabul edilmektedir.

Eviçinde kadına uygulanan şiddetin, şiddet uygulayan kişinin akıl veya ruh sağlığının bozuk olması, eğitim seviyesinin düşük olması, işsizlik, ekonomik sıkıntılar, stres, gibi bireysel faktörlerden kaynaklandığı görüşü yaygındır. Bu görüşün şiddetin dünyadaki yaygınlığına bakıldığında ev içinde kadına uygulanan şiddeti açıklaması mümkün görünmemektedir.

Eviçi şiddetle mücadele tarihi, ev içi erkek şiddeti tarihi kadar eski değildir. Bu sonuç, yüzyıllar boyunca kadının mağduru olduğu ev içi şiddetin bir sorun olarak görülmesini engelleyen; şiddetin kadınlar tarafından normalleştirilip, olağanlaştırılan bir eylem olarak kabullenilmesine hizmet eden ataerkil sistem tarafından yaratılmıştır. Bir cinsiyet rejimi olarak ataerkinin gücünün, kendini yeniden üretebilme potansiyelinde yattığını savunan feministler, söz konusu yeniden üretimin aile içinde gerçekleşmesi nedeniyle ailenin içinde olup bitenlere dikkat çekmeye çalışmışlardır. (Bora, 2008:40).

Feministler, eviçi şiddetin toplum meselesi haline gelmesinde, sığınmaevleri hareketinin başlatılmasında, şiddet uygulanan kadınlar için yasal savunu yapılması ve istismarcıların davranışlarından sorumlu tutulmasının sağlanmasında büyük pay sahibidirlere (McCue, 1995:16).

Feminist yaklaşım, eviçi şiddetin, toplumda yapılaşmış durumda olan, erkeğin gücünün kadının üstünde görüldüğü toplumsal cinsiyet kalıp yargılarının anlaşılmasıyla açıklanabileceğini vurgular. Baskın sınıf olarak erkekler, maddi ve sembolik kaynakların kullanımını elinde tutarken, kadınlar ikincil ve aşağı konuma geriletilerek değersizleştirilirler. Eviçi şiddetin kökeni, erkeğin fiziksel gücüyle baskı kurması gerektiği geleneksel inancına dayanır. Feminist yaklaşıma göre, evlilik ve aile kurumu, erkeklerin eşleri üzerinde kontrol kurması ya da güç kazanması için fiziksel zorlamayı kullanmalarını cesaretlendirir. Erkekler, hak edildiği düşünülen bu otoriter pozisyonu hisseder ve bunu dinsel öğrenmeler ile sosyal ve yasal sistemle pekiştirirler (McCue, 1995:13). Eviçi şiddet, daha güçlü olan bireyin, diğerlerini güç kullanarak kontrol etmesinin kabul edilebilir olduğuna duyulan ataerkil inanca dayanır.

Psikolojik, cinsel, ekonomik ve fiziksel şiddet eviçi şiddetin türlerini oluştururlar.

Psikolojik Şiddet

Hakaret etmek, aşağılamak, küçümsemek, küfretmek, kadını yaşadığı şiddetin sorumlusu olarak görmek, başka kadınlarla kıyaslamak, kadına veya çocuklara zarar vermekle, öldürmekle tehdit etmek, kadının nereye gideceğine, kimlerle görüşeceğine karar vermek, diğer insanlarla ilişkilerini sınırlamak, kendini geliştirmesine engel olmak, kültürel farklılıklarını yok saymak, bastırmaya çalışmak veya bu gerekçeyle kötü muamelede bulunmak en sık karşılaşılan psikolojik şiddet biçimleridir.

Cinsel Şiddet

Kadını istemediği yerde, istemediği zamanda ve istemediği biçimde cinsel ilişkiye zorlamak, cinsel taciz, enest, çocuk doğurmaya ya da doğurmamaya zorlamak, kürtaja zorlamak, fuhuşa zorlamak, cinsel organlarına zarar vermek cinsel şiddetin yaygın görünümleridir.

Ekonomik Şiddet

Kadının çalışmasına izin vermemek, istemediği işte zorla çalıştırmak, az para vererek çok şey beklemek, aileyi ilgilendiren ekonomik konularda kadının fikrini sormadan tek başına karar almak, kadının parasını, kişisel mallarını, takılarını elinden almak, kariyerini engelleyen kısıtlamalar getirmek (iş gezilerine, toplantılara, kurslara katılmasına engel olmak), iş bulmasını kolaylaştırıcı becerilerini geliştirecek etkinliklere katılmasını engellemek, iş yerinde olay yaratarak kadının işten atılmasına neden olmak gibi durumlar ekonomik şiddete örnek olarak verilebilir.

Fiziksel Şiddet

Tükürmek, itip kakmak, tokatlamak, tartaklamak, saçını çekmek, tekmelemek, eşya fırlatmak, kesici ve vurucu aletlerle ya da yakıcı maddelerle kadının bedenine zarar vermek, kadının sağlıksız koşullarda yaşamaya zorlamak, sağlık hizmetlerinden yararlanmasına engel olarak bedensel zarara uğratmak yaygın fiziksel şiddet biçimleridir.

Kadına Yönelik Şiddet Döngüsü

Kadının eşinden/partnerinden gördüğü şiddet üç aşamalı kısır bir döngüyü içerir. Bu döngü, eğer müdahale edilmez ise yoğunlaşarak devam eder. Kadınları destekleyici mekanizmalar bu döngünün kırılmasına aracılık eder.

Gerginliğin Tırmanması

- Kadın kocasının/partnerinin gergin olduğunun farkındadır, en küçük konular bile problem olmaya başlar.
- Kadın durumu kontrol edebileceğini düşünür ve kontrol etmesi gerektiğini hisseder.

- Çeşitli bahanelerle ortaya çıkan her bir olay sonrasında kocanın/partnerin öfkesi artar.
- Kocasının/partnerinin patlamasını engellemek isteyen kadın kendini geri çeker.
- Gerginlik gittikçe tırmanır.

Patlama

- Fiziksel ve/veya cinsel şiddetin uygulandığı aşamadır.
- Patlama genellikle kısa süren bir aşamadır.
- Kadın kendini korumaya ve kocasını/partnerini sakinleştirmeye çalışır.
- Bu aşama sonunda kadın çeşitli zorluklar nedeniyle durumun ciddiyetini görmezden gelebilir.

Balayı

- Koca/partner özür diler ve yaptıklarını telafi etmeye çalışır, cana yakın ve işbirliğine yatkın davranmaya başlar.
- Koca/partner kendini kontrol edeceğine inanır, şiddeti asla tekrarlamayacağını söyler, vaat eder.
- Kadını ve kadına destek olan herkesi ikna eder.
- Kadın tüm bunlara inanmak ister.
- Kadın kocanın/partnerin şiddetin sorumlusu olduğu fikrini unutur.
- Koca/partner kadına hediyeler alır, daha önce umursamadığı bazı isteklerini gerçekleştirir.
- Şiddetin uzun yıllar devam ettiği durumlarda balayı aşamasının ortadan kalktığı görülmektedir.

5. Dünyada ve Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele

Kadına yönelik şiddetin önlenmesi için son 40 yılda uluslararası alanda önemli gelişmeler kaydedilmiştir. Yeterli olmasa da bu sevindirici gelişmeler, kadının ikincilleştirilmiş konumunu dönüştürmek için dünyanın her yerinde yüzyıllardır kadınlar tarafından verilen mücadelenin sonucudur. Her ülkenin kendine özgü mücadele deneyimleri olmakla birlikte, uluslararası alanda kadına yönelik şiddetle mücadelenin bazı ortak yönleri bulunmaktadır.

Bu alandaki mücadele, önemli bir kısmını feministlerin oluşturduğu kadınlar tarafından başlatılmıştır. Kadınlar bağımsız örgütler kurmuş, sokak eylemleri yapmış, yasalarda değişiklik yapılması için baskı oluşturmuşlardır. Bu mücadelede önemli yeri olan kadın sığınakları ve danışma merkezleri için ilk modeller yine bu kadınlar tarafından oluşturulmuştur. Bugün kadına yönelik şiddetle mücadelede köşe taşları olarak nitelendirebileceğimiz uluslararası gelişmelerde kadınların mücadelesinin payı büyüktür.

Uluslararası Alandaki Gelişmeler

1946 yılında kadınların; eğitim, sağlık, iş yaşamı ve siyasi alanda karşılaştıkları ayrımcılığı uluslararası toplumun gündemine taşımalarının bir sonucu olarak Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu kurulmuştur. Komisyon, toplumsal cinsiyet eşitliğinin geliştirilmesi ve kadınların güçlendirilmesi için çalışan temel küresel devletler arası kurumdur. Siyaset, ekonomi, eğitim gibi alanlarda kadın haklarına ilişkin raporlar hazırlamakta ve tavsiye kararları almaktadır.

1975 yılı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu tarafından “uluslararası kadın yılı” ilan edilmiş, aynı yıl 19 Haziran-2 Temmuz 1975 tarihlerinde Meksika’da Birinci Dünya Kadın Konferansı gerçekleştirilmiştir. Konferansta ortaya çıkan Eylem Planı’nda, Birleşmiş Milletler’e (BM) üye ülkelerde kadın sorunlarına çözüm getirecek ulusal mekanizmaların kurulması önerilmiş; Eylem Planını desteklemek ve kadınlar için bir fon oluşturmak amacıyla 1976 yılında BM Kadınlar için Kalkınma Fonu (UNIFEM) kurulmuştur.

Birinci Dünya Kadın Konferansının ardından Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 1976-1985 yıllarını “*Eşit Haklar, Kalkınma ve Barış için Kadın On Yılı*” ilan etmiştir. Bu on yıl içerisindeki en önemli gelişmelerden biri kadın erkek eşitliğini sağlamaya yönelik hukuki bağlayıcılığı olan Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Sözleşmesi’nin (CEDAW) Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda 1979 yılında kabul edilmiş olmasıdır. 1980 yılında üye ülkelerin imzasına açılan Sözleşme, 1981 yılında 20 ülkenin onayını takiben yürürlüğe girmiştir. CEDAW Komitesi’nin 12 Nolu Tavsiye Kararında (1989), kadınların şiddetten korunmasının üye devletlerin yükümlülüğünde olduğunu belirtilmiş ve ülke raporlarında bu yönde geliştirilen tedbirlerin yer alması istenmiştir. Komitenin 19 nolu tavsiye kararında (1992) ise, kadına yönelik şiddetin cinsiyete dayalı ayrımcılığın bir sonucu olduğu açıkça beyan edilmiş ve şiddetin en önemli sebeplerinden birinin kadına yönelik ayrımcılık olduğu vurgulanmıştır.

70’li yıllarda, Avrupa Konseyinin kadın-erkek eşitliğini sağlamaya yönelik ilk komitesini kurduğunu görmekteyiz (1979). Bunu 1987 yılından itibaren fonksiyonları genişletilmiş diğer komiteler izlemiş; daha sonraları Avrupa Konseyi yayınlamış olduğu Tavsiye Kararları ile kadına yönelik şiddetin önlenmesi yolunda önemli adımlar atmıştır. Bu kararlar:

- 3 Nisan 2000 tarihli “Avrupa’da Kadına Yönelik Şiddet” başlıklı Tavsiye Kararı
- 30 Nisan 2002 tarihli “Kadınların Şiddete Karşı Korunması” başlıklı Tavsiye Kararı
- 27 Eylül 2002 tarihinde kabul ettiği “Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet” başlıklı Tavsiye Kararı
- 1 Aralık 2008 tarihli “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele: Avrupa Konseyi Sözleşmesine Doğru” başlıklı Tavsiye Kararı

Uluslararası Kadın On Yılı’nın ikinci yarısında, 14-30 Temmuz 1980 tarihinde, Kopenhag’da İkinci Dünya Kadın Konferansı yapılmıştır. Konferans ilk beş yılda kaydedilen aşamayı değerlendirmek amacını taşımıştır. Bu konferans sonunda hazırlanan raporla eviçi şiddet ilk kez Birleşmiş Milletlerin resmi bir belgesinde yer almıştır.

1985 yılında Nairobi’de 3. Dünya Kadın Konferansı yapılmış, konferansta kadına yönelik şiddet kapsamlı bir biçimde ele alınarak “Kadının İlerlemesi İçin Nairobi İleriye Dönük Stratejileri” kabul edilmiştir.

1993 yılında Viyana’da gerçekleşen Birleşmiş Milletler İnsan Hakları 2. Konferansında “kadının insan hakları” kavramı Birleşmiş Milletler Belgelerine girmiş, kadınların şiddetten uzak yaşama hakkının temel insan haklarının ayrılmaz bir parçası olduğu kabul edilmiştir.

20 Aralık 1993 tarihinde Birleşmiş Milletler Genel Kurulu’nda “Kadınlara Yönelik Şiddetin Önlenmesi Bildirgesi” kabul edilmiştir. Bildirge, kadına yönelik şiddeti kapsamlı bir şekilde tanımlaması, kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin devletlere düşen sorumlulukları düzenlemesi bakımından son derece önemlidir.

1994 yılında Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Komisyonu’nda, kadına yönelik şiddet alanında özel bir raportörün çalışması kararı alınmıştır.

1995 yılında Pekin’de Dördüncü Dünya Kadın Konferansı gerçekleştirilmiştir. 189 ülke temsilcisinin katılımıyla gerçekleştirilen konferansın sonunda Pekin Deklarasyonu ve Eylem Platformu kabul edilmiştir. Bu konferans kadına yönelik şiddeti kadının insan hakkı ihlali olarak tanımlaması ve konferansa katılan devletlerin kadının statüsünü yükseltmek amacıyla gerekli düzenlemeleri yapacaklarını taahhüt etmeleri nedeniyle önemlidir.

2000 yılında 5-9 Haziran tarihleri arasında New York’ta, Kadının İlerlemesi için Nairobi İleriye Dönük Stratejiler, Pekin Deklarasyonu ve Pekin Eylem Platformunun tam olarak uygulanması amacıyla beş yılda edinilen kazanımlar, karşılaşılan engeller, son beş yılda dünyada meydana gelen değişmelerin kadın gündemine yansımaları ve geleceğe yönelik eylem ve girişimlerin ele alındığı “Kadın 2000: 21 Yüzyıl için Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Kalkınma ve Barış (Pekin+5)” başlıklı Birleşmiş Milletler Genel Kurulu Özel Oturumu gerçekleştirilmiştir.

2005 yılında Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu, 1995 Pekin Konferansı ve 2000 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 23.Özel Oturumunun sonuçları olan “Pekin+5” sürecinden bu yana meydana gelen gelişmeler, boşluklar ve sorunların tespit edilmesi gündemi ile toplanmıştır. Bu toplantının (Pekin+10) sonucunda kadınlara ilişkin evrensel düzeyde ileriye dönük stratejiler belirlenmiştir.

2010 yılında, Pekin Deklarasyonunun, Eylem Platformunun uygulamalarının ve Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 23. Özel Oturumunun 15. yılını değerlendirmek üzere Birleşmiş Milletler Kadının Statüsü Komisyonu toplanmıştır. Deneyim paylaşımı ve iyi uygulamalara vurgu yapılırken, kalan engeller ve özellikle Milenyum Gelişme Hedefleriyle bağlantılı yeni meseleler ele alınmıştır.

2015 yılında düzenlenen Pekin+20’de de 20 yıllık gözden geçirme yapılarak 2015 sonrası gelişim takvimi belirlenmiştir. Söz konusu oturumda hükümetleri temsil eden resmi heyetlerin imzalarını taşıyan siyasi deklarasyon yayınlanmıştır. Ancak bu deklarasyonun

kadın hakları açısından 20 yıl önceki Pekin Deklarasyonundan daha geri olduğu konusunda görüşler de dile getirilmektedir.

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi 2011 yılında İstanbul'da imzaya açılarak, İstanbul Sözleşmesi adını almıştır. Sözleşme, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda kapsamlı önlemleri içermektedir. 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Türkiye'deki Gelişmeler

80'li yıllarda bilinç yükseltme gruplarında gerçekleştirilen “özel alan”a dair tartışmalar, kadına yönelik şiddeti, kadın hareketinin öncelikli gündemine dönüştürmüştür. 80'li yıllarda gerçekleştirilen kampanyalar, sokak gösterileri ve süreli yayınlarla kadınlar bu gündemi kamuoyuna taşımışlardır. Özellikle 1987 yılındaki “Dayağa Hayır” yürüyüşü ve 1988'deki “Mor İğne” kampanyası geniş yankı uyandırmış, o zamana kadar sıradan bir durum olarak kabul edilen kadına yönelik şiddet, kamuoyunda bir sorun olarak görülmeye başlamıştır.

90'lı yıllar, mücadele alanı kadına yönelik şiddet olan kadın örgütlerinin kurulduğu, bu örgütler tarafından kadın merkezli modeller oluşturma amacı ile kadın danışma merkezleri ve sığınakların açıldığı, kadın örgütlerinin kadına yönelik şiddetle mücadele politikalarını önemli ölçüde danışma merkezi ve sığınak deneyimi üzerine inşa ettikleri yıllardır. Türkiye'de ilk sığınaklar 1990 yılında Bakırköy Belediyesi ve yine 1990 yılında Sosyal Hizmetler Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından açılmıştır. Bağımsız kadın örgütleri olan Kadın Dayanışma Vakfı 1993, Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı ise 1995 yılında ilk bağımsız kadın sığınaklarını açmıştır. Bugün Türkiye'de 131 sığınmaevi bulunmaktadır¹.

İlk kez 1998 yılında Türkiye'nin çeşitli illerindeki kadın danışma merkezleri ile sığınakları bir araya getiren ve halen devam etmekte olan Kadın Sığınakları ve Danışma, Dayanışma Merkezleri Kurultayı, sonuç bildirgeleri ile mevcut deneyimi politika metinleri olarak somutlaştırmaktadır.

90'lı yıllar kadın hareketine paralel olarak devletin de kadına yönelik şiddetin önlenmesine ilişkin çalışmalarını hızlandırdığı bir dönemdir. 1990 yılında Devlet Bakanlıklarından biri Kadın ve Aileden Sorumlu olarak görevlendirilmiştir. 1990 yılında Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu (SHÇEK) ilk sığınmaevlerini açmıştır. 1993 yılında ulusal bir mekanizma olarak Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü (KSSGM) kurulmuştur.

Bu yıllarda kadına karşı ayrımcı uygulamaları sürdüren ve pekiştiren yasalarda da değişiklik yapılmıştır. Fuhuş yapan kadınlara tecavüzde indirim öngören, kadının çalışmasını kocasının iznine bağlayan kanunlar yürürlükten kaldırılmıştır. Bu dönemde hukuk alanındaki en önemli gelişmelerden biri 1998 yılında yürürlüğe giren 4320 sayılı Ailenin Korunmasına dair Kanun'dur. Bu Kanun, şiddet uygulayana yönelik tedbirleri tanımlaması bakımından son derece önemlidir.

¹ Başbakan 8 Mart 2015 Dünya Kadınlar Günü vesilesiyle katıldığı bir toplantıda ülkemizde toplam kapasitesi 3382 olan 131 sığınmaevinin hizmet verdiğini belirtmiştir.

2000’li yıllara gelindiğinde, kadın hareketinin çabası ve desteği ile Medeni Kanun ve Türk Ceza Kanunu’nda ayrımcılık içeren ve kadına yönelik şiddeti pekiştiren maddelere ilişkin düzenlemeler gerçekleştirilmiştir.

2001’de Anayasa’nın 41.maddesinin 1.fikrasına “eşler arası eşitlik” ilkesi, 2004’de Anayasa’nın 10. maddesine “kadın erkek eşit haklara sahiptir. Devlet kadın erkek eşitliğinin yaşama geçirilmesinde yükümlüdür” ibaresi eklenmiştir.

9 Ocak 2003’te kabul edilen bir kanunla Aile Mahkemeleri kurulmuş, bu mahkemeler, aile hukuku ile ilgili dava ve işlere bakması yanında aile içi şiddetten korunmaya ilişkin 4320 sayılı Kanun’dan doğan davalara da bakmakla görevli kılınmıştır.

2005 yılında, 5393 Sayılı Belediye Kanunu’nda, Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 50.000’i geçen belediyelerin kadın konukevi (sığınmaevi) açmasına ilişkin madde yer almıştır. Bu tarihten sonraki beş yıl içinde mevcut sığınmaevlerinin sayısı 2 katı oranında artmıştır. 2012 yılında kanunda yapılan değişikliklerle bu sayı 50.000’den 100.000’e çıkarılarak, nüfusu 100.000’i aşan belediyelerin sığınmaevi açmaları zorunluluk haline getirilmiştir.

2005 yılında TBMM’de “Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlara ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi” amacıyla bir komisyon kurulmuştur. Komisyon tarafından hazırlanan kapsamlı raporun ardından 2006 Yılında Başbakanlık tarafından “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleriyle Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler” konulu 2006/17 sayılı Genelge yayımlanmıştır. Bu Genelge, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda gerçekleştirilecek uygulamaları ve sorumlu kuruluşları kapsamlı bir şekilde tarif etmesi bakımından son derece önemlidir.

2006 yılında Adalet Bakanlığı’nın “Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un Uygulanması” konulu 2006/35 sayılı Genelgesi, 2007 yılında “Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Koordinasyonu” konulu 2007/6 sayılı İçişleri Bakanlığı Genelgesi yayımlanmıştır. 2007 Yılında yayımlanan İçişleri Bakanlığı Genelgesi ile kadın cinayetlerini önlemek amacıyla çeşitli önlemlere yer verilmiş; her ilde ilgili resmi ve sivil kuruluşlardan oluşan komitelerin kurulması istenmiştir.

2007-2010 yıllarını kapsayan “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı”, 2008-2013 “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı” Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanarak yürürlüğe konmuştur. Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı ile Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Diyanetten sorumlu Devlet Bakanlığı arasında imzalanan Protokoller ile kurumların kadına yönelik şiddetle mücadele kapasitesinin artırılması ve kurumlar arası işbirliğinin sağlanması yönünde adımlar atılmıştır.

2008 yılında Ailenin Korunmasına Dair Kanun’un uygulanmasına ilişkin Yönetmelik Resmi Gazete’de yayımlanmıştır.

2009 yılında kadına yönelik şiddetin boyutlarını ortaya koymak amacıyla, Başbakanlığa bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün (KSGM) Hacettepe Üniversitesi'ne yaptırdığı Türkiye'nin en kapsamlı ilk araştırmasının sonuçları yayınlanmıştır.

İlgili Bakanlıklar, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu arasında imzalanan Protokoller çerçevesinde 45.000 polisin, 65.000 sağlık personelinin, 326 Aile Mahkemesi Hakimi ve Cumhuriyet Savcısının kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamındaki eğitimi tamamlanmıştır. Halen devam etmekte olan eğitici eğitimlerinin tamamlanmasının ardından 100.000 civarındaki din görevlisine ulaşılması hedeflenmektedir.

İçişleri Bakanlığı ile Ekim 2009'da imzalanan İşbirliği Protokolü ile ise ülke genelindeki tüm polis merkezlerinde "Aile İçi Şiddet Olayları Kayıt Formu" kullanılmaya başlanmıştır.

2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı kurularak KSGM hizmet birimi olarak bakanlığa bağlanmış, SHÇEK bünyesinde ağırlıklı olarak kadınlara hizmet veren toplum merkezleri kapatılmıştır.

12 Nisan 2012 tarihinde ise Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ile İçişleri Bakanlığı Jandarma Genel Komutanlığı arasında imzalanan protokol çerçevesinde; komutanlık personelinin "toplumsal cinsiyet eşitliği" ve "kadına yönelik şiddet" konularına ilişkin duyarlılık ve farkındalığının artırılması, komutanlık bünyesindeki okulların müfredatına bu konularının dahil edilmesi, şiddet gören kadınlara sunulan hizmet kapasitesinin geliştirilmesi ve standardizasyonun sağlanması ve bu kapsamda yeterli personelin yetiştirilmesi yönünde çalışmalar yürütülmesi öngörülmüştür. Jandarma Genel Komutanlığı çeşitli projelerle öngörülen çalışmaları gerçekleştirmektedir.

2012 Yılında 6284 Sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Kanun'u Yürürlüğe girmiştir.

2012 yılında "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2012-2015)" onaylanarak yürürlüğe girmiştir. Güncellenen Plan ile yasal düzenlemeler, farkındalık yaratma ve zihinsel dönüşüm, kadının güçlendirilmesi ve koruyucu hizmet sunumu, sağlık hizmetlerinin sunumu ve kurum/kuruluşlar arası işbirliği olmak üzere 5 temel alanda iyileştirmeler hedeflenmektedir. Eylem Planı, bu temel alanlar kapsamında geliştirilen hedefler doğrultusunda gerçekleşmesi gereken kapsamlı ve uygulanabilir faaliyetleri, sorumlu kurumlar ile işbirliği yapılacak kurum ve kuruluşları belirlemektedir.

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Eviçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi) 2011 yılında İstanbul'da imzaya açılmıştır. Sözleşme, kadına yönelik şiddetin önlenmesi konusunda kapsamlı önlemleri içermekte olup, 1 Ağustos 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

2014 yılı Kasım ayında yayınlanan Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması Raporu'nda toplumsal cinsiyet rolleri ve kadına yönelik şiddete ilişkin veriler yer almıştır.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü işbirliği ile yürütülen kadına yönelik şiddet araştırmasının sonuçları 2015 yılında yayınlanmıştır.

6. Kadına Yönelik Şiddete İlişkin Yaygın Yanlış İnanışlar

“Eviçinde kadına yönelik şiddet abartılan bir durumdur.”

İstatistikler, eviçi şiddetin tüm dünyada yaygın biçimde var olduğunu göstermektedir. 2014 yılında yapılan “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet” araştırmasının sonuçlarına göre yaşamlarının herhangi bir döneminde fiziksel ve/veya cinsel şiddet gören kadınların oranı %38, duygusal şiddet gören kadınların oranı %44, ekonomik şiddet görenlerin oranı ise %30’dur.

“Eviçinde kadına uygulanan şiddet, sadece aile sorunudur.”

Kadına yönelik şiddet toplumsal bir sorundur. 1980’lerden sonra, dünyada ve Türkiye’de kadına yönelik eviçi şiddetin sadece şiddete uğrayan kadının ve şiddetin yaşandığı ailenin sorunu olmadığı anlaşıldığı için, bu sorunla mücadele devletin temel görevleri arasında değerlendirilmeye başlanmıştır. Çok sayıda uluslararası sözleşme ve yasalar da bunu desteklemektedir. Ayrıca ister kamusal, ister özel alanda yaşansın şiddet yasalarımıza göre de suçtur, dolayısıyla özel alanda yaşanması toplumsal bir suç olduğu gerçeğini değiştirmez.

“Eviçinde kadına yönelik şiddet düşük gelirli ve eğitimsiz kadınların sorunudur.”

Bu yaygın yanlış kanının nedeni, şiddete uğradıkları için kadın danışma merkezlerine ya da diğer sosyal servislere başvuran kadınların birçoğunun eğitim olanaklarından mahrum bırakılmış düşük gelirli kadınlar olmalarıdır. Gelir ve eğitim düzeyi yüksek kadınlar, eşlerinden şiddet gördüklerinin bilinmesi halinde ekonomik ve sosyal alandaki statülerinin düşeceği kaygısı yaşamakta ve bu nedenle yaşadıkları şiddeti gizlemeye daha çok önem vererek, genellikle sosyal servislere başvurmadan, ihtiyaç duydukları hizmetler için ücret ödeyerek sorunla baş etmeye çalışmaktadırlar. Yapılan araştırmalar her gelir ve eğitim düzeyinden kadının eviçi şiddete uğradığını göstermektedir.

“Şiddet gören kadın bunu ister, hak eder.”

Birçok insan, şiddet gören kadının uzun yıllar buna boyun eğmesini yaşadığı şiddeti hak ettiği veya şiddetten hoşlandığı şeklinde yorumlar. Oysa kadınlar, kocalarının kendilerine veya çocuklarına zarar vermesi, ekonomik bağımlılık, toplumsal baskılar, yetersiz destek mekanizmaları gibi birçok nedenle şiddet ortamından uzaklaşamazlar. Ayrıca şiddet, kadının kendine olan güvenini azaltmakta, kadının hiçbir şey yapamayacağını düşünmesine, geleceğinden endişe duymasına ve böylece mücadele azminin azalmasına neden olmaktadır. Kadın Danışma Merkezlerine gelen ya da telefon eden kadınların çoğu, kocalarının bu başvurudan haberdar olması halinde daha kötü şiddete uğrayacaklarına inanmakta, bunu dile getirmektedirler. Kadınların, yaşadığı şiddete karşı koyma girişiminde

bulunması (şiddete uğradığında bağırarak, yakınlarına, karakola haber vermek, yasal haklarını kullanmak, evden ayrılmak ya da boşanma davası açmak gibi) şiddet uygulayan kişi tarafından tahrik edici neden olarak değerlendirilerek yeni bir şiddet bahanesi haline de getirilebilmektedir.

“Alkol, işsizlik, ekonomik sıkıntılar eviçi şiddetin nedenidir.”

Şiddet uygulayanlar sıklıkla şiddetin ya kadının kusurlarından ya da alkol, işsizlik, ekonomik sıkıntılar, iş yerinde stres gibi nedenlerden kaynaklandığını iddia ederler. Tüm bunlar, şiddet uygulayanın şiddet davranışının sorumluluğunu almaktan kaçınmak için kullandığı bahanelerdir. Alkol almayan ve gelir düzeyi yüksek olan erkekler de şiddet uygulayabildiği gibi her alkol alan düşük gelirli erkekte şiddet uygulamamaktadır.

“Erkekler de eviçi şiddete uğramaktadırlar.”

Erkekler de özellikle çocukluk, ergenlik ve yaşlılık dönemlerinde ev içi şiddete uğrayabilmektedirler. Yaşamlarının en uzun dönemi olan genç yetişkinlik ve orta yaşlılık boyunca pek eviçi şiddete maruz kalmazlar. Kadınlar ise tüm yaşamları boyunca, hatta doğum öncesinden başlayarak eviçi şiddete maruz bırakılırlar. Ülkemizde ve dünyanın çeşitli ülkelerinde yapılan araştırmalar da eviçi şiddete maruz kalanların neredeyse tamamının kadın ve çocuklar olduğunu göstermektedir. Çünkü erkek egemen toplumlarda kadınlar ve erkekler kadınların sürekli denetim altında tutulmaları gerektiğine, kadına şiddet uygulamanın erkeğin hakkı ve görevi olduğuna inancak şekilde yetiştirilir. Şiddet uygulamak erkeklik; şiddete boyun eğmek kadınlık görevi olarak öğretilir.

“Erkekler şiddeti kontrol edemez, buna engel olamazlar.”

Erkeklik, toplum içinde öğrenilen rollerin bir bütünüdür. Şiddet uygulamak da erkekliğe atfedilen rollerden biridir. Ancak sıklıkla, şiddetin erkeklerin doğasında olduğu, istese de kontrol edemediği iddia edilir. Halbuki sosyal bir varlık olan kadınlar ve erkekler çeşitli dürtülerini kontrol edebilme yeteneğine sahiptirler. Örneğin şiddetin doğasında olduğunu iddia eden erkekler sosyal çevrelerindeki insanlara şiddet uygulamazken eşlerine ya da çocuklarına sistematik olarak şiddet uygulayabilmektedir. O halde kontrol edememe gibi bir durum yoktur.

“Çocuk olursa şiddet biter.”

Kadının çocuğunun olmaması genellikle bir eksiklik olarak algılanır. Şiddetin nedeninin bu “eksiklik” olduğunu düşünen birçok kadın, çocuk olursa gerçek bir aile olacaklarını, kocasının daha sorumlu davranacağını ve her şeyin yoluna gireceğini umar. Ancak araştırmalar, hamileliğin şiddetin yoğun yaşandığı bir dönem olduğunu ortaya koymuştur. Hamilelik kadının daha zayıf ve çaresiz görülmesine yol açabilmektedir. Çocuk, şiddeti önleyen değil, kadının şiddete uğradığı evi ve ona şiddet uygulayan eşi terk etmesini zorlaştıran bir etken olarak karşımıza çıkmaktadır.

“Şiddet uygulayan erkekleri anneler yetiştirmektedir. Dolayısıyla bu soruna neden olan kadınlardır.”

Erkek egemenliği toplumsal yaşamın her alanında etkisini göstermektedir. Bu etki kız ve oğlan çocukların nasıl yetiştirileceğine ilişkin normları da belirlemektedir. Kıyafetlerden oyuncaklara, oyunlardan masal kitaplarına kadar her şey bu etki altındadır. Aileler de çocuklarını bu normlar çerçevesinde yetiştirmeyi öğrenirler. Gündelik hayatta anneler, kadınlara biçilen rollerin bir sonucu olarak, çocuklarla daha fazla ilgilenmek zorunda kalırlar. Ancak annelerin, babalarla kıyaslandığında çocuklarına daha çok bakım emeği harcaması çocuklarının kişiliğini annelerin belirlediği anlamına gelmez. Çocuklar anne ve babanın ilişkisini görerek büyümekte ve en çok buradan öğrenmektedir, özellikle de oğlan çocukların babalarını model aldıkları bilinmektedir. Ayrıca yaşam boyu devam eden sosyalleşme sürecinde eril söylem ve değerlerin her gün yeniden üretildiği medyanın, okulun, askerlik döneminin, arkadaş ve iş çevresinin de etkileri olur. Ancak son tahlilde, şiddet uygulamanın sorumluluğu tamamen uygulayana aittir.

7. Şiddete Maruz Bırakılan Kadınların Yaptıkları, Yapamadıkları ve Nedenleri

Kadının, kadınlık ve erkeklik rollerine yüklenen değer yargılarıyla yeniden ve yeniden üretilen eviçi şiddeti doğal aile yaşantısı olduğu, çabalasa da bunu önleyemeyeceği ve yaşamının kaçınılmaz bir parçası olduğu, erkeğin koruması olmaksızın varlığını sürdüremeyeceği, bu nedenle kendi yaşamı üzerindeki kontrolün erkeğin elinde olması gerektiği öğretileriyle yetiştirildiği ve kadın ile erkek arasındaki eşitsiz güç ilişkilerinin cesaretlendirildiği ataerkil sistemde hemen her kadın eviçi şiddet sonrası inkar ve suçluluk süreçlerini yaşamaktadır. Bununla birlikte zamanla kadın, şiddet döngüsüne ilişkin bazen tek başına ama çoğu zaman yardım ve destekle farkındalık kazanarak, şiddetin tekrarlayacağı, süreklilik kazanacağı ve kendisinin adım atmaması halinde sonlanmayacağı gerçeğiyle, sırasıyla aydınlanma ve sorumluluk süreçlerini yaşamaya başlar. Ancak kabul edilmelidir ki, kadının içinde bulunduğu duruma ve yaşadığı şiddete ilişkin tüm öğreti ve alışkanlıklarını geride bırakarak farkındalık geliştirmesi kolayca yaşanan bir süreç olmamaktadır.

Kadınlar Neden Yaşadıklarını Anlatmakta Güçlük Çeker?

- Kimsenin kendisine inanmayacağını ya da inansa bile bunu önemsemeyeceğini düşünebilir.
- Yaşadığı şiddeti anlatmasının bir sonuç vermeyeceğine inanabilir.
- Şiddet yaşadığını paylaşması halinde bu kişilerin kendini suçlayacağından endişe duyabilir.
- Bunun kişisel bir sorun olduğunu düşünerek bu sorunu kendi başına halletmesi gerektiğine inanabilir.
- Şiddeti hak ettiğine, kocasının istediği gibi biri olursa tekrar şiddet yaşamayacağına inanabilir.

- Yaşadığı şiddetten ötürü utanabilir. Pek çok kadın için geçerli olmakla birlikte, özellikle eğitilmiş ve meslek sahibi kadınlar, yaşadıkları şiddeti anlatmanın saygınlıklarını azaltacağına inanırlar.
- Yaşadığı şeyin şiddet olduğunu fark etmeyebilir. Bu durum özellikle fiziksel şiddet dışındaki adı daha zor konan şiddet türlerinde geçerlidir.
- Kocasının anlattıklarını duymasından ve şiddeti arttırmamasından korkabilir.
- Yaşadıklarını paylaşması durumunda destek alamayacağını; aksine bunu anlatmanın kendine zarar vereceğini, örneğin kocası duyarsa daha kötü şeyler olacağını düşünebilir.
- Eşinin mesleği veya statüsünün yüksek oluşu nedeniyle şiddetle mücadele etmesinin yersiz olacağını, çünkü sonuç alamayacağını düşünebilir.
- Kocasının şiddet davranışını tekrarlamayacağını umut ettiği için paylaşmayabilir.

Kadınlar Neden Şiddet Ortamından Uzaklaşamaz?

- Cezalandırılma ya da daha ciddi bir şiddet olayıyla karşılaşmaktan korkabilir.
- Çocuklarını, evini, mülkünü ve ekonomik güvenliğini kaybetmekten korkabilir.
- Kendinden kuşku duyabilir, özgüveni azalmış olabilir, utanabilir ya da diğer insanlara güvenmeyebilir.
- Şiddetin nedeni olarak kendisinin görülmesinden ya da kendisine inanılmamasından korkabilir.
- Evliliğini her koşulda sürdürmesi gerektiğine dair inancı ya da ahlaki değerleri olabilir.
- Çocuklarının iyiliği için ailesini korumayı isteyebilir.
- Şiddetin son bulacağına inanmak isteyebilir ya da şiddetin ciddiyetini inkar etme veya azımsama eğilimi olabilir.
- Sevgiyi bağımlılıkla eş tutabilir.
- İşlerin yoluna gireceğini, her şeyin bir gün düzeleceğini düşünebilir.
- Her şeye rağmen ilişkisini sürdürmek isteyebilir.
- Kocasının iyi özelliklerini dikkate alarak şiddet davranışlarını önemsemeyebilir.
- Ailesine, evine, ilişkisine “sadakat” duyar ve şiddet ortamından uzaklaşması halinde bunun bozulacağını düşünebilir.
- Yalnız kalacağını, kimsenin kendini desteklemeyeceğini düşünebilir.
- Ekonomik açıdan kocasına bağımlıdır. Hayatını tek başına sürdüremeyeceğine inanabilir.
- Gidebileceği bir yer olmayabilir.
- Çocuklarından uzak kalacağından, koparılacağından korkabilir.
- Kocasının intihar edeceği, kendine veya çocuklarına zarar vereceği/öldüreceği tehdidinin gerçekleşmesinden korkabilir.
- Atacağı adımların sonuçsuz kalacağına inanır/inandırılır.
- Yakınlarına güvenmekte güçlük çekebilir.

- Boşanmış kadınlara iyi gözle bakılmadığı fikri engel olabilir.
- Çevresindeki insanların, her şeye rağmen evde kalmasının daha uygun olduğu yönündeki telkinlerinden etkilenebilir.

Kadınlar Ne Zaman Şiddet Ortamından Uzaklaşır?

- Kocasını çocukları tehdit ettiğinde veya onlara zarar verdiğinde, çocukları için endişelendiğinde,
- Şiddet dayanılamayacak boyutlara ulaştığında,
- Aile, arkadaş ya da diğer insanlar ne olduğunun farkına vardığında ve müdahale ettiğinde
- Çocuklar evde kalmak istemediklerini söylediğinde,
- Hayatı tehlikeye girdiğinde,
- Koşullar değiştiğinde, yaşadıkları ve ne yapacağı ile ilgili yeni bilgiler edindiğinde.

Kadınlar Neden Geri Döner?

- Çocukların baskısı, babasını, arkadaşlarını, hayvanlarını, oyuncaklarını, okulunu, evini özlediğini söylemeye başlaması kadını etkiler.
- Kocasını değişeceğine, alkol almayacağına, danışmana gideceğine, iyi bir baba olacağına söz vermiş olabilir.
- Kocasını, eve dönmezse intihar edeceğini ya da onu bulup zarar vereceğini söylemiş, haber göndermiş olabilir.
- Yalnız ve evsiz kaldığını, kendine ait olan her şeyden uzaklaştığını, çocuklarından kopacağını düşünmeye başlamış olabilir.
- Ailesinin veya arkadaşlarının geri dön baskılarından etkilenmiş olabilir.
- Çevresindeki insanlar kadını yuvasını dağıtmakla suçlamış olabilir.

8. Eviçinde Kadına Yönelik Şiddetin Sonuçları

Eviçinde kadına uygulanan şiddet, toplumsal düzeyde diğer şiddet biçimlerine göre en yaygın, meşrulaştırılmış ve görünmez olandır. Bunun temel sebebi, erkeğin evliyken ya da daha sevgiliyken kadına uyguladığı şiddetin “özel alan”a ait, yani kamusal alanın dışında olduğu varsayımdır. Genellikle, ailenin mahrem olduğu, devletin yasalarının ve kurumlarının ve üçüncü kişilerin aileye müdahale hakkı olmadığı söylenir, varsayılr. Oysa, bir özel alan sorunu olarak algılanan kadına yönelik şiddet, kadına olduğu kadar tüm aile bireylerine ve topluma ciddi boyutlarda zarar verir.

a) Kadına Yönelik Şiddetin Bireysel Etkileri

Kadına yönelik şiddetin en önemli sonucu kadının yaşamını yitirmesidir. Şiddetin ölümcül olmayan sonuçları hem şiddet gören kadını, hem de şiddet gören ya da şiddete tanık

olan çocuğu ciddi biçimde etkiler. Kadınların yaşadıkları şiddet nedeniyle karşı karşıya kaldıkları bazı sorunlar şunlardır:

Utarma, suçluluk, öfke, yalnızlık hissi, başarısızlık hissi, yetersizlik hissi, diğer insanlara güvenmekte güçlük çekme, değersizlik hissi ve düşük benlik saygısı, düşük özgüven, istismarı önemsememe veya inkar etme, kendinden memnuniyetsizlik, kaygı, konsantrasyon güçlüğü, yeme bozuklukları, uyku bozuklukları, intihar fikri, çocuklarına ya da sevdiği diğer insanlara öfke duyma ve şiddet uygulama, madde bağımlılığı (sigara, antidepresanlar, ağrı kesiciler, vb), fiziksel şiddete bağlı olan rahatsızlıklar (sağırlık, yaralar, dişlerini kaybetme, kemik kırıklıkları, çürükler, vb), kronik ağrılar, cinsel bozukluklar, cinsel yolla bulaşan hastalıklara yakalanma, işsiz kalma şiddetin kadınlar üzerindeki önemli etkileridir.

Şiddet gören ya da şiddete tanık olan çocuklar da çeşitli sorunlar yaşarlar. Bu sorunlar çocukların yaşlarına ve diğer özelliklerine göre farklılıklar gösterebilir. Örneğin, annenin hamileyken şiddete uğraması bebeğin doğmadan ölümüne ya da yaşam boyu sağlık sorunları olmasına yol açabilmektedir.

Şiddetin, çocuklar üzerinde, fiziksel şikayetler, uyku bozuklukları, altını ıslatma, gelişim geriliği, terk edilme korkusu, öldürölme veya anne babasının birbirini öldürecekđi korkusu, başkalarını öfkelenlendirmekten korkma, yüksek düzeyde kaygı, yeme bozuklukları, konsantrasyon bozuklukları, arkadaşlarına şiddet uygulama gibi etkileri vardır. Bu çocuklar ayrıca, çevresini güvensiz bulmakta, yoğun bir çaresizlik ve şiddeti önleyemediği için suçluluk hissetmekte, ihmale ve istismara uğramaya daha açık hale gelmekte, okullarında arkadaşları, öğretilmenleri veya dersleri ile ilgili problemler yaşamaktadırlar.

b) Kadına Yönelik Şiddetin Toplumsal Etkileri

Şiddetin en önemli sonucu temel insan haklarının ihlal edilmesi ve buna bağlı toplumsal sorunlardır. Şiddet toplumsal ölçekte yaşam kalitesini düşürür. İntihar, cinayet, taciz ve tecavüzlerde artış, genel olarak suç artışı, verimlilikte azalma, toplumsal gelişimin yavaşlaması, demokratik süreçlere katılımın azalması, şiddetin etkilerinin kuşaktan kuşağa aktarılması gibi çok sayıda derin etkiden söz edilebilir.

Şiddetin ülke ekonomisi açısından kalkınmaya ayrılabilir kaynakları azalttığı bilinen bir gerçektir. Şiddete uğrayan kadınlar ve çocuklar için psikolojik ve hukuki destek hizmetleri, hastane ve tedavi imkanları, sığınak hizmetleri, failin yakalanması ve cezalandırılması için polisin ve adli sorumluların emek ve zaman harcaması, tüm bu personelin eğitim alması vb. için harcamalar bunlardan bazılarıdır.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin uluslararası kuruluşların gündemine girdiği 1990'ların başından beri uluslararası mevzuat, kadına yönelik şiddetle mücadelenin gelişme, barış, kalkınma ve demokrasi için taşıdığı önemi ve kendisinin de bu konudaki kararlılığını ortaya koyar niteliktedir. Bütün bu belgelerin, kadına yönelik şiddetle mücadelede devletin sorumluluğunu net olarak ortaya koyması, bu kararlılığın bir yansımasıdır. Buna göre, devlet:

Toplumsal cinsiyet eşitliği perspektifini esas alarak,

- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddeti cezalandıran, saldırıyı önleyici ve şiddet görenin bütünlüğünü ve onurunu dikkate alan önlemler içeren, mağduriyetin tazmin edilmesini şart koşan yasal düzenlemeler yapılmalıdır.
- Şiddet görenlerin adalete erişiminin sağlanması için mevzuat hazırlamalı ve bu mevzuatın işleyişine dair çalışmalar yapılmalıdır.
- Toplumsal cinsiyet eşitliğinin ve toplumsal cinsiyete dayalı şiddet konularının her düzeyde örgün ve yaygın eğitim müfredatına entegre edilmesini sağlamalı, bu yolla hem toplumsal cinsiyet eşitliği anlayışının yaygınlaştırılmasına hem de toplumsal cinsiyete dayalı şiddete gösterilen toplumsal hoşgörünün ortadan kaldırılmasına çalışmalıdır.
- Genel olarak kamunun toplumsal cinsiyete ilişkin önyargılarını ortadan kaldırmayı hedefleyen, toplumsal cinsiyete dayalı şiddet biçimlerine ve görünümüne ilişkin farkındalık artırıcı çalışmalar yapılmalıdır.
- Alanda çalışan profesyonellere, özellikle kanun uygulayıcılarına, kolluk güçlerine, sağlık çalışanlarına, sosyal çalışmacılara toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadına yönelik şiddet konularında eğitim verilmesi ve farkındalıklarının artırılması yönünde çalışmalar yapılmalıdır.
- Şiddet uygulayanın, şiddet gören veya görme ihtimali olan kişilerden uzaklaştırılmasına ilişkin önlemler alınmalıdır.
- Şiddet göreni korumalıdır, şiddet uygulayandan uzaklaşmasını sağlayıcı koruyucu önlemler alınmalıdır:
- Acil yardım hatları açmalıdır.
- Danışma merkezleri kurmalıdır:
 - o Ruhsal bütünlüğün sürdürülmesi için psikolojik destek verilmesini sağlamalıdır.
 - o Adalete erişimin kolaylaştırılması için hukuksal destek verilmesini sağlamalıdır.
 - o Sağlık bakımı hizmeti vermelidir.
 - o Finansal yardım sağlamalıdır.
 - o Mesleki rehberlik ve iş bulma konularında destek hizmeti vermelidir.
- Sığınaklar açmalı veya açılmasını desteklemelidir.
- Sürece dahil olan kamu görevlilerinin şiddet uygulayanın yaşama hakkını koruyabilmeleri, şiddet görene maruz kaldığı şiddeti gözetecek biçimde gerekli ihtimamı gösterebilmeleri ve hassas grupları teşhis edebilmeleri için eğitim verilmesi yönünde çalışmalar yapılmalıdır.
- İzleme değerlendirme yapılmalıdır.
- Toplumsal cinsiyete dayalı şiddetin boyutu, türleri, yerel tezahürleri ve niteliği hakkında cinsiyet ayrımını içeren istatistiksel veri toplamalı ve araştırma yapılmalıdır.
- Yapılan çalışmalarda şiddetin, şiddet gören üzerindeki sonuçlarını açığa vuracak veriler toplamalıdır.
- Şiddetle mücadelenin her aşamasının belgelenmesini sağlamalıdır.

BÖLÜM III

KADIN DANIŞMA MERKEZLERİNİN İŞLEYİŞİ

Kadın Danışma Merkezleri, kadınların şiddete uğradıklarında yüz yüze, telefonla, internet aracılığı ile ya da mektupla başvurabilecekleri danışmanlık ve yönlendirme merkezlerdir. Kadınlara ve çocuklarına şiddetle mücadele sürecinde ihtiyaç duydukları konularda ücretsiz destek sağlar ya da sağlayabilecek kuruluşlara yönlendirir. Sığınakların adresleri güvenlik sebebiyle gizli tutulduğundan kadın danışma merkezleri sığınaklar için başvuru noktası olarak da faaliyet gösterir.

Merkez tarafından verilen danışmanlık ve yönlendirmelerin tümü, danışanların ihtiyaçlarının çeşitliliğine uygun olmalıdır. İstanbul Sözleşmesi, kişilerin vatandaşlık statüsüne, toplumsal konumuna bakılmaksızın bütün kadınların şiddetten korunmasını öngörür. Bununla birlikte, engellilik, yaşlılık, hamilelik ve lohusalık, yerinden edilmişlik, göçmenlik, cinsel yönelim, toplumsal cinsiyet kimliği, kadın ticareti, mültecilik gibi durumlarda, kadınlar kırılgan bir grup teşkil etmekte ve şiddetten farklı ve çoklu biçimde etkilenebilmektedir. Bu tür durumlarda, hizmetlerin özelleştirilmesi ve söz konusu kırılganlık durumunu dikkate alan hassas bir hizmet politikası izlenmesi önemlidir.

Kadın Danışma Merkezi, danışana destek vermenin dışında, mevcut sosyal hizmet mekanizmasının gelişmesine katkıda bulunmaya çalışarak, önemli bir işlev daha görür. Bu sayede, toplumsal cinsiyete dayalı ve kadına yönelik şiddetle mücadele için ihtiyaç duyulan mekanizmaların neler olduğunu, ne tür eksiklikler barındırdığını ve başvurulacak kurum ve kuruluşların işleyişindeki aksaklıkları yararlanıcının bakış açısından görebiliriz. Dolayısıyla danışmanlar, mevcut sosyal hizmet sisteminde gerçekleşmesi gereken değişimi görünür kılp, ifade etmeleri bakımından da önemli bir görevi yerine getirmiş olurlar. Danışmanlar aynı zamanda, kadınların şiddet algısının değişmesine ve dönüştürülmesine yönelik çalışmalar yapmalı ve diğer meslek elemanlarına sığınak ve danışma merkezi hakkında bilgi vermeli ve önerilerde bulunmalıdır.

1. Kadın Danışma Merkezi'nin Şiddetle Mücadeledeki Yeri ve Önemi

- Kadına yönelik şiddetle etkin mücadelenin gerekliliklerinden biri kadınların şiddete uğradıklarında doğru bilgiye ve ilgili kuruluşlara hızlı bir şekilde ulaşabilmesidir. Kadın danışma merkezleri kadına yönelik şiddetle mücadele alanında uzmanlaşmış yapılar olmaları nedeniyle başvuran kadınları doğru ve hızlı bir şekilde bilgilendirip yönlendirir.
- Şiddetle mücadele sürecinin ilk aşamalarında yaşanacak olumsuz deneyimler kadınları umutsuzluğa sürükleyebilir ve diğer gerekli adımları atmaktan alıkoyabilir. Kadınların ilk başvuru yerlerinden biri olan kadın danışma merkezinin bilgi ve deneyimi şiddetle mücadele sürecinde ilgili kurumlara başvurularını konusunda kadınları cesaretlendirir, güçlerinin farkına varmalarına aracılık eder ve yalnız olmadıklarını hissettirir.

- c) Sığınmaevlerinin adresleri güvenlik gerekçesiyle gizli tutulmaktadır. Bu nedenle kadınlar doğrudan sığınmaevine başvuramaz. Kadın danışma merkezleri sığınmaevlerine ulaşmak için başvuru merkezi işlevini yerine getirmektedir.
- d) Sığınmaevinde kalan kadınlara yönelik bazı çalışmaların sığınmaevinde gerçekleştirilmesi kimi zaman mümkün ya da uygun olmamaktadır. Kadın danışma merkezleri, sığınmaevinde kalan kadınlara ve çocuklarına yönelik çalışmalar yürüterek sığınmaevini destekler.
- e) Sığınmaevinde kalan kadınlara yönelik çalışmaların sıklıkla kadın sığınmaevinden ayrıldıktan sonra da sürdürülmesi gerekir. Ancak bu çalışmaların kadınlar ayrıldıktan sonra sığınmaevinde devam ettirilmesi mümkün olamamaktadır. Kadın danışma merkezleri, sığınmaevinden ayrılan kadınlara yönelik çalışmaların kesintisiz sürdürülebilmesi bakımından önemlidir.
- f) Kadın Danışma Merkezleri, başvurulara ilişkin istatistikleri ve yürüttüğü araştırma sonuçlarını paylaşmak ve başvurucuların deneyimlerinden hareketle ilgili kurum/kuruluşlara ilişkin sorun ve ihtiyaçları gündeme getirmek suretiyle kadına yönelik şiddete ilişkin mevcut durum hakkında kamuoyunu ve ilgili kurum/kuruluşları bilgilendirir. Bu şekilde kadına yönelik şiddetin önlenmesi çerçevesinde sürdürülen çalışmalara katkı sunar.
- g) Kadın Danışma Merkezleri, kadına yönelik şiddet, bunun nedeni olan cinsiyete dayalı ayrımcılık ve cinsiyet eşitsizliği konularındaki farkındalık artırıcı çalışmaları sonucunda kadına yönelik şiddetin önlenmesi yönünde toplumsal dönüşümü destekler.
- h) Kadın Danışma Merkezleri, kadınlara ve çocuklara yönelik güçlendirici çalışmalarıyla şiddetin önlenmesine katkı sunar.
- i) Kadın Danışma Merkezleri, çalışmalarını yereldeki kuruluşlarla işbirliği halinde yürüterek, bu kuruluşların da kadına yönelik şiddeti önleme konusundaki kapasitelerini arttırmalarına ve birlikte yerel düzeyde kadına yönelik şiddetle mücadele mekanizmasının verimli, koordineli çalışmasına katkıda bulunur.

2. Kadın Danışma Merkezlerinin Temel İlkeleri

Feminist Analizler: Kadına yönelik şiddet bireysel bir sorun değil, cinsler arasında eşit olmayan güç ilişkilerinin bir sonucu, toplumsal bir sorun olarak kabul edilir. Kadınlar, sadece kadın oldukları için eviçinde şiddete maruz kalırken yine sadece kadın oldukları için kamusal alanda çeşitli biçimlerde ayrımcılığa uğrarlar. Bu koşullarda şiddete boyun eğmek, kadınlar açısından bir tercih değil, uygulanan ayrımcılığın bir sonucu olarak görülür ve bunun ortadan kaldırılması hedeflenir. Kadın Danışma Merkezleri, ayrımcılık ve eşitsizliğin yarattığı engellerin kadın dayanışması yoluyla aşılmasını esas alır. Bu nedenle Kadın Danışma Merkezlerinde yürütülen çalışmalar kamu hizmeti değil, politik bir faaliyet olarak görülür. Merkezlerin esas amacı kadınları rehabilite etmek değil, kadınların özgürleşmesine aracılık etmektir.

Dayanışma: Kadınların kadın olmaktan kaynaklanan ortak şiddet ve ayrımcılık deneyimleri vardır. Bu durum, mücadelede kaçınılmaz bir ortaklığı da beraberinde getirir. Merkezlerde yürütülen faaliyetler bu nedenle yardım ilişkisinden çok, ortak mücadele içinde yer alan kadınların birbiri ile dayanışma ilişkisi olarak görülür. Dayanışma, temel ilkelerden biri olan güçlenmenin de ön koşuludur.

Kadınların Tarafında Olma: Tarafsızlık, adil muamelenin temel bir koşulu olarak kabul edilmektedir. Ancak sorun kadına yönelik şiddet olunca şiddet uygulayana ve şiddete maruz kalana eşit mesafede durmaya çalışmak, kaçınılmaz biçimde şiddet uygulayanın tarafında olma sonucunu doğurur. Kimin haklı ya da haksız olduğunun bir önemi yoktur. Şiddet hiçbir koşulda hak edilmez. Şiddetin ortadan kaldırılabilmesi için şiddeti kınamak, şiddete maruz kalanın yanında olmak, onunla dayanışmak esas alınır.

Güçlenme: Kadınların güçlenmesi en temel ilkelerden biri olarak ele alınır. Kadınların kendi kaynaklarını keşfetmesi ve güçlenmeleri yönünde danışmanlık verilir. Bütün faaliyetler yargılayıcı ve baskıcı olmayan bir tarzda sunulur. Kadınlara yaş, ırk, din, cinsel yönelim ve engel durumu fark etmeksizin eşitlikçi şekilde yaklaşılır. Faaliyetler, kadınların istekleri ve gereksinimleri doğrultusunda şekillenir.

Çocukların Esas Yararlanıcı Olarak Kabul Edilmesi: Çocuklar hem doğrudan şiddete maruz kalmakta hem de şiddete tanık olmaktadır. Bu nedenle çocuklar da aynen kadınlar gibi esas yararlanıcı olarak kabul edilmelidir. Çocukların özel gereksinimleri olduğu dikkate alınarak çocuklara yönelik özel faaliyetler yürütülür.

Katılım/İnisiyatif: Şiddet ilişkisi kadınların kendi yaşamlarının kontrolü kaybetmelerine neden olur. Kadın Danışma Merkezleri kadınların kendileri ve çocuklarının yaşamlarının kontrolünü yeniden ele almalarını teşvik eder.

Güvenlik: Kadınların güvenliği, şiddetle mücadelede birinci derecede önemli bir konudur. Güvenlik konusundaki riskler belirlenir, gerekli önlemler alınır, acil güvenlik planları hazırlanır ve farklı kurumlarla güvenlik konusunda işbirliği içinde çalışılır.

Gizlilik: Merkeze başvuru yapan kadınlara ilişkin bilgiler kimseyle paylaşılmaz. Kadının lehine işleyen örneğin hukuki bir süreç söz konusu ise kadının talebi doğrultusunda bilgiler gerekli ölçüde paylaşılabilir.

Çeşitlilik ve Hizmete Adaletli Şekilde Ulaşmak: Kadınların farklılıkları kabul edilir ve ayrımcılık karşıtı uygulama geliştirilir. Kadınların hizmetlere ulaşmaları, eşitlik temelinde desteklenir. Toplumsal eşitsizlik konusu ile bağlantılı olarak, şiddete maruz kalanların hizmetlere ulaşmalarında dezavantajlı olabileceği göz önünde bulundurulur.

3. Kadın Danışma Merkezi'nin Fiziki Koşulları ve Teknik Donanımı

Kadın Danışma Merkezi'nin kolay ulaşılabilir, güvenli, merkezi bir yerde bulunması gerekir. Bu, hem kadınların daha az para ve zaman harcamaları, hem de başvurularının gizliliği ve güvenliği açısından önemlidir. Şehrin ücra yerlerinden ziyade kadınların sıkça

gittikleri şehir ya da ilçe merkezindeki hastane, çarşı, pazar vb. yerlere yakın olmalıdır. Sığınaklardan farklı olarak, kadınların ulaşabilmesi için çok dikkat çekmeyecek büyüklükte bir tabelası olmalıdır.

Kadın örgütleri önemli mali sınırlılıklar içinde faaliyetlerini yürütmeye çalıştıklarından ideal fiziki koşulları sağlamak çoğu zaman güç olmaktadır. Ancak kadın danışma merkezleri için ideal fiziki şartlar sağlanamasa da eldeki imkanların elverdiği ölçüde kadınlar ve çocukları, çalışan ve gönüllüler için en uygun şartlar yaratılmaya çalışılmalıdır.

Merkezin içi resmi kurum havasından uzak, kadınların kendini güvende ve rahat hissedebileceği bir şekilde düzenlenir. Bunun için ofis mobilyaları asgari düzeyde tutulmalı, rahat koltuk ve kanepeler tercih edilmelidir. Çok şatafatlı ya da çok eskimiş mobilyalar tercih edilmemelidir. Mümkünse gerektiğinde çalışanların ve başvuruclarının uzanabilmesine imkan veren bir kanepa bulunmalıdır.

Merkez bir kamu kuruluşu, belediye vb. içinde yer alıyorsa, içerisi dışarıdan görünmeyecek şekilde olmalıdır. Merkezin içindeki odalarda da aynı gizliliğin sağlanması için cam bölme gibi düzenlemelerden kaçınılmalıdır.

Merkezde mümkünse iki bireysel görüşme odası, bir çocuk oyun odası, çalışan sayısına göre çalışma odaları, mümkünse eğitimler ve toplantılar için kullanılacak bir oda, bekleme odası ve mutfak bulunmalıdır.

Görüşme odası yeterli ölçüde aydınlatılmalı ve havalandırılmalıdır. Oda çok büyük veya çok küçük olmamalıdır. Görüşme odasının ses yalıtımı olmalıdır. İçeride konuşulanların dışarıdan duyulmaması son derece önemlidir. Görüşme odasında karşılıklı koltuklar ve sehpa bulunmalıdır. Aşırıya kaçmamak suretiyle tablo ve dekoratif ürünler yer alır. Görüşme odasında ofis mobilyaları, faks, fotokopi makinası bulunmamalıdır.

Çalışan odasında yeterli sayıda masa, sandalye, kilitli arşiv dolabı bulunmalıdır. Bekleme odasında yeteri kadar kanepa ve sehpa bulunmalıdır. Çocuk oyun odasında oyuncak, boya kalemleri, resim kağıtları, öykü kitapları vb. bulunmalıdır. Kimi durumlarda Danışma Merkezi'ne anneleri ile birlikte gelen çocukların annelerinden ayrı bir odada tutulmaları onların kaygı düzeylerini artırır, annelerinden ayrılacakları endişesini geliştirmelerine neden olabilir. Bu konuda hassas bir yaklaşım geliştirilmeli, mekan düzenlenmesi de buna göre yapılmalıdır.

Merkezde; telefon, bilgisayar, yazıcı, telesekreter, faks, internet bağlantısı, fotokopi makinası bulunmalıdır. Tüm illerdeki ilgili kurum/kuruluşların adres ve telefonlarını içeren bir rehber veya bilgisayarda bu bilgileri içeren bir program bulunmalıdır.

4. Kadın Danışma Merkezi Çalışanları ve Gönüllüleri

Kadın Danışma Merkezi çalışmaları, Danışma Merkezi ilkelerini benimsemiş, konuyla ilgili gerekli eğitimleri almış kadın çalışan ve gönüllüler tarafından yürütülmelidir.

Kadın Danışma Merkezleri farklı biçimlerde çalışmalarını yürütebilmektedir. Bazı merkezler sadece gönüllüler ile çalışmalarını sürdürürken, bazı merkezler profesyonel çalışmayı benimsemiştir. Merkezlerin bazıları da profesyonel ve gönüllü çalışmayı birlikte sürdürür. Profesyonel çalışma örneğin alanda uzman sosyal hizmet uzmanları ile yürütülebileceği gibi bu alanda mücadele eden ama formel bir eğitimi olmayan aktivistler tarafından da yürütülebilir. Burada önemli olan profesyonel ya da gönüllü olsun görev tanımı ve sınırları net bir çalışmanın yürütülmesidir. Yürütülen tüm faaliyetler ve her bir işten kimlerin sorumlu olduğu tespit edilmelidir.

Merkezlerde koordinatör, sosyal çalışmacı, psikolog, avukat, çocuk gelişimci, muhasebe sorumlusu, tercüman, kaynak geliştirme uzmanı, lobi ve savunuculuk faaliyetlerinden sorumlu kişiler başta olmak üzere çeşitli alanlarda sorumluluk üstlenmiş çalışanlar bulunmaktadır.

Çalışanlar merkezde tam zamanlı yer alabildiği gibi yarı zamanlı ya da dönemsel olarak yer alabilmektedir.

Her merkez kendi programı ve insan kaynağı doğrultusunda görev tanımlarını kendisi belirler. Aşağıda kadın danışma merkezlerinde çalışan sosyal çalışmacılar ve psikologlar için örnek iş tanımları verilmiştir.

Sosyal Çalışmacı;

- Danışma Merkezi'ne telefonla, internet üzerinden ya da doğrudan yapılan başvuruları almak, başvuru sahibinin ihtiyaçlarını belirlemek, bireysel destek planlarını hazırlamak ve uygulanmasını sağlamak.
- Sığınmaevinde kalmak isteyen kadınların başvurularını değerlendirmek ve gerekli yönlendirmeyi yapmak.
- Danışma Merkezi'ne başvuran, sığınmaevinde kalan ve sığınmaevinden ayrılan kadınlara iş ve meslek edinmeleri, sağlık ve hukuki sorunlarını çözmeleri konularında danışmanlık vermek, ilgili kurum ve kuruluşlarla iletişim kurmalarına ve gerekli hizmetleri almalarına destek olmak.
- Sığınmaevinde kalan ve bu süre içerisinde Danışma Merkezi'nden danışmanlık desteği alan kadınlara gerekli durumlarda kurum/kuruluşlarla ilgili işlerinde eşlik etmek.
- Gerekli durumlarda Kadın Danışma Merkezi ekibi ile birlikte başvuru sürecini yürütmek.
- Kadınları, ilgi alanlarına uygun etkinliklere, eğitimlere yönlendirmek.
- Kadınlara yönelik güçlendirici grup çalışmaları yapmak.
- Kadınlara yönelik toplantılar organize ederek, toplumsal cinsiyet, kadına yönelik şiddet, kadın danışma merkezleri ve kadın sığınmaevleri konularında halkı bilgilendirici çalışmalar yapmak.
- Merkez çalışan ve gönüllülerinin hizmet içi eğitim programlarının hazırlanması ve uygulanmasında görev almak.

- Kadın Danışma Merkezi'nde gerçekleştirilen haftalık değerlendirme toplantılarına katılmak, çalışmalarını aktarmak.
- Katılım sağladığı eğitim ve toplantıları raporlamak ve Kadın Danışma Merkezi çalışanlarına aktarmak.

Psikolog;

- Merkeze başvuran kadınların ve uzmanlık alanı çerçevesinde çocukların psikolojik değerlendirmelerini yapmak, bireysel psiko-sosyal destek planı hazırlamak.
- Kadınlara yönelik psikolojik destek çalışmalarını yürütmek.
- Kadınlara yönelik güçlendirici grup çalışmaları yapmak.
- Psikiyatrik desteğe ihtiyaç duyan kadın ve çocukları psikiyatrik tedavi görebilecekleri sağlık kuruluşlarına yönlendirmek.
- Gözlem, görüşme ve çeşitli ölçme araçlarıyla kadınların ilgi ve yeteneklerini belirlemek, ilgili kuruluşlara yönlendirmek.
- Merkez çalışan ve gönüllülerine yönelik eğitimlerin içeriğini oluşturmak ve çalışma alanına giren konulardaki eğitimleri uygulamak.
- Merkezde yürüttüğü faaliyetleri periyodik olarak raporlamak.
- Merkezin yürüttüğü farkındalık artırma çalışmalarına destek olmak.
- Kadın Danışma Merkezi'nde gerçekleştirilen haftalık değerlendirme toplantılarına katılmak, çalışmalarını aktarmak.
- Katılım sağladığı eğitim ve toplantıları raporlamak ve Kadın Danışma Merkezi çalışanlarına aktarmak.

Gönüllüler

Kadın Danışma Merkezi'nin işlerinin düzenli, aksatılmadan yürütülmesi ve sunulan hizmetin daha fazla kadına ulaştırılması için çoğu kez gönüllü desteğine de ihtiyaç duyulmaktadır.

Merkezde gönüllülerin çalışmalara destek sunması hem merkezin profesyonel çalışanlarının görev yükünü azaltacak, hem de kadına yönelik şiddete ilişkin daha fazla çalışmanın planlanması ve gerçekleştirilmesini sağlayacaktır.

Kadın Danışma Merkezi'nde gönüllü olmak için, konuya ilgi duyan üniversite öğrencileri, çeşitli meslek gruplarından kadınlar, merkezden daha önce hizmet almış ve merkeze katkı sunmak isteyen başvuru kadınlar ve daha farklı kesimlerden kadınlar başvuruda bulunabilir. Kadın Danışma Merkezi'nin gönüllü olmak için başvuran kadınlara yönelik, bir ön hazırlık ve planlama stratejisi olmalıdır. Bu hazırlık ve planlamanın bir parçası olarak gönüllü başvuru formları kullanılabilir. Bu kitabın ekinde yer alan formlardan biri gönüllü başvurularını düzenlemeye yöneliktir (EK:6).

Gönüllüler kadın danışma merkezlerinde bilgi ve birikimleri doğrultusunda çalışmalar yürütürler. Bir danışma merkezinde gönüllülerin sıklıkla yaptıkları çalışmalar şöyle sıralanabilir:

- Uzmanlık alanları ile ilgili çalışmalar yürütme (psikolog, sosyal hizmet uzmanı, avukat vb.)
- Aynı bağışların organizasyonu,
- Sosyal etkinlik düzenleme,
- Çocuklarla oynama, çocuklara yönelik etkinlikler düzenleme,
- Eğitim çalışmalarına destek olma,
- Kadınlara eşlik etme (polis-avukat görüşmeleri, duruşmalar, hastane vb.),
- Kadınların ev ve iş bulmasına destek olma,
- Sportif ve sanatsal etkinlikler, kurslar düzenleme,

Gönüllülerle çalışırken şunlara dikkat edilmelidir:

- a. **Gönüllü İş Tanımı:** gönüllü olarak yapılacak işlerin, amaç ve hedefler ile yürütülecek etkinliklerin, bu iş için ihtiyaç duyulan beceri ve niteliklerin, işin tahmini süresi gibi özelliklerin tanımlanmasıdır.
- b. **Gönüllü Kazanma:** gönüllü desteği ihtiyaç duyulan alanlara yönelik gönüllü kazanma yöntem ve çalışmalarını içeren planlamalardır. Kadın Danışma Merkezi ihtiyaç duyduğu alandaki gönüllü desteği için bir takım etkinlik ve çalışmalar gerçekleştirmelidir. Örneğin ihtiyaç duyulan hukuk, sağlık vb. konularında gerekli uzman desteği için bu alana yönelik meslek örgütleri ziyaret edilerek, üyelerine yönelik Kadın Danışma Merkezi ve çalışmalarının tanıtıldığı ziyaret ve toplantılar düzenlenebilir. Üniversitelerin ilgili alanlarında okuyan öğrenciler için benzer çalışmalar organize edilebilir.
- c. **Gönüllü Yönlendirmesi (Oryantasyon):** Gönüllünün sürekliliği ve etkin çalışması açısından, gönüllünün kurum/kuruluşa destek vermeye başladığında, görev alabileceği alanlar, katkı sunabileceği program ve işlerin anlatılmasıdır. Gönüllü yönlendirmesi için gerekebilecek sunum yöntemleri/araçları arasında birebir ya da topluluğa yönelik sunumlar, video gösterileri, bu amaçla hazırlanmış el kitabı vb. sayılabilir.
- d. **Gönüllü Eğitimi:** Gönüllülerin kurum/kuruluşa çalışmaya başlamadan önce, gönüllünün yer almak istediği bir eğitimden geçmesidir. Özellikle Kadın Danışma Merkezi'nde gönüllü olarak çalışmaya başlayacakların, kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet, iletişim, yasal haklar, şiddetle mücadele mekanizmaları ve danışma merkezi işleyişine yönelik temel bir eğitimden geçmeleri önemlidir. Ayrıca gönüllü olmak istediği alana göre eğitim programları da hazırlanarak, gönüllünün katılımı sağlanmalıdır.
- e. **Gönüllü Motivasyonu:** Gönüllülerin sürekliliğinin sağlanması, çalışmalara etkin bir biçimde katılması ve isteğini koruyabilmesi, kendisini destek sunduğu kurum/kuruluş ile özdeşleştirebilmesi ve yapacağı işi benimsemesi için gönüllü motive edilmelidir.

Bunu sağlayacak başlıca yöntem de, gönüllülerin, yapacağı iş ile ilgili sürecin tüm aşamalarına katılması, desteklenmesi, cesaretlendirilmesi, saygı ve yakınlık görmesi, verdiği destek için teşekkür edilmesi ve geri bildirimde bulunulmasıdır.

- f. Gönüllü Değerlendirme:** Gönüllü, çalışma öncesinde kendi beklentilerini, elde etmek istediği sonuçları tanımlayabilmeli ve çalışmasının sonunda bunlara ne derece ulaşabildiğini, destek sunduğu kurum/kuruluş ile birlikte değerlendirebilmelidir. Değerlendirme yalnızca yapılması hedeflenen işin ne derece başarıyla tamamlandığını değil, gönüllü-kurum/kuruluş ilişkisinin ne derece verimli yürütüldüğünü, ne kadar tatmin edici olduğunu, uygulama sırasında yaşanan olumlu ve olumsuz deneyimlerin tahlilini de kapsamalıdır (Güder, 2006).

5. Çalışanların Eğitimi

Çalışanlara yönelik, çalışmaya başlamadan önce ve başladıktan sonra düzenli aralıklarla tekrarlanmak suretiyle ihtiyaç duyulan konularda eğitimler organize edilir; çalışanların diğer kurum ve kuruluşlar tarafından organize edilen eğitimlere katılımı sağlanır.

Çalışanların mesleki becerilerini geliştirmeye yönelik eğitimlere ve farkındalık artırıcı grup çalışmalarına katılmaları desteklenir. Çalışanlara, yurt içi ve dışında faaliyet gösteren merkezlerde kısa süreli staj imkanı sağlanır. Eğitim çalışmalarının hazırlanması sürecinde gerekirse kadın danışma merkezi ve sığınak deneyimi olan kadın örgütleri ile işbirliği yapılır.

Çalışan ve gönüllülere yönelik örnek eğitimin aşağıdaki konuları içermesinde fayda vardır:

- Toplumsal cinsiyet,
- Ayrımcılık,
- Kadına yönelik her türlü şiddet, şiddetin sonuçları ve mücadele yolları,
- Dünyada ve Türkiye’de kadına yönelik şiddetle mücadele tarihi,
- Kadın ve çocuğa yönelik şiddet ve yasal haklar,
- Eviçinde çocuğa yönelik şiddet,
- Çocukların cinsel istismarı,
- Mesleki etik,
- Sosyal hizmet ilkeleri,
- Psikolojik travma,
- Görüşme yöntemleri,
- Temel danışmanlık ilkeleri,
- Risk değerlendirme,
- İkincil travma, tükenmişlik ve korunma yolları,
- Gönüllülük,
- Savunuculuk, lobicilik, aktivizm,

- Stres, öfke, kriz yönetimi,
- Çatışma çözme,
- Başvuru takibi,
- İletişim,
- Şiddetle mücadelede ilgili kurumların görevleri,
- Adli ve idari işlemler,
- Çeşitliliğiyle kadınlık durumları (bedensel engel, cinsel yönelim, göçmenlik vb.)
- Acil durum talimatlarını uygulama (saldırı, intihar, depresyon, yangın),
- İlk yardım,
- Güvenlik ve kişisel güvenlik,
- Kadın Danışma Merkezi işleyişi,
- Bulaşıcı hastalıklar ve korunma yolları.

6. Kadın Danışma Merkezi'nin Yönetim Alanları

Her merkez yerel ihtiyaçlar ve mevcut imkanlar ölçüsünde bir çalışma programı hazırlar. Bu çalışma programı kısa, orta ve uzun vadeli hedefleri içerir. Bu hedefler ihtiyaç temelinde belirlenmeli ve uygulanabilir olmalıdır.

Her merkeze göre farklılık gösterse de kadın danışma merkezlerinde belli başlı faaliyet alanları şu şekilde sıralanabilir:

- (1) Başvuru alma, danışmanlık ve destek
- (2) Çocuklara yönelik çalışmalar
- (3) İç iletişim ve toplantıların koordinasyonu
- (4) Çalışanların, gönüllülerin ve stajyerlerin koordinasyonu
- (5) Mali İşler
- (6) Kayıtlar ve raporlama
- (7) Planlama
- (8) Kurumlar arası koordinasyon
- (9) Tanıtım ve lobi Faaliyetleri
- (10) Projeler
- (11) Eğitimler, bilgilendirme faaliyetleri
- (12) Medya ile ilişkiler
- (13) Kaynak yaratma
- (14) Bakım ve onarım

Her bir alanla ilgili planlama, uygulama, raporlama ve değerlendirme yapılmalıdır. Kimlerin hangi alandan sorumlu olduğu tespit edilmeli, detaylı görev tanımları yapılmalıdır.

7. Kadın Danışma Merkezi'nde Yürütülen Çalışmalar

Kadınlara hizmet sağlanmasına yönelik aşağıdaki yönlendirici ilkeler aşağıdaki gibi özetlenebilir:

- Kadınların refahını, fiziksel güvenliğini ve ekonomik güvencesini artırmak ve kadınların yaşamlarını yeniden kurabilmeleri için şiddetin çoklu sonuçlarının üstesinden gelmesini sağlamak.
- Kadınların yaşamlarının kontrolünü almalarını sağlamak ve onları güçlendirmek.
- Kadınların uygun hizmetlere erişimini sağlamak çoklu ayrımcılıkla karşı karşıya kalan kadınların özellikle erişim ihtiyaçlarını göz önüne alan çeşitli destek seçeneklerinin mevcut olmasını güvence altına almak.
- Hizmet sağlayıcıların donanımlı, cinsiyet konusunda duyarlı olmasını, sürekli eğitim almalarını ve işlerini açık bir çerçeve, protokoller ve ahlaki prensiplere uygun şekilde yapmalarını, mümkünse kadın çalışanlardan oluşmalarını sağlamak.
- Kadınların gizliliğini ve mahremiyetini korumak.
- İlgili tüm hizmetler ile koordinasyon ve işbirliği yapmak.
- Hizmetlerin sağlanışını takip etmek, değerlendirmek ve hizmetlerden faydalananların katılımını sağlamak.

Prof. Liz Kelly'nin "Kadına Yönelik Şiddeti Alt Etmek: Destek Hizmetlerinin Asgari Standartları" çalışması kadın danışma merkezlerinin sahip olması gereken standartların anlaşılması açısından önemli bir çerçeve sunar. Bu çerçeve ışığında tüm uygulamalarda aranacak asgari standartlar aşağıdaki gibidir (Kelly, 2008):

- Kadına yönelik şiddetle mücadelede devletin üstlendiği sorumluluklar hesap verebilir ve izlenebilir olmalı.
- Bütün hizmetler, şiddetin kadınların eşitsiz konumunun nedeni ve sonucu olduğuna dayalı bir anlayış temelinde sunulmalı.
- Mevzuat yeterli ve insan hakları ile uyumlu olmalı.
- Hizmetler bütünlüklü ve yararlanıcının ihtiyaçlarını ve taleplerini karşılamaya yönelik olmalı ve bunun mümkün olmadığı durumlarda yararlanıcıyı ilgili hizmetlere yönlendirmeli.
- Hizmetler tüm kadınlar bakımından ulaşılabilir ve erişilebilir olmalı.

Yukarıda sayılan ilkeler ve standartlar ışığında Kadın Danışma Merkezi'nde yürütülmesi gereken çalışmalar şöyledir:

Başvuru alma, Bilgilendirme, Yönlendirme: Sosyal çalışmacı, kadının bilgilendirilmiş onamını alarak ilk görüşmeyi yapar. Kadının ihtiyacı doğrultusunda hangi kurumlardan ne şekilde destek alabileceği hakkında kendisini bilgilendirir. Kadınlara kendileriyle ve çocuklarıyla ilgili sorunları için alabilecekleri hizmetler, güvenlik ve mevcut yasal düzenlemeler hakkında bilgi verir. Yönlendirme yapması durumunda ilgili kurumların

adres ve telefon numaralarını, bu kurumlarda görüşebileceği kişilerin bilgilerini verir. Kadının talebine göre ilgili kurumu arayarak randevu alabilir. Kadının karşılaştığı sorunların çözümüne destek olur.

Bilgilendirme, sosyal çalışmacı tarafından basit ve anlaşılır bir dille yapılmalıdır. Bunun yanı sıra, kolay anlaşılır ve erişilebilir şekilde (Braille alfabesi ve işaret dili dahil farklı dillerde hazırlanmış) form, broşür, katalog ve benzeri basılı araçlar yoluyla mevcut hizmet biçimleri ve temel haklar gibi konularda bilgi veren ve danışanın acil olarak başvurması gerekebilecek kurumların iletişim bilgilerinin de içeren bilgilendirme dosyaları olmalıdır.

Sığınmaevine Yönlendirme/Yerleştirme: Sosyal çalışmacı sığınma ihtiyacı olan kadınların başvurularını değerlendirir ve güvenli bir şekilde uygun bir sığınmaevine ulaşmalarını sağlar.

Psikolojik Destek: İhtiyaç duyan ve talep eden başvuruculara alanda bilgisi ve deneyimi olan uzmanlar tarafından psikolojik destek sağlanır. Mümkünse gelişim psikolojisi alanında uzmanlaşmış psikologlar aracılığıyla ihtiyaç halinde başvurucuların çocuklarına da psikolojik destek verilir.

Güçlendirici Grup Çalışmaları: Kadın Danışma Merkezi çalışanları bireysel danışmanlığa ek olarak grup halinde güçlenme programları uygular. Kadınlarla ilgili çeşitli konuları içeren bilgilendirme çalışmaları, sohbet toplantıları, psiko-drama çalışmaları, grup terapileri vb. yapılabilir. Bu çalışmalar, ilgili uzmanlar, sosyal çalışmacılar, psikologlar, psikiyatrlar vb. tarafından gerçekleştirilir.

Kadının bedeni ve emeğinin kontrolü üzerine kurulu ataerkil sistem içinde kadınlar yaşamlarının kontrolünü ellerine almalarının mümkün olduğunu görmekte güçlük çekerler. Grup çalışmaları yapılarak kadınların harekete geçme potansiyellerinin farkına varmaları, alternatifleri görmeleri sağlanabilir, kontrol ve şiddet sarmalı içinden çıkarak kendi kendilerine duydukları suçluluk ve öfkeyle başa çıkmaları sağlanabilir, iletişim becerilerini geliştirmelerine yardımcı olunabilir ve bağımsız bir birey olma yolunda adım atmaları teşvik edilebilir.

Merkezlerde bireysel danışmanlığın yanı sıra, bilinç yükseltme grupları oluşturulabilir. Güçlenmeyi hedefleyen bu çalışmalar, toplumsal cinsiyete dayalı eşitsiz ilişkiler konusunda duyarlı ve donanımlı uzmanlar tarafından yürütülmelidir. Ataerkil toplum yapısını tanımak, toplumsal cinsiyet duyarlılığını geliştirmek, kadınlar arasındaki ortaklıkları vurgulamak ve bu ortaklığın yarattığı dayanışma duygusunu ön plana çıkarmak gibi konulara vurgu yapılmalıdır. Bilinç yükseltme ve güçlenme çalışmaları, sosyal destek mekanizmasını işler kılacak temel araçlardır. Danışanın ataerkil tahakkümden bağımsız ve şiddetten uzak bir hayatın mümkün olduğunun bilincine varması ve kendisini bu yaşamı kurabilecek kadar güçlü görmesi, sosyal danışmanlığın özünü oluşturur.

Hukuki Danışmanlık: Gönüllü avukatlar, Kadın Danışma Merkezlerinde şiddet gören kadınlara ücretsiz hukuki danışmanlık desteği verir. Genel olarak Kadın Danışma

Merkezlerindeki avukatlar dava üstlenmemekte, ihtiyaç duyan danışanlar baroların adli yardım merkezlerine yönlendirilmektedir. Avukatlar gerek kadınlara ve halka yönelik farkındalığı artırıcı etkinliklerde, gerekse merkez çalışanlarına yönelik eğitimlerde yasal konularda bilgilendirme yaparlar. Danışma Merkezi temel yasal bilgileri içeren broşürler bastırır ve çeşitli etkinliklerle bunları kadınlara/halka ulaştırır.

Sağlık Desteği: Kadın Danışma Merkezleri, sağlık sorunu olan kadınları ilgili sağlık kuruluşlarına yönlendirir. Sağlık konularında bilgilendirici toplantılar organize ederler.

Ekonomik Destek Alabileceği Mekanizmalara Ulaşmasına Destek Olma: Kadın Danışma Merkezleri, kadınları maddi destek alabileceği kuruluşlara yönlendirir, çocuklara burs sağlayan sivil toplum kuruluşlarına yönlendirir, Danışma Merkezi'ne yapılan giysi ve eşya bağışlarına ulaşmasına yardımcı olur.

İş Bulmasına Destek Olmak: Kadın Danışma Merkezleri, kadınları, iş bulmalarını kolaylaştıracak eğitim çalışmalarına yönlendirir. Ayrıca başvuran işverenlerin ve iş arayan kadınların iletişime geçmelerini sağlar [bu amaçla kullanılabilecek örnek bir form (EK:7) bu kitabın ekinde verilmiştir], el ürünlerinin pazarlanmasına yardımcı olur, özgeçmiş hazırlama ve iş görüşmesi yapma gibi konularda eğitim çalışmaları organize eder.

Nüfus Kayıtları: Nüfus kaydı olmayan kadınların nüfus kayıtlarının yapılmasına yardımcı olunur.

Tercüme: Gerekli durumlarda başvuru ile sağlıklı iletişim kurabilmek için kadınlara tercüman desteği sağlanır. Tercümanların kadın olması ve mümkün olduğunca aynı kişilerin çağırılmasına dikkat edilir.

Gerekli Durumlarda Kadına Eşlik Etmek: Kadın Danışma Merkezi çalışanları ve gönüllüleri adli rapor alma, mahkemeye başvurma ya da duruşmaya gitme gibi gerekli durumlarda kadının talep etmesi halinde ona eşlik eder. Kadına eşlik eden kişi bu işlemleri kadın adına yapmaz, sadece gerekli durumlarda destek olur.

Kadınları, Yararlanabilecekleri Sosyal-Kültürel Sportif Etkinlikler ve Eğitimler Hakkında Bilgilendirmek: Kadınların ilgili merkezlerden yararlanmaları sağlanır, çeşitli kuruluşlar tarafından organize edilen etkinliklerin duyurusu yapılır, kadınların katılımları kolaylaştırılır.

Sığınmaevinden Ayrılan Kadınlara Yönelik İzleme ve Destek Çalışmalarını Sürdürmek: Sığınmaevinden ayrılan ve Danışma Merkezi ile iletişimini devam ettirmek isteyen kadınlara yönelik izleme çalışmaları yapılır. Kadınların ihtiyaçları doğrultusunda danışmanlık ve destek sağlanır.

Bilgilendirici Materyaller: Kadın danışma merkezleri kadına yönelik şiddet ve şiddetle mücadele konularında bilgilendirici materyaller basar ve dağıtır.

Kadına Yönelik Şiddet ve Şiddetle Mücadele Konusunda Bilgilendirici, Farkındalık Geliştirici Faaliyetler Yürütmek: Konuyla ilgili panel, konferans, etkinlik vb. organize eder.

Şiddetle Mücadele Araçlarının İhtiyaca Uygun Biçimde İşleyip İşlemediğini İzlemek: Başvurucuların ilgili kuruluşlarla yaşadığı güçlükleri kayıt altına alır, raporlar ve ilgili kuruluşları bu konular hakkında bilgilendirir.

Şiddetle Mücadele Konusunda Edinilen Deneyimleri Bilgiye Dönüştürmek: Kadın Danışma Merkezi, yürüttüğü çalışmalar sonucunda edindiği deneyimleri kayıt eder, yayına dönüştürür ve paylaşır.

Şiddetle Mücadele Faaliyetlerine Gönüllü Destek Vermek İsteyen Kadınları Bilgilendirmek: Kadına yönelik şiddetle mücadele alanında çalışmalar yapmak isteyen kadınlara ve ilgili meslek profesyonellerine yönelik eğitim çalışmaları yürütülür.

Konuyla İlgili Araştırma Yapmak: Bilimsel araştırma yöntemleri ile kadına yönelik şiddetin boyut ve sonuçlarını ortaya koyacak çalışmalar yürütülür.

Mahalle Çalışmaları: Mahallelerde toplumsal cinsiyet, kadın ve çocuğa yönelik şiddet, başvurulabilecek kurumlar ve yasal haklar gibi konularda bilgilendirme çalışmaları yürütülür. Kadın Danışma Merkezi'nin çalışmaları tanıtılır. Kadın Danışma Merkezleri ve sığınmaevlerine ilişkin toplumda mevcut önyargıların giderilmesini hedefleyen çalışmalar yapılır.

8. Kadın Danışma Merkezlerinin Yönlendirme ve İşbirliği Yapabileceği Kuruluşlar

Toplumsal bir sorun olan kadına yönelik şiddetle mücadele, çok sayıda kurumun işbirliğine dayalı bir mekanizmanın işlenmesini gerektirir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, ASPB İl Müdürlükleri, ŞÖNİM'ler, kadın danışma merkezleri ve sığınaklar, Baroların Kadın Hakları Merkezleri ve Adli Yardım Birimleri, Valilik ve Kaymakamlıklar, Sağlık Kuruluşları, Belediyeler, Aile Mahkemeleri, Polis ve Jandarma yani Kolluk Kuvvetleri, bu alanda çalışan Sivil Toplum Örgütleri, Üniversiteler, Medya organları, Türkiye'deki şiddetle mücadele mekanizmasının önemli birer parçasıdır. Aşağıda bu kurumlardan bir kısmı hakkında bilgi verilmektedir.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)

6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesi Kanunu ile Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlı, Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerinin açılacağı hükme bağlanmıştır. İlgili yönetmeliğe göre ŞÖNİM, şiddetin önlenmesi ile koruyucu ve önleyici tedbirlerin etkin bir biçimde uygulanmasına yönelik güçlendirici ve destekleyici danışmanlık, rehberlik, yönlendirme ve izleme hizmetlerinin verildiği, yeterli ve gerekli personelin görev yaptığı ve tercihen kadın personelin istihdam edildiği, çalışmaların yedi

gün yirmi dört saat (7/24) esasına göre yürütüldüğü merkezdir. Aralık 2013 itibarı ile, 14 pilot ilde ŞÖNİM'ler kurulmuş ve çalışmalarına başlamıştır. Bu iller Ankara, Bursa, Denizli, Diyarbakır, Gaziantep, İzmir, Samsun, Şanlıurfa, Malatya, Mersin, Trabzon, Antalya, İstanbul, Adana'dır. Bu kitabın basımı aşamasında ŞÖNİM'lerin illere yaygınlaştırılması için çalışmalara başlanmıştır.

Rehberlik ve danışmanlık hizmeti ilgili yönetmelikte aşağıdaki gibi tanımlanmıştır: Korunan kişiye, kişinin psikolojik ve sosyo-ekonomik durumu değerlendirilerek, hakları, destek alabileceği kurumlar, meslek edindirme kurslarına katılmasına yönelik faaliyetlerde bulunmayı da kapsayacak şekilde iş bulma ve benzeri konularda gelişmesi ve uyum sağlaması, gerekli olan seçimleri, yorumları, planları yapması ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazandırmak ve psikolojik destek sağlamak üzere ilgili kamu kurum ve kuruluşları ile işbirliği içerisinde gerekli hizmetler verilir.

ŞÖNİM çalışmalarına ilişkin ayrıntılı bir değerlendirme için Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği'nin "Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizması İzleme Modeli" adlı yayınına başvurulabilir (CEİD, 2014).

İlk Kabul Birimleri

İlk Kabul Birimleri; Aile ve Sosyal Politikalar İl Müdürlüklerine ya da Şiddeti Önleme ve İzleme Merkezlerine başvuran kadınların ilk gözlemlerinin yapıldığı, psiko-sosyal ve ekonomik durumlarının incelendiği, geçici kabulleri yapılarak iki haftaya kadar kalabilecekleri birimlerdir. Başvurucu kadın, ilde sığınak bulunmaması/kapasitesinin yeterli olmaması veya şartlarının doğrudan sığınağa yerleşmeye uygun bulunmaması durumunda ilk kabul biriminde daha uzun süre de kalabilir. Meslek elemanları tarafından yapılan ilk gözlem sonucuna göre uygun sosyal hizmet modeli/yapılacak işlemler belirlenir. Kadınlar ve varsa beraberindeki çocukları iki hafta içinde, durumlarına göre, kadın sığınmaevlerine yerleştirilir.

Kadın Sığınakları

Kadın sığınmaevleri fiziksel, duygusal, cinsel, ekonomik ve sözlü istismara veya şiddete uğrayan kadınların, şiddetten korunması, psikososyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi, güçlenmesi ve varsa çocukları ile birlikte ihtiyaçlarının karşılanması suretiyle geçici süreyle kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Burada kadınlar çocuklarıyla birlikte, yaşadıkları şiddetle mücadele edebilmek için ihtiyaç duydukları güvenli ortama kavuşurlar.

Kadın sığınaklarının adresleri gizlidir. Kadın sığınaklarında kadın bakış açısına sahip, gönüllü ve/veya ilgili alanlarda çalışan profesyonel kadınlar bulunmalıdır. Türkiye'de Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığına, belediyelere ve kadın örgütlerine ait sığınaklar bulunmaktadır.

Barolar

Barolar bünyesinde faaliyet yürüten Kadın Hakları Merkezleri ve Adli Yardım Büroları, şiddete uğramış olan kadınlara, Cumhuriyet Savcılığına yapılacak şikayet de dahil tüm dava sürecini takip etmek için ücretsiz avukat (yargılama giderleri de Adli Yardım Bürosu tarafından karşılanmak üzere) tayin edecektir. Şiddete gören kadınların Adli Yardım Bürosu'nun ücretsiz avukat hizmetinden yararlanmak için kimlik, ikametgah belgesi ve muhtardan alınan fakirlik belgesi ile başvurmaları gerekmektedir. Ayrıca şiddete uğramış kadın, polis merkezinde yaptığı şikayet sırasında avukat istediğini bildirdiğinde kendisine Baro bünyesinde kurularak çalışan Ceza Muhakemeleri Kanunu (CMK) Bürosundan ücretsiz avukat atanacak ve avukat şiddet görmüş kadının şikayeti sonucunda açılacak ceza davasını yürütecektir.

Polis Merkezleri ve Jandarma Karakolları

Şiddet gören kadın, en yakın polis merkezine ya da jandarma karakoluna giderek şiddet uygulayan kişi hakkında şikayetçi olabilir. Şikayet polis ya da jandarma tarafından Cumhuriyet Savcısına bildirilecektir. Kolluk kuvvetleri, şiddete uğrayan ve bu nedenle başvuran kişiyi 6284 sayılı Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun konusunda bilgilendirmeli ve başvuran kişinin barınma ihtiyacı ve güvenliğini ASPB ile işbirliği içerisinde sağlamalıdır. Ayrıca 6284 sayılı Kanun kapsamında gecikmesinde sakınca bulunan hallerde Kolluk Amiri tarafından -ilk iş günü hakime veya mülki amire onaylatılacak şekilde- birtakım önleyici ve koruyucu tedbirler alınabilir.

Bunun yanı sıra 7/24 hizmet veren 155 Polis İmdat ve 156 Jandarma İmdat hattından telefon yolu ile de şikayet süreci başlatılabilir.

Valilikler ve Kaymakamlıklar

6284 sayılı Kanun ile kadına yönelik şiddetle mücadele kapsamında mülki amirlere de çeşitli yetkiler verilmiştir. Bu kapsamda, korunan bireylerle ilgili olarak uygulamanın çabuk ve etkin olması bakımından mülki amir tarafından koruyucu tedbir kararlarının verilebileceği düzenlenmiştir. Bu çerçevede, “korunan kişi” hakkında mülki amir tarafından;

- barınma yeri tespiti,
- geçici maddi yardım yapılması,
- psikolojik, mesleki, hukuki ve sosyal destek hizmetlerinin verilmesi,
- resen geçici koruma altına alınması
- kreş imkanından faydandırılması

tedbir kararları alınabilecektir.

Ekonomik desteğe ihtiyaç duyan kadınlar Valilik ve Kaymakamlıklar bünyesinde hizmet veren Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıflarından bu konuda destek alabilmektedir.

Cumhuriyet Savcılığı

Şiddet gören kadınların doğrudan Cumhuriyet Savcılığına başvurması da mümkündür. Cumhuriyet savcısı adli soruşturma açmasının yanında, durumu Aile Mahkemesine bildirecek, Aile Mahkemesi 6284 Sayılı Kanun kapsamında gerekli tedbirleri alabilecektir. Ayrıca Cumhuriyet Savcılığına yapılan şikayetle birlikte Adli Tıp Kurumundan rapor alınması talep edilebilir. Cumhuriyet Savcısının soruşturma sonucunda suç işlendiğine kanaat getirdiğinde şiddet uygulayan hakkında kamu davası açması mümkündür.

Aile Mahkemeleri

9.1.2003 tarih 4787 sayılı Aile Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Usullerine Dair Kanuna göre, Aile Mahkemeleri, aile hukukundan doğan dava ve işleri görürler. Ayrıca bu mahkemeler 20.5.1982 tarihli ve 2675 sayılı Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanuna göre aile hukukuna ilişkin yabancı mahkeme kararlarının tanıma ve tenfizini yaparlar. Aile Mahkemeleri bünyesinde, davanın esasına girilmeden önce veya davanın görülmesi sırasında, mahkemece istenen konular hakkında taraflar arasındaki uyuşmazlık nedenlerine ilişkin araştırma ve inceleme yaparak sonucunu bildirmek, mahkemenin gerekli gördüğü hallerde duruşmada hazır bulunmak, istenilen konularla ilgili çalışmalar yapmak ve görüş bildirmek, mahkemece verilecek diğer görevleri yapmak üzere Adalet Bakanlığınca, tercihan; evli ve çocuk sahibi, otuz yaşını doldurmuş ve aile sorunları alanında lisansüstü eğitim yapmış olanlar arasından, birer psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacı atanır.

6284 Sayılı Kanun kapsamında “korunan kişi” hakkında;

- işyeri ve yerleşim yerinin değiştirilmesi,
- aile konutu şerhi konulması
- hayati tehlikenin bulunması halinde Tanık Koruma Kanunu çerçevesinde kimlik ve diğer bilgi ve belgelerinin değiştirilmesi hakkında tedbir kararı verilmesi,

Ayrıca “şiddet uygulayan ya da uygulama ihtimali olan kişiye” karşı;

- korunan kişiye yönelik şiddet tehdidi, hakaret, aşağılama veya küçük düşürmeyi içeren söz ve davranışlarda bulunmaması;
- evden uzaklaştırılması ve müşterek konutun korunan kişiye tahsisi;
- korunan kişi-kişilere yaklaşmasının önlenmesi; korunan kişinin şahsi ve ev eşyalarına zarar vermemesi;
- silahı varsa veya silah taşınması zorunlu bir kamu görevi ifa etse bile zimmetinde bulunan silahı ilgili birimlere teslim etmesi;
- alkol, uyuşturucu veya uyarıcı madde bağımlılığı var ise hastaneye yatmak dahil muayene ve tedavisinin sağlanması,

kararları Aile Mahkemesi Hakimi tarafından verilmektedir. Ayrıca Kanun’un etkinliğini ve caydırıcılığını artırmak amacıyla şiddet uygulayan kişinin tedbir kararlarına aykırı hareket

etmesi halinde uygulanacak zorlama hapsi kararı da Aile Mahkemesi Hakimi tarafından alınabilmektedir.

Sağlık Kurum ve Kuruluşları

Kadınların şiddete maruz kaldıklarında başvurabilecekleri kurumlar arasında olan sağlık kuruluşları hem şiddete uğrayanın tıbbi tedavisinin yapılması hem de kadına yönelik fiziksel ve psikolojik şiddetin belgelenerek rapor edilmesi bakımından son derece önemlidir. Sağlık kurum ve kuruluşları; aile sağlığı merkezleri, hastaneler ve Adli Tıp Kurumlarıdır. Ayrıca üniversite hastanelerinin acil servislerinde oluşturulan Kriz Merkezleri de, şiddete uğrayan kadınların tedavilerinin yapılarak, psikolojik destek verilen ve yönlendirilen birimler olarak faaliyet yürütmektedir.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlükleri

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlükleri, şiddet gören kadınlara ve çocuklarına sığınmaevinde kalma, danışmanlık, bilgilendirme ve yönlendirme hizmetlerinin yanısıra ayni ve nakdi yardım sağlamakla yükümlüdür.

Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Engelli Danışma Hattı

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde çalışan Alo 183 Sosyal Destek Hattı, engelliler ve yaşlıların yanısıra şiddete uğrayan ya da uğrama riski taşıyan ve desteğe ihtiyacı olan kadın ve çocuklar için psikolojik, hukuki ve ekonomik danışma hattı olarak çalışmakta; bu kişiler bilgilendirilerek ilgili hizmetlere yönlendirilmektedirler. Bu hat haftanın 7 günü 24 saat ücretsiz olarak hizmet vermektedir.

Aile İçi Şiddete Son Acil Yardım Hattı (0212 656 96 96-0549 656 96 96)

2007 yılında hizmete başlayan ve yakın zamanda yönetimini Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu'nun üstlendiği 7/24 hizmet veren telefon hattında uzmanlar çalışmakta, şiddet gören kadınlar için gerekli yönlendirmeleri yapmaktadırlar. Yönlendirme yapılan kadınların ilgili kurumlarda ihtiyaç duydukları hizmeti alıp almadıkları da takip edilmektedir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığının birimlerinden biridir. Misyonu “ Ülkemizde kadın erkek eşitliğinin sağlanması, toplumsal yaşamın tüm alanlarında kadınların konumlarının güçlendirilmesi ve kadınlara karşı her türlü ayrımcılığın önlenmesi için politikalar üretmek, strateji geliştirmek, tüm paydaşlarla işbirliği yapmak ve koordinasyonu sağlamak” olarak belirtilmektedir.

Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü ilgili tüm kuruluşların 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi çerçevesindeki faaliyetlerini izlemekle yükümlüdür. Şiddet İzleme Kurulu'nun düzenli çalışmasından sorumludur. 2005 yılından bu yana “Kadına Yönelik Şiddete Son” kampanyası yürütmektedir. 2007-2008 yıllarında Kadına Yönelik Aileiçi Şiddetle Mücadele

Projesi uygulamıştır. 2007 yılında, ilgili kurum, kuruluş ve sivil toplum örgütlerinin katılımıyla (2007-2010) dönemini kapsayan “Kadına Yönelik Aile içi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı”nı hazırlamış ve uygulamaya sokmuştur. Bu planın uygulama süresinin dolması nedeniyle, ilgili kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum örgütleri ve üniversitelerin kadın araştırmaları merkezlerinin katkı ve katılımları ile Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü koordinasyonunda güncellenen (2012-2015) dönemine ilişkin “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı”, 10/7/2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Ayrıca kamu politikalarına temel teşkil edecek ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin sağlanmasına yönelik 7 kritik alana (eğitim, sağlık, ekonomi, yetki ve karar alma süreçlerine katılım, yoksulluk, medya ve çevre) ilişkin (2008-2013) dönemini kapsayan “Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ulusal Eylem Planı” yürürlüğe girmiştir. Bu tarihten sonra yeni bir plan yayınlanmamıştır.

Belediyeler

5393 sayılı Belediye Kanunu’nda 2012 yılında yapılan değişiklik uyarınca “Büyükşehir belediyeleri ile nüfusu 100.000’in üzerindeki belediyeler, kadınlar ve çocuklar için konukevleri açmak zorundadır” ibaresi yer almaktadır. Gittikçe artan sayıda belediye kadın danışma merkezi, aile danışma merkezi, konukevi gibi şiddete uğrayan kadınların başvurup psikolojik, mesleki, hukuksal vs. destek alabilecekleri merkezleri kurmaktadır. Ancak halen nüfusu 100.000 üzerinde olmakla birlikte sığınmaevi açmamış belediyeler vardır ve bu konuda bir yaptırım mekanizması bulunmamaktadır.

9. Kadın Danışma Merkezi Kayıtları ve Raporlama

Kadın Danışma Merkezleri kadına yönelik şiddetle mücadele politikalarının oluşturulmasında önemli bir yere sahiptir. Başvurucuların yaşadığı şiddetin türü ve boyutları, şiddetle başa çıkma yolları, ilgili kurumların şiddetle mücadelede duyarsız ya da yetersiz kaldıkları durumlar, güncel sorun ve ihtiyaçlar danışma merkezlerinde tutulan kayıtların değerlendirilip çeşitli kanallarla duyurulması yoluyla görünür kılınır. Bu nedenle danışma merkezlerinde iyi bir kayıt sistemi bulunmalıdır.

Kayıtlar başvuru formlarında, bu konuda eğitim almış kişiler tarafından gizlilik esasında tutulmalıdır. Kayıtlar, başvuru bilgisi dahilinde tutulur. Başvurucu asla istemediği bir konuda bilgi vermeye zorlanmaz. Başvuru formuna odaklanması görüşmelere resmiyet kazandıracağından, başvuru formunun rehberliğinde görüşmeler doğal bir şekilde gerçekleştirilmelidir.

Formlar doldurulduktan sonra gizli bir yerde muhafaza edilmeli, uygun bir istatistik programı ile bilgiler değerlendirilmeli ve raporlanmalıdır. Raporların özellikle ilgili kurumlarla paylaşılması son derece yararlıdır.

Danışma Merkezi, aldığı başvuruların verilerini haftalık veya aylık rapor haline getirir. Raporla kaç kadının, nereden, nasıl, hangi taleplerle Danışma Merkezi’ne başvurduğuna ve sunulan hizmetlere ilişkin bilgiler yer alır. Sığınmaevi varsa burada yapılan çalışmalar da ayrı bir başlık altında ya da ayrı bir raporla kayıt altına alınır. Rapor(lar)da, başvuran

kadınların mahremiyetini zedeleyecek ve öykülerini deşifre edecek isim ve ifadelere yer verilmez. Raporlamanın amacı çalışmaların etkisini ölçmek ve değerlendirmek, kadına yönelik her türlü şiddetin engellenmesi için sosyal politikaların geliştirilmesine yönelik bilgi üretmektir.

Danışma Merkezi'nin tüm faaliyetlerini içeren aylık ve yıllık raporların hazırlanması da hem kurumun çalışmalarını değerlendirebilmesi, hem de bilgi/deneyim aktarımının sağlanabilmesi için önemlidir. Bu raporlarda kuruma yapılan (şiddete ilişkin olsun olmasın) tüm başvuruların ve sığınmaevinde yapılan çalışmaların bilgisinin yanısıra Merkez çalışan ve gönüllülerinin gerçekleştirdikleri tüm eğitim, farkındalık, toplantı, lobi, savunuculuk vs. çalışmaların bilgileri, ulusal/uluslararası ağ ve platformlarla bağlantılı çalışmaların bilgileri, hibe başvurularının bilgileri, medyaya verilen demeçlerin bilgileri, kuruma yapılan ziyaretlerin bilgileri, karşılaşılan güçlükler, çözüm önerileri gibi hususlar yer alabilir.

Bilgilendirilmiş Onam

Bilgilendirilmiş Onam, danışanla görüşmeye başlamadan önce hakları ve sınırlılıkları belirlemek adına yapılan bilgilendirme temelinde yazılı ya da sözlü kabul sözleşmesidir.

Bilgilendirilmiş Onamda bulunması gereken unsurlar aşağıdaki gibidir:

- Görüşmeyi yapan kişinin uygun bir şekilde kendisini tanıtmayı
- Kurumun tanıtımı (kısaca kurumun ne iş yaptığı ve gelen danışana ne şekilde hizmet verebileceği)
- Gizlilik (konuşulanların kurum içerisinde kalacağını bilgisinin verilmesi, danışanın ismi dahil olmak üzere rızası olmadan kendisiyle ilgili hiçbir bilginin kullanılmayacağı ya da hakkında konuşulamayacağı bilgisinin verilmesi. Gizlilik ilkesinin kendisine ya da bir başkasına fiziksel zarar vereceğinden emin olunduğu durumlarda geçerliliğini kaybedeceği)
- Bilgi toplama ve kayıt tutmanın amacı
- Danışanın hakları (kayıtlarını görme hakkı, kendisine ilişkin planlamaya katılma hakkı, istemediği sorulara yanıt vermeme hakkı, istemediği hizmetleri reddetme hakkı vs.)

Bilgilendirilmiş Onam, sözlü bir şekilde anlatılıp danışanın onayı alındıktan sonra görüşmeye devam edilebileceği gibi, yazılı bir form haline getirilerek tarafların imzalamaları sonucunda da görüşmeye devam edilebilir.

Dosyalama

Kadın Danışma Merkezi'ne yapılan başvuruların bilgisi dosyalanarak Danışma Merkezi'nde saklanmaktadır. Bu dosyalar, çeşitli formlar, yazışmalar, yönlendirmeler ve başvurulara ait kimlik, rapor vb. evrakı içermektedir. Bilgilendirilmiş onam kısmında da belirtildiği gibi, Kadın Danışma Merkezine başvuran bütün kadınların kendilerine ilişkin tutulan kayıtları ve bu kayıtların hangi koşullarda ve şekillerde diğer kişilerle ve kurumlarla

paylaşılabileceğini bilmeye hakkı vardır. Ayrıca Danışma Merkezine başvurduğunda kadınlara kendileriyle ilgili saklanacak evrakların bilgisi verilir. Bilgilendirilmiş onamın yanı sıra kendileri ile ilgili evrakın yasal zorunluluklar dışında kalan durumlarda, izni ve bilgisi dışında kullanılamayacağı ve üçüncü kişilerin bilgisine açılmayacağı konularını da içeren bir gizlilik sözleşmesi düzenlenebilir. Bu sözleşme yasal zorunlulukların da ayrıntılarının açıklandığı daha detaylı bir belgedir. Kadın Danışma Merkezi'nin yanı sıra sığınmaevinin de bulunması durumunda gizlilik ve şiddetsizlik kurallarına ilişkin (sığınmaevinin yerinin deşifre edilmemesini ve sığınmaevinde şiddet uygulanamayacağını belirten maddeler içeren) bir taahhütname imzalanır.

Danışma Merkezi'nde kadınlarla ilgili evrakları içeren dosyalar aşağıdaki şekillerde tasnif edilebilirler:

- **Kuruma Yapılan Her Türü Başvuruya İlişkin Formların Saklandığı Dosya:** Danışma Merkezi'ne başvuran her bir kişi için Kadın Danışma Merkezi Başvuru Formu tutulur. Kısa bir form olmakla birlikte, Danışma Merkezi'ne başvuru sayısını ve başvuru nedenlerini anlamaya yönelik formdur. Bu kitabın ekinde örnek bir başvuru formu bulunmaktadır (EK:1).
- **Kadına Yönelik Şiddet Konusunda Yönlendirme ve Danışmanlık Talebi ile Yapılan Başvurularda İlişkin Belgelerin Dosyalanması:** Bu tür görüşmelerde Kadın Danışma Merkezi Görüşme Formu (EK:2) ve gerekli ise çocuklarla ilgili form (EK:3) doldurulur. Yapılan yönlendirmelerin bilgisi ve bu yönlendirmelerle ilgili yazışmaların birer kopyası dosyalanır. Gizlilik sözleşmesi imzalandıysa bir kopyası dosyaya dahil edilir. Süregiden bireysel danışmanlıkla ilgili planlar da dosyada tutularak takip yapılır. Kadın ve çocuklara ilişkin bireysel plan örnekleri de bu kitabın ekinde yer almaktadır (EK:4,5).

Kadın Danışma Merkezi Görüşme Formu ile ilgili dikkat edilmesi gereken hususlar:

1. Öykü alınırken kaç kişinin şiddet uyguladığı doğrudan sorulmaz, hikayenin içinde anlaşılmaya çalışılır. Form doldurulurken farklı şiddet uygulayıcılara ilişkin bilgiler farklı alanlara girilir. (Örneğin koca, erkek arkadaş, devlet vs.)
2. Çocuk varsa onun da şiddete maruz kalıp kalmadığı anlaşılır, gerekli bölüm ve form da doldurulur.
3. Yönlendirme yapıldığında, yasal haklar ve o kurumda talep edilebilecekler açıklanır.

Sığınmakta Kalan Kadınların Dosyaları: Kadın Danışma Merkezleri de sığınmakta kalan kadınlara ilişkin bir dosya tutar. Bu dosyada sığınmaevine kabul formu (kadının ve varsa çocukların nüfus cüzdanlarının fotokopisi ve gizlilik ve şiddetsizlik kurallarını içeren taahhütnameyle birlikte) ve sığınak sonrası sosyal çalışmacı raporu bulunur. Dosyada bulunabilecek tüm belgeler aşağıdaki gibidir.

- a. Danışma Merkezi Görüşme Formu
- b. Sığınmaevine Kabul Formu

- c. Kadına ve çocuklara ait ilgili evrakın (nüfus cüzdanı, pasaport, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği Dosya Numarası, darp raporu, boşanma ve diğer davalarıyla ilgili evrakları, avukatının kartı vs...) fotokopisi
- d. Kadın ve çocuğa yapılan yönlendirmelerle ilgili yazışmaların fotokopileri
- e. Sığınmaktan gönderilen belgeler (değerlendirme, risk analizi)
- f. Çıkış formu
- g. Takip formu

Sığınma Talebi Reddedilmiş Kadınların Dosyaları: Sığınma talebi olan ancak karşılanamayan başvurular için yapılan görüşmelerde Danışma Merkezi Görüşme Formu doldurulur. Talebin karşılanamama nedeninin belirtildiği gerekçeli red tutanağı, yapılan yönlendirmeler ile ilgili tutanak ve bu yönlendirmelere ilişkin evrakın bir kopyası dosyalandırılarak saklanır.

10. Kadın Danışma Merkezi'nin Finansmanı

Kadın Danışma Merkezi mümkünse yıllık bütçe hazırlamalı ve kaynak bulma stratejilerini bu doğrultuda gerçekleştirmelidir. Gider kalemlerinin ve gerekli bütçenin ayrıntılı olarak tanımlanması Danışma Merkezi'ne kısmi destek sağlayacak bağışçılar açısından da kolaylık sağlar. Ayrıca hangilerinin aynı katkılarla karşılanabileceği belirlenmiş olur.

Kaynak yaratmak için Danışma Merkezi çalışmalarının görünür kılınması son derece önemlidir. Üyeler, belediyeler, fon kuruluşları, bireysel ve kurumsal bağışçılar, çeşitli sivil toplum örgütleri ile görüşmeler suretiyle kaynak sağlama girişimlerinde bulunulabilir. Bağışçı ya da destekçilerin görünür kılınması desteğin sürmesi açısından önemli bir motivasyon kaynağı olabilmektedir.

Kadın Danışma Merkezi'nin bütçe kalemleri her merkezin koşullarına göre farklılık gösterse de genel olarak aşağıdaki gibidir:

- a) Kira
- b) Elektrik, ısınma, telefon, su, internet
- c) Çalışan ücretleri, primler vb.
- d) Tercüme hizmetleri
- e) Çalışan ve gönüllülere yönelik eğitim, süpervizyon, psikolojik destek
- f) Çalışanların şehir dışı toplantıları için harcırah
- g) Başvurucuların ulaşım ve acil ihtiyaçları için nakit para
- h) Bilgilendirme materyallerinin tasarımı, basımı, dağıtımı
- i) Tanıtım ve farkındalık artırma çalışmaları
- j) Kırtasiye ürünleri
- k) Çocuklar için oyuncak, kitap vb.
- l) Mutfak (çay, kahve, pasta)

- m) Posta
- n) Tamir, bakım
- o) Nakit para

11. Kadın Danışma Merkezi'nin Tanınırlığını Arttırmaya Yönelik Çalışmalar

Kadın Danışma Merkezlerinin şiddete uğrayan kadınlar, destek sağlama potansiyeli olan kişi ve kurumlar, ayrıca ilgili resmi ve sivil örgütler tarafından bilinir olması son derece önemlidir. Bu amaçla her grup için uygun yöntemler tespit edilmelidir. Kadın Danışma Merkezlerinin sıklıkla kullandıkları yöntemler şöyledir:

- Bilgilendirme broşürleri
- Afişler
- TV ve radyo programlarına katılım, gazetelere ropörtaj
- Mahalle çalışmaları
- Kadınların bulunduğu merkezlere ziyaretler
- İlgili kurumlara yapılan ziyaretler, kurumlarla toplantılar
- Faaliyet raporları
- Sosyal medya aracılığı ile çalışmaların duyurulması
- Web sitesi
- Sokak etkinlikleri
- Kampanyalar
- Panel, konferans, atölye çalışmaları gibi etkinlikler

12. Yerel ve Ulusal Düzeyde Kadına Yönelik Şiddeti Önlemeye Yönelik Çalışmalar

- Çeşitli kesimler için, kadına yönelik şiddete ilişkin duyarlılık ve farkındalık geliştirecek ve kamuoyu oluşturacak faaliyetler planlamak ve yürütmek,
- Kadına yönelik şiddetin görünürlüğünü sağlayacak ve önleyecek araştırmalar, projeler yapmak,
- Danışma Merkezi'nin bulunduğu yereldeki kurum ve kuruluşları (Emniyet Müdürlüğü, Danışma Merkezi'ne yakın karakollar, ASPB'ye bağlı çalışan tüm birimler, Halk Eğitim Müdürlüğü, Milli Eğitim Müdürlüğü, İş ve İşçi Bulma Kurumu, Adli Kurumlar, Sağlık Kurumları, özellikle Danışma Merkezi'ne yakın sağlık ocakları, ana çocuk sağlığı merkezleri, Kaymakamlık ve Valilik, Belediye ve İl Özel İdareleri, Üniversiteler, Mesleki Örgütlenmeler, çeşitli Sivil Toplum Kuruluşları ve kadın STK'lar) ziyaret ederek, çalışmalarını hakkında bilgi almak, Merkezi ve faaliyetlerini tanıtmak, kadına yönelik şiddetle mücadele ekseninde işbirliklerini geliştirmek.

- Bu kurum ve kuruluşların, özellikle kadınların sıkça başvurduğu birimlerindeki çalışanlarına alana dair eğitimler vermek veya bilgilendirme toplantıları yapmak.
- Yerel yazılı ve görsel medya (gazete, radyo, televizyon) ile ilişkiler kurmak, kadına yönelik şiddet ve Danışma Merkezi'ni tanıttıkları çalışmalarını yayınlamalarını sağlamak.

13. Kadın Danışma Merkezi'nde Güvenlik

Kadın Danışma Merkezlerinin adresleri açık olduğundan, şiddet uygulayan erkeklerin nadiren de olsa hedefi olabilmektedir. Bu nedenle merkez hem çalışanların hem de başvuru sahiplerinin güvenliğini öncelikli konu olarak görmelidir. Merkezin güvenliği için alınabilecek önlemler şöyle sıralanabilir.

- a) Yer için şehrin ücra bir köşesinin değil, merkezi, hareketli bir bölgenin tercih edilmesi.
- b) Polis merkezlerine yakın bir yerin tercih edilmesi.
- c) En yakındaki polis merkezinin ziyaret edilerek, çalışmalarınız ve riskler hakkında bilgilendirilmesi ve acil durum planı yapılması.
- d) Kapıda görüntülü zil sisteminin tercih edilmesi.
- e) Sağlam giriş kapılarının tercih edilmesi.
- f) Zemin kat için pencere parmaklıklarının bulunması.
- g) Numarası görünmeyen ve şehirlerarası görüşmelere açık en az 2 telefon hattının bulunması.
- h) Evrak imha makinesinin bulunması.
- i) Can güvenliği riski olan kadınlarla ilgili yazışmalarda kod isim kullanılması.
- j) Çalışanların ve gönüllülerin başvuru ile ilgili 3. şahıslara asla bilgi vermemesi.
- k) Başvuru sahibi kadın ve çocukların fotoğraflarının çekilmemesi, hiçbir yayında kimliklerini deşifre edecek herhangi bir bilgi ile yer almamaları.
- l) Saldırı, intihar, yangın ve deprem durumunda yapılacaklara ilişkin acil durum talimatlarının oluşturulması.
- m) Çalışan odalarına ve uygun görülen diğer yerlere acil durumda aranabilecek yerlerin telefon numaralarının asılması.

Güvenlik Planları

Şiddete maruz bırakılmış kadın ve çocukların durumlarını ele alarak tehlikenin ne düzeyde olduğunu tespit etmek hem kadın ve çocuklar, hem de Danışma Merkezi çalışanlarının güvenliği açısından çok önemlidir. Bundan dolayı çeşitli ülkelerde gerek güvenlik güçleri, gerekse eviçi şiddet gören kadınlara hizmet veren kuruluşlar tarafından çalışmalar yapılmıştır. Risk değerlendirmesi olarak adlandırılan bu çalışmalar, özellikle danışma görüşmelerinde yaşadıkları şiddeti minimize ederek, bilincinde olmadan tehlikeli bir durumu göremeyen danışanların, durumlarını daha iyi teşhis ederek, sonuçta kendilerinin de içinde buldukları durumu kavramalarına ve hem kendi güvenlikleri, hem de çocuklarının güvenliği için tedbir almalarına yarar. Kadınlar ve çocuklarının güvenliklerini sağlamaları

amacıyla kişisel olarak uygulayabilecekleri güvenlik planları da geliştirilmiştir. Aşağıda söz konusu planlardaki ortak hususlara yer verilmektedir, ayrıca kitap ekinde örnek bir güvenlik planı da bulunmaktadır (EK:8).

Eğer Şiddet Uygulayan Kişi ile Beraber Yaşıyorsanız:

- Sosyal çevrenizden kopmamaya özen gösterin. Arkadaşlarınızla, akrabalarınızla, komşularınızla vs. olan ilişkinizi sıcak tutun.
- Eşinizin hangi durumlarda şiddet uyguladığına dikkat edin. Böylece kendiniz ve çocuklarınız için oluşabilecek tehlike durumunu önceden tespit edebilirsiniz.
- Şiddete maruz kalmanız durumunda öncelikle evi terk etmeye çalışın. Evi terk etme imkanınız yoksa mutfak, banyo gibi size zarar verebilecek eşyaların olduğu odalar haricinde önceden belirlediğiniz bir odaya sığınabilirsiniz.
- Yardıma ihtiyaç duyduğunuzda başvurabileceğiniz polisin, kadın danışma merkezlerinin, komşularınızın, arkadaşlarınızın telefon numaralarını ezberleyin.
- En yakında bulunan telefon kulübesinin nerede olduğunu tespit edin. Polisi ücretsiz olarak arayabileceğinizi unutmayın.
- Güven duyduğunuz arkadaşlarınızı ve komşularınızı durumunuzdan haberdar edin. Tehlike anında yalnızca onların anlayabileceği belirli işaretler saptayın. Eğer böyle bir durum söz konusu olursa yapacakları konusunda kendileri ile fikir birliğine varın.
- Çocuklarınızla tehlike durumunda nasıl yardım alabileceğinizi prova edin. Onlara eşinizle aranızda meydana gelebilecek şiddet içeren durumlardan kendilerini uzak tutmalarını öğretin. Tehlike durumunda yardım çağırımları gerektiğini ya da evi terk etmeleri gerektiğini anlayacakları şifre sözcükler tespit edin.
- Çocuklarınıza, şiddetin hiçbir durumda haklı gösterilemeyeceğini öğretin. Şiddete ne kendinizin ne de çocukların sebebiyet verebileceğini düşünün.
- Çocuklarınızla evi en hızlı nasıl terk etmeniz gerektiğini prova edin.
- Silah olarak kullanılacak bıçak gibi cisimleri ya kapalı ya da ulaşılması zor yerlerde muhafaza etmeye özen gösterin.
- Boğazlanma tehlikesi içerebilecek şal, atkı veya kalın zincirden oluşan kolyeleri kullanmaktan kaçının.
- Düzenli olarak, durumunuz hakkında görüş alışverişinde bulunabileceğiniz danışmanınız ile görüşmeler yapın.
- Daima cep telefonunuzu (sahip olmama durumunda telefon kartı) yanınızda bulundurun.

Eğer Şiddet Uygulayan Kişiyi Terk Etmeye Hazırlanıyorsanız:

- Fiziksel şiddete uğradığınıza dair bütün belgeleri (fotoğraflar, raporlar vs.) güvendiğiniz bir kişiye teslim edin (arkadaşınız, komşunuz, avukatınız vs.)
- Nereden yardım alabileceğinizi tespit edin. Eşinizin yaptıklarını anlatın. Maruz kaldığınız bu durumdan utanmanız için hiçbir sebep olmadığını unutmayın.

- Eğer bir yaralanma durumu ile karşı karşıya kalmış iseniz derhal bir doktora başvurun ve durumun tespiti için rapor tutturun.
- Çocuklarınızla, onlar için güvenli olacağına inandığınız ve yardım alabilecekleri bir yer tespit edin. Bu bir oda, bir arkadaşınız ya da komşunuz olabilir. Çocuklarınıza, öncelikle kendi güvenliklerini düşünmeleri gerektiğini öğretin.
- Saldırıya ve tehditlere maruz kaldığınız bütün olayları bir günlüğe not edin.
- Kriz durumu oluşmasını beklemeden ulaşabileceğiniz bir danışmanla haklarınız konusunda bilgi sahibi olun.
- Gerekli durumda kendinizi güvende hissedeceğiniz yere toplu taşıma araçları ile nasıl varacağınızı planlayın. Ya da taksi için bir miktar parayı yanınızda bulundurun.
- Önemli telefon numaralarını ve evrakı ani bir kaçış esnasında rahatça ulaşabileceğiniz bir yerde muhafaza edin.
- Kriz durumlarında kullanılmak üzere hazırlanmış, içinde giyecek, ilaç, çocukların sevdiği birkaç oyuncak ve muhakkak ihtiyacınız olacağına inandığınız eşyaların bulunduğu bir çantayı güvenli bir yerde saklayın.
- Bir miktar parayı acil durumlarda kullanmak üzere yanınızda bulundurmaya özen gösterin ya da arkadaşlarınızdan veya akrabalarınızdan söz konusu parayı sizin için saklamalarını isteyin.
- Çocuklarınızın ya da bir başkasının eşinize onu terk etme planınızdan söz etmesi durumunda ne yapacağınızı planlayın.

Şiddet İçeren İlişkiyi Terk Ettikten Sonra:

- Şiddet uygulayan kişi ile kesinlikle yalnız kalmayın. Örneğin; taksi şoföründen siz eve girene kadar beklemesini rica edin.
- Sokakta karşınıza çıkması ve sizi tehdit etmesi durumunda, çekinmeden yoldan geçenlerden yardım talep edin. Örneğin; “bu adam beni tehdit ediyor, lütfen polisi arar mısınız?” ya da “bu adam beni rahatsız ediyor. Cep telefonu olan var mı?”
- Evinizin kapısının güvenli olup olmadığını kontrol edin.
- Yeni komşularınızı durumunuzdan haberdar edin. Tehlike içeren hallerde polisi aramalarını öğütleyin. Komşularınızla aranızda tespit edeceğiniz işaretleşmeler bu durumlarda oldukça etkili olabilir.
- Yeni adresinizi ve telefon numaranızı kimlerle paylaşacağınız konusunda dikkatli olun. Hem adresinizin hem de telefon numaranızın gizli tutulmasını talep edebilirsiniz.
- Posta alıntılarını için avukatınızın adresini kullanın.
- İş yerinizdeki arkadaşlarınızı da durumunuzdan haberdar edin.
- Eğer imkan dahilinde ise, işinize her gün aynı saatte gitmeyin. Aynı kuralı evinize dönüş saatleri için de uygulayın. Gidiş ve dönüş zamanlarınızı mümkün olduğu kadar kalabalık saatlere denk getirmeye çalışın.

- Çocuklarınızın gittiği okul veya çocuk yuvalarını bilgilendirin. İhtiyaç durumunda çocuklarınızın başka bir okul veya çocuk yuvasına gitmelerinin söz konusu olabileceğini bildirin.
- Çocuklarınızdan sorumlu olan kişilerle sizin dışınızda kimlerin çocuklarınızı okuldan/yuvadan alabileceğini kararlaştırın.
- Şiddet uygulayan kişinin de bildiği düzenli randevularınızı iptal edin.
- Eğer mümkün ise evinize alarm sistemi taktırın.
- Telefon numaranızın ekranda görünmesini engelleyin.

Eğer Koruma Kanunu Çerçevesinde Korunuyor ve Eski Evinizde Oturuyorsanız:

- Polisin de tavsiye ettiği gibi, dairenizin güvenlik standardını artırın. Bu konuda polisten danışmanlık hizmeti alabilirsiniz.
- Daire kapınızın kilitlerini değiştirin.
- Durumuzu en yakınınızda bulunan güvenlik güçleri ile paylaşın. Onların önerilerine kulak verin.
- Arkadaşlarınızı, komşularınızı, işvereninizi ve çocuklarınızın okullarını durumdan haberdar edin.
- Şiddet uygulayanın kendisine tebliğ edilen önleyici tedbir hükümlerine uymaması durumunda hemen polise haber verin.
- Çocuklarınızı şiddetten koruma kanunu hakkında bilgilendirin.
- Komşularınızı tehlike içeren durumlarda polisi aramaları konusunda uyarın.
- Eğer mümkünse, işinize her zaman aynı saatte gitmemeye çalışın. Aynı şeyi eve dönüş saatleri için de uygulayın. Gidiş gelişlerde kalabalık saatleri tercih etmeniz daha uygun olacaktır.

Şiddet Uygulayanın Profilini (Eşgal vb.) Almak

Kadın Danışma Merkezleri özellikle de sığınmaevleri çalışanları için güvenliği artıran bir uygulama da şiddet görerek başvuran kadınlarla yapılan risk değerlendirmesi sonrasında gerekli görüldüğü takdirde failin mümkünse bir fotoğrafını almak, fotoğrafı mevcut değilse de görsel olarak ayırıcı özelliklerini öğrenmektir. Failin sığınmaevini bulması durumunda sığınmaevi çalışanları aldıkları bilgilere (failin aracının plakası, fiziksel özellikleri vs.) dayanarak kolluk kuvvetleriyle kısa sürede bağlantı kurabileceklerdir. Bu kitabın ekinde örnek bir Şiddet Uygulayanın Profili Formu verilmiştir (EK:9).

14. İzleme ve Değerlendirme

Kadın Danışma Merkezleri temel olarak, şiddet uygulanan kadınların ve çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geliştirilen kurumsal yapılardır. Bu anlamı ile sosyal içerme yaklaşımı bağlamında çalışmalar gerçekleştiren özgün merkezlerdir. Buralarda gerçekleştirilen çalışmaların kapsamını en genel ifade ile hedef grubun içerilmesi ve şiddet

sonucu oluşan sosyal sorunların çözülmesi amacıyla onarıcı bir dönem için özel destek hizmeti sunulması oluşturur. Hizmet sunumu hak temelli olarak kadın bakış açısıyla yapılır. İzleme-değerlendirme sistemi, onarıcı destek hizmetlerinin verilmesi ve şiddet gören kadınların ve çocuklarının nitelikli destek almaları açısından önemli bir rol oynamaktadır. Buna ek olarak, Danışma Merkezi çalışmalarına yön verecek bilgiyi sağlaması bakımından da önemlidir. Bu çerçevede geliştirilen raporlar ve izleme çalışmaları gelişme ve model oluşturmada merkezlerin yapacakları diğer uygulamalara kaynak oluşturacaktır.

İzleme-değerlendirme çalışmasının destek hizmeti almak durumunda kalan kadınlar ve çocuklar ile ilgili politikaların geliştirilmesi için öneriler içermesi ve süreç ile ilgili bilgileri aktararak paydaşların uygulama sürecindeki rollerini ortaya koyması öngörülmektedir.

İzleme-değerlendirme çalışması raporu, ilgili uygulama alanı içindeki değişimleri aktarırken, uygulama birimleri ve hizmet alanlarla yapılacak görüşmelere dayalı olarak değişimi yönlendirecek ipuçları vermelidir. Hizmeti almak durumunda olan kadınların ve çocukların değişen durumları ve ihtiyaçları rapora özellikle aktarılmalıdır.

Danışma Merkezi'nde danışanlarla yapılan çalışmaların değerlendirilmesi önemlidir. Örneğin aşağıdaki gibi göstergeler kullanılabilir.

- İhtiyaçlarını gidermek üzere yapılan yönlendirmelerin öngörülen zaman içerisinde gerçekleşmesi (örneğin, sığınmaevinde hazırlanan sosyal hizmet planında Danışma Merkezi'nden kaynaklı aksamalar oldu mu?)
- Sığınmaevi hizmetlerinden yararlanma derecesi (örneğin, sığınmaevi için başvuran kadınların talepleri ne ölçüde karşılanabildi?)
- Sığınmaevi sonrasında aldığı hizmetler (örneğin, tekrar ulaşıldı ve durumu hakkında bilgi alındı mı? İhtiyaçları doğrultusunda yönlendirme hizmeti aldı mı?)
- Sığınmaevi hizmeti sağlanamadığı durumlarda barınma ihtiyaçlarının karşılanması için yönlendirmeler (örneğin, kaç sığınmaevi arandı? Yönlendirme yapılmayan kadınlar oldu mu?)
- Hukuki konularda bilgilendirilme ve destek için yönlendirilme (örneğin, ilgili mevzuat konusunda bilgilendirildi mi? Baronun Adli Yardım ya da Kadın Hakları Merkezi'ne yönlendirildi mi?)

15. Türkiye Cumhuriyeti Vatandaşı Olmayan Kadınlar

Bütün dünyada sistematik insan hakları ihlallerine maruz kalan kesimlerden biri de göçmenlerdir. Ülkelerindeki savaş, zulüm, ekonomik sorunlar gibi nedenlerle başka bir ülkeye göç etmek durumunda kalan kadınlar ve çocuklar şiddete, ayrımcılığa ve yoksulluğa diğer göçmenlerden ve kadınlardan daha açık olmaları nedeniyle “hassas gruplar” olarak nitelendirilmektedirler. Bu kadınların ve çocukların insan haklarını tehdit eden risklere daha açık olmaları nedeniyle korunmaya ve desteğe herkesten daha çok ihtiyaçları vardır.

Göçmen kadınlar hakkındaki çalışmalarda sıkça belirtildiği gibi kendi ülkesinden başka bir ülkeye yasal yollardan göç etmek veya kaçmak durumunda kalan kadınlar eviçi şiddete ek

olarak kamu görevlilerinin şiddetine de yoğun bir biçimde maruz kalmaktadır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK), mülteci döngüsü içinde kadına yönelik şiddeti aşağıdaki gibi özetlemiştir (BMMYK, 2001):

Mültecilik Döngüsünde Cinsiyet/Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet:

Aşama	Şiddet Tipi
Çatışma sırasında Kaçış öncesinde	<ul style="list-style-type: none"> • İktidarda bulunan kişiler tarafından taciz edilme • Kadınların cinsel olarak işkence görmesi • Askerler tarafından gerçekleştirilen cinsel şiddet • Toplu tecavüz ve hamile bırakılma • Çatışma halindeki tarafların silahlı mensupları tarafından kaçırılma
Kaçış sırasında	<ul style="list-style-type: none"> • Haydutlar, sınır muhafızları tarafından cinsel saldırı • İnsan tacirleri, köle ticareti yapanlar tarafından yakalanma
Sığınılan ülkede	<ul style="list-style-type: none"> • Otorite sahibi kişiler tarafından cinsel saldırı, • Ailelerinden ayrı düşmüş kız çocuklara, bakıcı aile yanında cinsel taciz • Aile içi şiddet • Yakacak toplarken, su almaya giderken cinsel saldırı • Hayatta kalabilmek için cinsel ilişkiye zorlanmak/zorla fuhuş • Sığınma ülkesinde yasal bir statü beklerken ya da yardım ve kaynaklara erişmeyi beklerken cinsel taciz
Geri dönüş sırasında	<ul style="list-style-type: none"> • Kadınlara yönelik zararlı geleneksel uygulamaların tekrar başlatılması • Ailelerinden ayrı düşmüş kadın ve çocuklara yönelik cinsel taciz • İktidarda bulunan kişiler tarafından cinsel istismar • Haydutlar, sınır muhafızları tarafından cinsel saldırı, geri dönüş zorlanma
Yeniden toplumla bütünleşme sırasında	<ul style="list-style-type: none"> • Geri dönenlere bir çeşit ceza olarak cinsel tacizde bulunmak • Yasal statüyü düzene sokmak için cinsel zorbalık • Kadınların karar alma süreci haricinde bırakılması • Kaynaklara erişiminin engellenmesi

Türkiye'deki göçmenlerin -statüleri farklı olsa da- büyük bir kısmını kadın ve çocuklar oluşturmaktadır. Çoğunluğu çalışma iznine sahip olmadığı için ya gelir getirici bir işte çalışmamakta ya da her türlü güvenceden yoksun bir şekilde ev işi, bakım ve hizmet, fuhuş ve tekstil işlerinde her an sınır dışı edilme tehdidi altında çalışmaktadırlar. Ülkesindeki zulüm ve şiddet ortamından kaçıp Türkiye'ye gelen sığınmacı kadınlara yönelik herhangi

özel bir hizmet sunulmamaktadır. Kadınlar Türkiye'ye sığındıktan sonra kendi imkanlarıyla tehlikelere karşı koymak ve barınma, beslenme ve eğitim ile ilgili sorunlarla baş etmek zorunda kalmaktadır. Avrupa Birliği'ne uyum sürecinde sığınmacı kadınların, insan ticaretine maruz bırakılan kadınların ve diğer göçmen kadınların sorunlarının çözümüne yönelik bir takım yasal düzenlemeler yapılmış olmasına rağmen uygulamada önemli değişiklikler olmamıştır.

Çeşitli yasal statülere sahip olsalar da, şiddete ve vatandaş olmamalarından kaynaklı ayrımcılığa maruz kalan T.C. vatandaşı olmayan kadınların, sınır dışı edilmekten korkmaları, dil sorunu yaşamaları, maddi yetersizlikleri, şiddeti kanıtlama güçlükleri ve mercilere ulaşma olanaklarının sınırlılığı şiddetten kurtulabilmelerine engel olmaktadır.

Kadın Danışma Merkezleri ve sığınaklar, din, dil, ırk, etnik köken, milliyet, cinsel kimlik, cinsel yönelim, yerleşim yeri vb. ayrımı gözetmeden şiddete ve ayrımcılığa uğrayan veya uğrama riski olan bütün kadın ve çocuklara evrensel insan haklarının gereklilikleri doğrultusunda hizmet vermelidir. Özellikle büyük şehirlerde ve sınırlara yakın illerde yabancı uyruklu kadınlara yönelik çalışmalar geliştirilmelidir. Danışma merkezlerine ve sığınaklara sığınmacılar, göçmen işçiler, T.C. vatandaşı eşinden boşanmış veya boşanma aşamasında olan kadınlar da başvurabilmektedir. Bu kadınlara hizmet sunulurken çeşitli nedenlerden kaynaklı bir dizi sorunla karşılaşmaktadır.

Yabancı uyruklu kişilerle ilgili yasal düzenlemelerin ve sosyal hizmet olanaklarının kısıtlılığı ve alana ait bilginin yaygın olmaması bu kadınlar için gerekli bilgilendirme ve yönlendirmelerin yapılmasında zorluklar yaşanmasına neden olmaktadır. Bu kadınlar için, sosyal hizmet olanakları yetersiz olsa da, Türkiye sınırları içerisinde şiddete uğrayan her kadın aynı yasal haklara sahiptir. Ayrıca, şiddete uğrayan kadınların Türkçe bilmemesi durumunda, başvurduğu kurumların (polis, jandarma, Cumhuriyet Savcılıkları gibi) tercüman sağlaması zorunludur. Şikayetçi kadınların, avukat talep etme hakkı da vardır. Danışma Merkezlerine başvuran kadınların, gerekli olduğu durumlarda, bu haklarından faydalanması sağlanmalıdır.

Her ilde ama özellikle yabancı uyruklu kadınların yoğun olduğu illerde bu konuda çalışmalar yürütecek özel bürolar kurmak, bu mümkün olmuyorsa bile danışma merkezleri ve sığınaklarda bu konuda donanımlı meslek elemanlarının görev almasını sağlamak gereklidir.

Danışma Merkezlerine başvuran yabancı uyruklu bir kadın için danışmanlık verilirken aşağıda ayrıntılandırılan konular göz önünde bulundurulmalıdır: Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Kanunu çerçevesinde Türkiye'de yaşayan yabancı uyruklu kişiler de sosyal güvenlik şemsiyesi altına alınmıştır. Ne yazık ki, bu kişilerin kendileri için sunulacak hizmetlere ilişkin yeterli bilgiye sahip olmamaları, bu vakıflardaki personelin yabancı uyruklu kişilerin hakları konusundaki bilgi eksikliği, yetersiz danışmanlık hizmetleri, dil sorunu, dinsel ve sosyo-kültürel farklılıklardan kaynaklanan ayrımcılık gibi nedenler yabancı uyruklu kişilerin sosyal hizmetlerden yararlanmalarını engellemektedir. Mevcut

durumda, Sağlık Destek Yardımları Programı Uygulama Esasları'na göre Türkiye'de ikamet eden yabancıların tedavi giderleri çeşitli şartları yerine getirmeleri kaydıyla Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları aracılığıyla karşılanabilmektedir. Bu kapsamda, yataklı ve ayakta tedavi giderlerinin yanı sıra, kronik hastalıklarda ortaya çıkabilecek giderlerin de karşılanması söz konusudur. Danışma Merkezi ve sığınak mevcut sosyal hizmet olanaklarından kadınların en üst derecede yararlanmasını sağlayabilmek için gerekli bilgi donanımına sahip olmalıdır.

Resmi kurumların yanı sıra göçmen, sığınmacı ve mültecilere hizmet sunan çeşitli ulusal ve uluslararası kuruluşlar da (BMMYK, Sığınmacı ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği (SGDD), İnsan Kaynağını Geliştirme Vakfı (İKGV), Uluslararası Af Örgütü, Helsinki Yurttaşlar Derneği, Türkiye İnsan Hakları Vakfı gibi) bulunmaktadır. Bu örgütlerle işbirliğinin geliştirilmesinde ve sundukları hizmetlerden kadınların yararlanmasında fayda vardır.

BÖLÜM IV

KADIN DANIŞMA MERKEZİ'NDE KADIN VE ÇOCUKLARLA GÖRÜŞME İLKE VE YÖNTEMLERİ

1. Görüşmenin Hedefleri

Şiddet ortamında baskı ve tehdit altında bulunan kadının, bilmediği bir ortamda tanımadığı kişilerle ilişki kurması hiç de kolay değildir. Bu nedenle şiddete maruz kalmış kadının Kadın Danışma Merkezi'ne ya da sığınağa gelmiş olması büyük bir adım olarak değerlendirilmelidir. Bu kritik süreçte verilecek danışmanlığın niteliği, kadının şiddetle mücadelesinde önemli rol oynayacaktır.

Şiddet görmüş kadınlara yönelik danışmanlık şunları amaçlar:

Güvenli İlişki Kurma

Kadınlar ve çocukları; yakın bir ilişki içerisinde (eş, baba, sevgili vb.) baskı, denetim ve korkutmayı içeren bir deneyim yaşamıştır. Bu nedenle insanlara yönelik güven duyguları genellikle önemli ölçüde zedelenmiştir. Kendine ve diğer insanlara yönelik bu güvensizlik, şiddeti sonlandırmak için gerekli olan mücadelesi önünde önemli bir engel olarak durur. Bu kritik süreçte kadının danışmanı ile yaşayacağı şiddet içermeyen, olumlu ve güçlendirici tecrübeler, kendine ve diğer insanlara olan güvenini yeniden kurmasına yardımcı olacaktır. Bu nedenle danışmanlık sürecinin bu özelliği dikkate alınmalı, kadınlara güven temelinde bir ilişki kurmak için çaba harcanmalıdır. Bunun için özellikle yapılamayacak şeyleri vaat etmekten kaçınılmalı, görüşmelere yeterli zaman ve ilgi gösterilmeli, verilen sözler tutulmalıdır.

Farkındalık Artırma

Kadına yönelik şiddet, bireysel bir sorun değil; kadın ve erkek arasındaki cinsiyete dayalı güç ilişkileri sonucunda ortaya çıkan yaygın, toplumsal bir sorundur. Kadınlar bu süreci genellikle böyle yorumlamazlar. Kadınlara yönelik danışmanlık; şiddetin bireysel bir sorun olmadığı, şiddetin hiçbir koşulda hak edilmediği, şiddet uygulayanın kadın üzerinde kullandığı baskı ve kontrol stratejileri, şiddetle mücadelede dayanışmanın önemi gibi konularda farkındalık kazanmasına aracılık etmelidir.

Kadının Duygu ve Düşüncelerinin Farkına Varmasına Aracılık Etme

Özellikle ilk dönemlerde kadınların kafası son derece karışıktır ve genellikle çelişkili duygular içindedir. Bu duygu ve düşüncelerin güvenli bir ortamda paylaşılması, kadınların kendilerini anlamaları ve şiddetin neden olduğu olumsuz duygu ve düşüncelerden kurtulmalarına yardımcı olur. Bu nedenle danışmanlık sürecinde kadınlar yargılanmadan duygu ve düşüncelerini ifade edebilmelidir.

Sorunların ve Çözüm Yollarının Tespitine Destek Olma

Danışmanlığın temel hedeflerinden biri de kadınların içinde bulunduğu koşulların zorlayıcı ve pozitif taraflarını keşfetmelerini sağlamaktır. Güvenlik risklerinin değerlendirilmesi, ihtiyaçların tespit edilmesi, bir eylem planı yapılması ve uygulanması danışmanlık sürecinde mutlaka yer almalıdır. Bu süreçte önemli olan kadınların karar verici olmasıdır. Danışmanlık süreci planın geliştirilmesine ve uygulama sürecinde kadınların desteklenmesine yardımcı olmalıdır.

Güçlenme

Şiddet, kadının hem mücadele gücünü azaltan, hem de mevcut gücünü fark etmesine engel olan bir süreçtir. Şiddet uygulayan, kadında zihinsel ve ruhsal olarak bir illüzyon yaratır. Kadının her şeyi yanlış yaptığı, hiçbir şeyi beceremediği, kendi başına ayakta duramayacağı, kimsenin ona destek olmak istemeyeceği gibi olumsuz telkinlerde bulunur. Bu nedenle danışmanlık sürecinde kadının bağımsız karar vermesi desteklenmeli, güçlü yönleri açığa çıkarılmalı, pozitif geribildirimlerde bulunulmalı, sosyal hayata katılımı teşvik edilmeli, kadınlar arasında dayanışma desteklenmelidir. Danışmanlık sürecinin diğer amaçlarının, güçlenme amacına hizmet edeceği unutulmamalıdır.

Güçlenme perspektifi, danışan kadınların özgüvenlerini ve özsaygılarını geliştirmelerine yardımcı olmak, gücü, becerileri, başarıları ve benzeri olumlu yönlerini vurgulayarak kadının kendisi hakkında olumlu düşünceler geliştirmesini teşvik etmek gibi yaklaşımlar içermelidir. Her ne kadar, burada ifade edilen güçlenme, kişisel bir farkındalık süreci olsa bile, yine de toplumsal ve ekonomik mekanizmalar seferber edilerek desteklenmelidir. Şiddetin ekonomik sonuçlarıyla başa çıkma ve kendi yaşamının kontrolünü ele geçirmenin önemi vurgulanmalıdır.

Harekete Geçmesi için Destekleme

Şiddet gören kadınların çelişkili duyguları ve örselenmiş özgüvenleri de, kendileri için iyi olanın ne olduğunu bilmelerine rağmen bunun için harekete geçmelerine engel olur. Bu süreçte kadının yanında olan, onun kararlarını destekleyen, kararlarını uygulamasında pratik önerilerde bulunan, kendini güçsüz hissettiği zamanlarda manevi olarak destek sunan bir kişinin varlığı son derece önemlidir. Danışmanlık süreci, kadınların belirledikleri hedefler doğrultusunda harekete geçmelerini desteklemelidir.

2. İyi Bir Danışmanın Özellikleri

Danışmanlık, bu konuda yeterli donanıma sahip kişiler tarafından yürütülmesi gereken bir süreçtir. İyi bir danışmanlık için kişinin sahip olması gereken temel nitelikler şöyle sıralanabilir:

- Kendini iyi tanıması, maruz kaldığı şiddet deneyimleri ile yüzleşmiş olması
- Cinsiyete dayalı şiddet ve güç ilişkileri konusunda farkındalığının yüksek olması
- Konu ile ilgili eğitim almış olması

- Merkezin amaçlarını içselleştirmiş olması
- Eşit ilişki kurması
- Aktif dinleyebilmesi ve geribildirim vermesi
- Sorun çözme becerilerine sahip olması
- Destekleyici ve güven verici olması
- Ayrımcı ve önyargılı davranmaması
- Doğru zamanda doğru soru sorabilmesi
- Kendi değerlerini dayatmaması
- İyi bir gözlemci olması
- Planlı olması
- Gelişmeleri takip etmesi, kendini sürekli geliştirmesi

Kadın Danışma Merkezi'nde görev alacak danışmanların kadınlara ilişkin aşağıdaki farkındalıklarla hareket etmesi oldukça önemlidir. Kadın danışanların kendileri ile ilgili de aşağıdaki güçsüzlük durumlarının farkında olmaları danışan ile olabildiğince eşit ilişki kurmalarını ve eşit bir dayanışma sürecini mümkün kılar. Böylelikle, danışan ve danışman mümkün olduğu kadar yatay ilişkilenebilir.

- Kadınlar, kendilerine bağımlı olmaları öğretildiği için çoğu zaman yaşamlarının kontrolünü ele alamazlar. Karar verme ve kararlarını kabul ettirme eksikliğinden dolayı harekete geçme potansiyellerinin olmadığını düşünürler.
- Kadınlar cinsiyet rolleri temelli belirli yollara yönlendirildikleri için alternatifleri göremezler, bu yüzden de sınırlı davranışsal ve duygusal seçenekler söz konusudur.
- Genel olarak “süper anne, süper eş, süper çalışan” olmadıkları için kendilerine öfkeliyimdirler. Karşılama gereken beklentiler gerçekte olmak istedikleri ile çatıştığı için kızgındırlar. Gerçek öfkenin sebeplerine yönelmektense kendilerine kızarlar ve bu da yoğun olarak kadınların depresyona girme sebeplerindedir.
- Kadınlar, kendilerini başkalarına bakmaya adanmış ve kendileri ile ilgilenmemeleri sonucunda benlik kaybı yaşarlar. Kim oldukları ve neler yapabileceklerine ilişkin düşünmeye ihtiyaçları vardır. Yaşamları boyunca çok özverili olmuşlardır ve bağımsız biri olmayı düşünemezler ve yaşama dair ne istediklerini bilmeyebilirler.
- Bağımsızlık ile bağlılığı dengelemek konusunda sıkıntı yaşarlar. Bağımlı olmak sürekli başka birine ihtiyaç duymak ve o kişinin kontrolünde olmak demektir. Bağımsız olmak ise kendi başına hayata devam edebilmektir. Feminist danışmanlar kadının duygusal ihtiyaçlarına odaklanır ve aşırı bağımlı olmakla tamamen bağımsız olmak arasındaki farkı anlamasına yardımcı olurlar.
- Kadının kendi kararlarını alması konusunda güven eksikliği olabilir. Eğer bir kadının özgüveni düşükse, bağımsız hareket etmek konusunda az tecrübesi varsa, karar almak ve kendisini yönlendirmek konusunda zorluk çekmesi de normaldir (Dominelli, 2002).

Kadına yönelik planlanan sosyal çalışma müdahalesinde feminist yaklaşımın benimsediği temel ilkeler söz konusudur. Danışan-danışman ilişkisi eşitlikçidir. Danışanın sorun ve meseleleri sosyo-politik bir bütün içinde değerlendirilir. Danışanın yaşantısındaki güç ilişkilerinin değerlendirilmesine özel bir dikkat verilir. Danışman, ilgili yaşam deneyimlerini paylaşmaya açıktır. Yardım süreci, güçlendirmeyi vurgular ve cinsiyetçilik, cinsiyet rolleri, kalıp yargıları, toplumsal cinsiyet ayrımcılığı, kadınlara ilişkin tavırları etkileyen sosyal ve tarihsel etkenlere ve kadının kendisini nasıl görmesi gerektiğine ilişkin bilinçlendirme sürecini kapsar. Danışanın sürece aktif katılımı beklenir ve eksik ya da sorunlu yönlerinden çok, danışanın güçlü yönlerine dikkat çekilir. (Sheafor ve Horejsi, 2002: 95).

Feminist sosyal çalışmanın özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür.

- Kadınların eziyet ve cefadan uzak yaşama hakkı olduğunu onaylamak.
- Kadınların kendileri hakkında kendilerinin konuşmasını desteklemek.
- Alternatif hayat şekilleri oluşturmak.
- Teorileri pratikle birlikte araştırmak.
- Her kadın için kişiliğine ve bireyselliğine saygı duyarak işbirliği çözümler bulmaya çalışmak.
- Kadınların katkılarına değer vermek.
- Sosyal gerçekle bağlantı kurabilmek için kadınların bireysel deneyimlerinden yararlanmak.

Geleneksel sosyal çalışma ile feminist yaklaşım arasındaki farkları Judith Herman şu şekilde tablolastırmıştır (Herman, 1992).

Geleneksel Sosyal Çalışma	Öyküsel-Anlatısal Yaklaşımlar
Doğru açıklama için iletişim	Bireylerin deneyimlerini kabul eden iletişim
Problemi anlama çabası	Çözümleri araştırma çabası
Sebepleri araştırma	Güçlü yönleri araştırma
Hikayeye odaklanma	Bireyin neyi konuşmak istediğine odaklanma
Duygulara odaklanma	Duygularla birlikte davranışlara odaklanma
Teşhis ve kategorileştirme	Farklılığa vurgu
Patolojikleştirme	Biricikliği tanımlamak
Açıkları kapatma	Güçlü yönleri genişletme
Sezgi ve öngöründe bulunma	Saygılı ve belirsizlik
Sorumlu tutma	Akılcı, sorumluluk alan
Reddedici ve dirençli	Özgün işbirliği yapmak için araştırma
Uzman olan danışman	Uzman olan danışan, danışman etkileyen

3. Danışmanın Farkındalığı

Danışmanlar kolaylıkla bakıcı rolüne bürünebilmektedir. Zaten danışan halihazırda bir travma yaşayarak ve kendi ile ilgili özsaygısı düşmüş olarak görüşmeye gelmektedir, bu yüzden danışan görüşmeler sırasında kendi kararlarını vermek istemeyebilir ve meslek elemanının onun yerine karar vermesi beklentisi içine girebilir. Kadınların hayatları hakkında başkalarının karar aldıkları bir sistemde bu durum kadınlar için kolayca değişmeyecektir. Bu gayet normal olduğu kadar, baş etmesi zor bir durumdur. Danışman, danışanın bu beklentisi karşısında farkına varmadan yönlendirme yapan ve hatta kurtarıcı rolüne giren birine dönüşebilir. Bu durumun önüne geçilmesi çok önemlidir. Zira ataerkil tahakküm ilişkisi içinde sıkışıp kalmış kadınlar da, meslek elemanlarını bu yönde etkileyebilmektedir. Söz konusu durumdan kaçınmak için gerekli duyarlılığa ve bilgiye sahip sosyal çalışmacıların istihdamı son derece önemlidir.

Görüşme sırasında ortaya çıkabilecek hiyerarşik ilişkiden kaçınılması gerekir. Danışman ile danışan arasında güvene ve dayanışma duygusuna dayalı bir karşılıklı ilişki kurulmalıdır. Danışmanlık hizmeti veren personel de aynı toplumda büyümüş kişilerdir. O toplumsal yapı içinde kendisine yer bulan, büyüyen ve hayatlarını şiddetten bağımsız sürdüren kişiler değillerdir. Dolayısıyla, görüşmelerde dayanışma ilkesinin kullanılması, hem danışanın kendini kurban gibi algılamasını engeller, hem de danışanın kendi yaşamı ve hayata dair algısı üzerinden ikincil travma yaşamamasını ve kendi hayatında maruz bırakıldığı ya da tanık olduğu şiddeti gözden geçirebilmesini sağlar.

Danışmanlık sürecinde, başvurucuya ilişkin gözlem ve değerlendirmeler son derece önemlidir. Danışmanın, gözlemlerini zaman zaman başvurucu ile paylaşması kadının kendine ilişkin farkındalığının artmasına yardımcı olacaktır. Aynı zamanda danışman, kadının bu duygusal ihtiyaçlarının giderilmesi için gerekli tedbirleri alabilecektir.

Aşağıdaki örnek tabloda kadına yönelik şiddetin en ağır biçimlerinden olan insan ticaretine maruz bırakılan kadınların duygusal tepkilerine, bunun sığınakta ya da Danışma Merkezi'ndeki yansımalarına ve destekleyici yaklaşımlara yer verilmektedir (Zimmerman, 2004).

İnsan Ticaretinde Sık Rastlanan Tepkilere Verilen Destekleyici Yanıtlar

İnsan ticaretinde sık rastlanan tepkiler	Tepkilerin bir hizmet ortamında tezahürü	Olumsuz davranışlara verilebilecek destekleyici yanıtlar
Korku, güvensizlik duygusu, anksiyete	İnsanlarla tanışmaktan, dışarıya çıkmaktan veya yalnız kalmaktan kaçınma; titreme, sarsılma, kalbin hızlı atması; uyuma güçlüğü çekme ve kabus görme; kişinin sükunetini korumakta veya yoğunlaşmakta güçlük çekmesi.	Güvenlik önlemleri almak; alınan güvenlik önlemlerini açıklamak ve bu konuda güvence vermek; mekanın gizliliği ve güvenliği; dışarıdaki randevularına giderken kişiye refakat etmek.
Diğer insanlara güvenmeme	Hizmet sağlayıcıya ve yapılan yardım tekliflerine ihtiyatlı yaklaşma; bilgi vermekten imtina etme; yanlış bilgi verme; destek hizmeti sunan kişilerle, sığınma evinin diğer sakinleriyle, programda yer alan diğer kişilerle, ailesiyle ilişkilerinde zorluklar yaşama.	İlişkilerin oluşturulmasında sabır ve sebat göstermek; koşulsuz bir şekilde pratik yardım ve moral desteği sunmak; bir şeye ihtiyaç duyup duymadığını ve iyi olup olmadığını düzenli olarak sormak.
Kendine güvenmeme, özsaygının azalması	Pasiflik hissi, karar almakta veya aldığı kararlara güvenmekte zorluk çekme; geleceğe yönelik plan yapmaktan zorluk çekme; diğer insanlara ve harici etkilere aşırı hassasiyet gösterme ve aşırı tepkiler verme.	Küçük görevler vermek, kısa vadeli hedefler belirlemek, kısa vadeli başarıları desteklemek, başarıları değerlendirmek.
Kendini suçlama, suçluluk ve utanç duygusu	Göz temasında bulunmaktan kaçınma; kendini ifade etmekte güçlük çekme; olayların ve duygularının ayrıntılarını hatırlamakta zorlanma; fiziksel muayenelere, grup terapilere veya diğer terapi türlerine karşı direnç gösterme.	Başına gelenlerin kendi suçu olmadığını telkin etmek, insan ticaretinin birçok insanı mağdur eden bir suç olduğunu ve kendilerinin yalnız olmadığını hatırlatmak; son derece zor koşullarda cesaret ve dayanıklılık gösterdiğini hatırlatmak.

Kendisine ve diğer insanlara karşı öfke duyma	Destek hizmeti sunan kişilere ve diğer insanlara (örneğin sığınma evinde kalan diğer sakinlere ve ailesine) karşı düşmanca davranışlar veya şiddet uygulama; kendine bedensel zarar verme; kendini toparlama ve iyileşme sürecini sabote etme; aşırı tepki verme; katılma konusunda isteksizlik gösterme; diğer insanları suçlayıcı şekilde davranma; uzlaşmaz ve nankör tavırlar sergileme.	Sabır; düşmanca davranışları sakin karşılamak; öfke veya düşmanca tavırlar sergilememek veya hayal kırıklığına uğrandığını hissettirmemek; kişinin güvenliğinin sağlanması için makul ve orantılı önlemler almak; diğer kişilerin güvenliğinin sağlanması için makul ve orantılı önlemler almak.
Hafızada boşluklar, çözülme	Geçmişte yaşanan olayların ayrıntılarını veya belirli kesitlerini hatırlayamama; geçmişte yaşanan olayları değiştirerek anlatma; soruları yanıtlamakta isteksizlik.	Kişiyi yargılamamak veya ayıplamamak; kişiyi baskı altında tutmamak veya zorlamamak; unutmanın bazı kişiler için önemli olabileceğini hatırlamak.
Tecrit, yalnızlık hissi	Üzüntü, depresyon, diğer insanlardan ve faaliyetlerden kopma, bezginlik; içine kapanma veya bencilce davranma; hiç kimsenin kendisini anlayamayacağını düşünme.	Ailesiyle veya arkadaşlarıyla telefonla görüşmesini (ya da başka bir şekilde irtibat kurmasını) teklif etmek; birebir faaliyetlere veya grup faaliyetlerine katılması için fırsatlar yaratmak; planlanmış faaliyetler veya görevler.
Bağımlılık, itaatkarlık veya savunmaya geçme hali	Karar verememe veya karar vermede isteksizlik gösterme; karşıdakini memnun etme arzusu; kolayca etki altına alınma; kişisel tercihlerini belirtmekte güçlük çekme; düzenli olarak şikayet etme; yardım ve tavsiyeleri reddetme veya kabul etmeye direnç gösterme.	Küçük görevler vermek; sınırlı hedefler belirlemek; kişiye yeteneklerini ve kapasitesini hatırlatmak, kişinin iyiliği için tüm sorumluluğu üstlenmek suretiyle kişinin bağımlılık hissini desteklememek (yardım almak isteyip istemediklerine ve bu yardımı ne zaman ve ne şekilde almak istediklerine kişinin karar vermesini sağlamak).

Kadına uygulanan şiddetin kadınlık ve erkeklığe atfedilen değeri ve buna bağılı güç eşitsizliğinin bir sonucu olduğunun fark edilmesi şiddetle daha etkili mücadele yöntemlerinin geliştirilmesine katkı sunacaktır. Cinsiyete dayalı ayrımcılık, ruh sağlığını olumsuz etkileyen pek çok faktörle ilişkilidir. Cinsiyet temelli ayrımcılığa bağılı olarak kadınların, erkeklere oranla hayatlarına ilişkin daha az kontrole sahip olması ve kaynaklara ulaşmak bakımından dezavantajlı konumda bulunması, kadınların toplumsal yaşamda pek çok olumsuz durumla baş etmek zorunda kalmasına neden olmaktadır. Depresyon, anksiyete bozuklukları, psikosomatik semptomlar gibi psikolojik sorunları ortaya çıkaran düşük gelir, düşük sosyal statü, devamlı olarak başkalarının bakımından sorumlu olmak, cinsiyete dayalı şiddet gibi risk faktörleri, cinsiyet rolleriyle yakından ilişkilidir. Örneğin, kadınların erkeklere oranla daha fazla cinsel şiddete maruz kalması ve buna bağılı olarak ortaya çıkan travma sonrası stres bozukluğu, kadınların kendilerine yüklenen roller nedeniyle güzel ve ince görünmek zorunda hissetmeleri ve buna bağılı olarak erkeklere oranla daha fazla görülen yeme bozuklukları, toplumsal cinsiyetle ruh sağlığı arasındaki ilişkiyi açıkça ortaya koymaktadır.

Cinsiyet farklılıkları sağlığı şu açılardan etkilemektedir.

- Risk faktörlerine maruz kalma
- Hastalıkların önlenmesi ve kontrolü konusunda bilgiye ulaşma
- Hastalıkla ilgili deneyimler ve buna verilen önem
- Kişinin kendisinin ve diğeri aile üyelerinin sağlığını korumaya yönelik tutumları
- Hizmetlerin kullanım örüntüleri
- Bakım/tedavi kalitesine ilişkin algılar

Kadınların genellikle karar almakta güçlü çektiği, önemli kararları tek başına almaktan kaçındığı gözlenmektedir. Bu tür durumlarda kadınların sosyalleşme sürecinde başkalarına bağımlı yetiştirilmeleri, karar almalarına müsaade edilmemesi, girişken davranışlarının pekiştirilmemesi ya da cezalandırılması, erkeklere oranla kamusal hayattaki sorunlarla başa çıkma konusundaki pratiklerinin sınırlı olması gibi cinsiyete bağılı deneyimlerin kadınların karar alma sürecine etkisi mutlaka değerlendirilmelidir. Kadınların bu rollerin etkilerinin farkında olması olumsuz sonuçlarla baş etmeyi kolaylaştırmaktadır. Danışmanlar, kadınların kişisel noksanlık olarak algıladığı bu tür deneyimlerin toplumun kadınlardan beklentileriyle olan ilişkisini kurarak durumu buna uygun olarak yeniden kavramsallaştırmalarına yardımcı olmalıdır.

Cinsiyetlerinin yanı sıra kadınlar, üye oldukları sosyal gruplar veya özellikleri nedeniyle de ayrımcılığa maruz kalmış olabilir. Bu nedenle danışmanların farklı kimliklere veya özelliklere bağılı muhtemel riskli ve koruyucu deneyimler ve bu deneyimlerin kadınlar üzerindeki etkilerine ilişkin farkındalığı olmalıdır. Farklı ihtiyaçlara sahip kadınlar bulunmaktadır. Danışmanlar, farklılaşan ve kadınlara özgü olan kürtaj, doğum sonrası depresyon, menopoz, meme kanseri gibi deneyimlerin kadınlar üzerindeki etkileri konusunda bilgi sahibi olmalı, ayrıca kadınlara özgü deneyimler hakkında daha fazla bilgi üretilebilmesi için bu tip konuları içeren araştırmalara öncelik tanınmalıdır.

Danışmanların, kadınlara inisiyatif veren ve kadınları güçlendirici uygulamaları tercih etmeleri yerinde olacaktır. Uygulamalarda, toplumsal yaşamdaki iktidar ilişkilerini devam ettirmeyen ve kadınların sürece aktif katılımını sağlayan yaklaşımların sergilenmesi güçlenme amacına hizmet edecektir, merkezin “kadının iyiliği için” kadın adına karar veren bir işleyişe sahip olmasının engellenmesi gibi.

Kadınlara yönelik uygulamalarda kadınların içinde bulunduğu koşullar ve sahip oldukları özelliklere bağlı genellemelerden kaçınılmalıdır. Cinsiyete dayalı ayrımcılığın kadınlar üzerindeki etkilerinin benzerlik gösterdiği unutulmadan her kadının kendine özgü benzersiz deneyimlere sahip olduğu hatırlanmalıdır.

Danışmanlar, kadın dayanışmasının kadınlar üzerindeki güçlendirici etkilerinin farkında olmalıdır. Uygulamalarında bu tür dayanışma deneyimlerini teşvik edici olmalıdırlar.

Danışmanlar, kadınlara yönelik uygulamalarında, kadınların içinde bulunduğu kültürel ve politik koşulları göz önünde bulundurmalıdır. Örneğin farklı bir şehirden gelmiş olan kadının yaşadığı coğrafyanın, kültürün ve politik koşulların kadınların başkalarına güvenmek konusundaki fikirleri üzerindeki etkileri göz önünde bulundurulmalıdır.

Danışmanlar, sosyal kaynaklara ulaşmanın kadınları güçlendirici etkisinin farkında olup, kadınları bu kaynaklar hakkında bilgilendirmelidirler. Merkezler kadınları eğitimler, kurslar, konferanslar, iş olanakları, geziler, spor alanları, ilgili dokümanlar vb. hakkında bilgilendirecek bir mekanizma olmalıdır. Merkez çalışanlarının bu tür faaliyetler hakkında bilgi sahibi olmaları bu yöndeki bilgilendirmelerini daha somut ve ulaşılır kılacaktır.

Danışmanlar, merkezde ayrımcılıkla, şiddetle, kültürel farklılıkları yok sayan ya da geleneksel cinsiyet rollerini pekiştiren uygulamalarla karşılaştığında müdahale etmelidirler. Ağırlıklı olarak kadınlara çocuk bakımı konusunda eğitimler organize edilmesi, mesleki kursların belli bir alana sıkıştırılması, kadın adına karar alınması ve kadını çalışanlara bağımlı hale getirecek uygulamalar bu tür müdahale edilmesi gereken uygulamalara örnek olarak gösterilebilir.

Danışmanların kendilerinin cinsiyete dayalı ayrımcılığı sonlandırmayı amaçlayan çalışmalara katılması son derece yararlıdır. Danışmanın kadınları özgürleştiren ve güçlendiren politikaların üretilmesi ve uygulanması için çaba harcaması, bu alandaki deneyimlerini paylaşması, bu yönde araştırmalar yapması kadınların güçlenmesinin önündeki dışsal etkilerin azaltılmasına katkıda bulunacaktır.

4. Danışmanlık Sürecinde Temel İlkeler

Kadınlarla danışmanlık sürecinde dayanışmak için tüm çalışanların aşağıdaki şu temel ilkeler üzerinde ortaklaşması önemlidir. Bu ilkeler aynı zamanda feminist sosyal hizmetin de ilkeleridir (Dominelli, 2002).

- Kadınların farklılıklarını tanımak;
- Kadınların güçlerini değerli kılmak;

- Farklı kadın grupları arasında farklılığın eşitsiz güç ilişkileri için bir temel olmasını önlemek için ayrıcalıkları ortadan kaldırmak;
- Yaşamlarının tüm boyutlarında kadınların kendi kararlarını verebilmede aktif olduğunu göz önünde tutmak;
- Birey olarak kadınların sosyal koşullar içindeki yerini belirleme ve birey ve kolektif birim arasındaki karşılıklı bağlantıyı onaylamak;
- Kadınlara, kendi ihtiyaç ve problemlerine buldukları çözümleri ifade edecekleri bir alan sağlamak;
- “Kişisel olan politiktir” ilkesini uygulamanın makro, mezo ve mikro düzeylerinde kabul etmek;
- Bireysel güçlük ve sıkıntıları genel konular olarak yeniden tanımlamak;
- Kadınların ihtiyaçlarını yaşamlarının her alanında başkalarıyla etkileşimlerde bulunan diğer tüm insanlar gibi ele almak;
- İnsan ilişkilerinin bağımsız doğasını teşhis etmek ve bunun birey ya da grup düzeyinde neye yol açtığı ve nasıl gerçekleştiğini kavramak;
- Kadınların bireysel problemlerinin sosyal nedenleri olduğunu teşhis etmek ve her müdahalede bu iki düzeyi ele almak;
- Bireysel problemlere yönelik ortak çözümler bulmaya çalışmaktır.

Bu ilkeler toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı kadın bakış açısına sahip sosyal çalışma uygulamalarının bütünleştirilmesi için bir çerçeve sunar.

Gizlilik ve Güvenlik: Danışmanlık sürecinde gerçekleşen hiçbir uygulama kadının güvenliğini tehlikeye atmamalıdır. Bunun için risk analizi ve güvenlik planları mutlaka yapılmalı, kadının izni olmadan hiçbir bilgi kimse ile paylaşılmamalıdır.

Tarafılık: Şiddet olaylarında tarafsız olmaya çalışmak, kaçınılmaz bir biçimde güçlü olanın tarafında olma sonucunu doğurur. Danışman, şiddete maruz kalan kadının tarafında olduğunu ve şiddeti hiçbir koşulda onaylamadığını göstermelidir.

Ayrımcılık Yapmama: Danışmanlık, adil bir süreç olmalıdır. Danışman hem çalıştığı kurumun kaynaklarını hem de kendi zamanını ve enerjisini herkes için dengeli biçimde kullanmalıdır. Danışmanın ayrımcılık yapması durumunda kadınlar ve çocukların adalet duygusu sarsılabilir. Bu da değersizlik duygusunun derinleşmesine neden olabilir.

Güçlenmenin Desteklenmesi: Kadınları danışmana bağımlı hale getirecek her türlü uygulamadan kaçınılmalıdır. Kadınlar karar alma ve kararlarını uygulamaları konusunda desteklenmelidir. Danışman asla kadın adına karar almamalıdır.

Eşit İlişki: Kadın Danışma Merkezleri yardım kuruluşları değil, toplumsal bir sorun olan kadına yönelik şiddete karşı örgütlenmiş direnme ve dayanışma mekanizmalarıdır. Danışman kendini kurtarıcı olarak görmemelidir. Aynı şekilde, zavallı bir kadına yardım eden kişi olarak da algılanmamalıdır. Kadınlarla her zaman eşit ve dayanışma temelinde ilişki kurulmalıdır.

5. Danışmanlık Sürecinin Aşamaları

Değerlendirme

Danışman, kadının ve varsa çocuklarının risk durumu ve ihtiyaçlarını tespit eder. Bu ihtiyaçların hangilerinin öncelikli olduğu belirlenir. Kadını zorlayacak ve destekleyecek koşullar ortaya konur.

Planlama

Kadının ihtiyaçlarının hangi kişiler/kurumlar tarafından nasıl karşılanacağı, ne zaman karşılanacağı belirlenmelidir. Kadınlar bu sürece aktif biçimde katılmalıdır. Eğer risk yüksekse ve karmaşık sorunlar var ise ekip halinde çalışmak yararlı olabilir.

Uygulama

Kadınla birlikte oluşturulan plan uygulamaya konur. Uygulamada acil sorunların çözüme kavuşturulmasına özen gösterilmelidir. Planlar koşullara göre esneklik gösterebilir. Uygulamada mutlaka ilgili kurumlarla işbirliği yapılmalı, süreci mümkün olduğunca kadının yürütmesi sağlanmalıdır. Planın etkin bir şekilde uygulanması için kadın ve danışman arasında iyi bir iletişim kurulmuş olmalıdır.

İzleme ve Değerlendirme

Kadının uyguladığı planla ilgili bilgiler raporlanır. Kadınların hangi amaçlara ulaştığı, hangilerine ulaşamadığı belirlenir. Karşılaşılan güçlükler ve bunlarla nasıl baş edildiği değerlendirilir. Bu değerlendirme, bundan sonraki başvurularda uygulanacak planlara da katkı sunar.

6. İlk Görüşme

Psiko-sosyal destek çalışmasının birinci ve en önemli adımı, ilk görüşmedir. İlk görüşme, güven kurulması bakımından son derece önemlidir. Görüşmeyi yapan kişinin yeterliliği, duyarlılığı, görüşmenin gizliliği konusunda danışanın detaylı biçimde bilgilendirilmesi; gerekli gizlilik protokollerinin yapılması; görüşme yapılan yerin güvenli ve rahat olması; varsa, kadının çocukları için güven duyacakları bir ortam sağlanması gerekir. İlk görüşmeyi yapan danışman, danışanı dikkatle dinlemeli, yargılamamalı ve ihtiyaçlarını belirlemelidir. Görüşmede kadının beyanı esastır.

Görüşme Ortamı: Görüşme ortamı resmiyetten uzak, rahat, aydınlık ve gürültüsüz olmalıdır. Konuşulanlar dışarıdan duyulmamalıdır. Görüşme odasında masa bulunmamalı, danışanla karşılıklı koltuklarda oturulmalıdır.

İlk Karşılaşma ve Güven Oluşturma: Danışman kendini tanıtmalı, merkezdeki rolünü, yapılan görüşmenin amacını ve bundan sonraki sürecin nasıl takip edileceğini net bir biçimde ortaya koymalı, kadının bu konularla ilgili sorularını yanıtlamalıdır. Bahsedilenlere ek olarak, gizlilik, danışanın hakları, kayıt tutma gibi diğer hususların da

yer aldığı bilgilendirilmiş onam sözlü yapılabileceği gibi yazılı da yapılabilir. Görüşme sırasında sıcak ve samimi olunmalıdır. Kadını tanımaya ve içinde bulunduğu durumu anlamaya yönelik sorular sorulmalıdır. Sorular açık uçlu olmalıdır. Zorlayıcı sorulardan kaçınılmalı, yanıtlaması için ısrar edilmemelidir. Anlattıkları dikkatle dinlenmeli, söz ve mimiklerle dinlendiği gösterilmeli, göz teması kurulmalıdır. Kadının fark edilen kaygı ve korkuları hakkında konuşulmalı, güven verilmelidir. Danışman bu süreçte kendi düşünce, duygu ve tepkilerini de incelemelidir.

Duygusal Boşalma: Kadınların yaşadıklarını detaylı olarak anlattığı, korkularını, kaygılarını, üzüntüsünü, beklentilerini paylaştığı aşamadır. Bu süreçte fazla soru sormamalı, yönlendirici olmaktan kaçınılmalıdır. Ağlamasına, duygularını çekinmeden ifade etmesine imkan tanınmalıdır. Anlattıkları sorgulanmamalıdır.

Sorunu ve Mevcut Durumu Tanımlama: Kadının maruz kaldığı şiddetin boyutları ve riskleri anlaşılmalı, kadının baş etme yöntemleri tanınmaya çalışılmalıdır. Neye ihtiyacı olduğu, kimlerden destek alabileceği, durumu nasıl algıladığı tespit edilmelidir. Riskleri değerlendirilmeli, acil sorunları birlikte tanımlanmalıdır. Bu süreçte kadının kendini suçlamasına izin verilmemelidir. Bu aşamada kadınlar genellikle konuyla ilgili çok fazla şey anlatır, dağılırlar. Bunu doğal karşılamalı, engel olmamalı, kendini ifade etmesini desteklenmelidir. Zaman zaman sorulacak sorular kadının soruna odaklanmasına yardımcı olacaktır.

Alternatifleri Ortaya Koyma: Kadının kendini dinlemesi ve düşüncelerini berraklaştırabilmesi için zamana ihtiyacı olacağını unutmayın. Acele çözüm önerileri sunmaktan kaçınılmalı, öncelikli olarak kadının acil ihtiyaçlarının neler olduğu ve bunların nasıl giderilebileceği tespit edilmelidir. Kısa vadeli çözümlere odaklanılmalı, başvuru destek alabileceği mekanizmalar hakkında bilgilendirilmelidir. Kadının mevcut seçenekleri değerlendirmesine destek olunmalı, her bir seçeneğin artı ve eksileri değerlendirilmelidir.

Sonuçlandırma: Son aşamada kadının görüşme sonunda ne düşündüğüne ve nasıl hissettiğine odaklanmak gerekir. Mümkünse başvurusunun görüşmeyi özetlemesi sağlanmalı, bir karar aldıysa, bu kararın uygulama adımları gözden geçirilmelidir. Merkezin başvurusuna hangi aşamalarda destek olacağı belirtilmelidir. Gerekiyorsa bir sonraki görüşme için yaklaşık bir tarih belirlenmelidir; iki gün sonra ya da bir hafta sonra gibi.

7. Görüşmelerde Kullanılabilecek Teknikler

Aktif Dinlemek

Aktif bir şekilde dinlemek başvuru ile kurulacak ilişkinin temelini oluşturur. O zamana kadar sık yaşadığı anlaşılmamış yalnızlık duygularını bu görüşme sırasında yaşamaması, onu duyduğunuzu ve anladığınızı hissetmesi gerekir. Ancak bunu yaparken nasihat vermekten, suçlayıcı tepki göstermekten, ona kendisini çaresiz hissettirmekten, ya da onun sorumluluklarını üstlenmekten kaçınmak gerekir. Onu anladığınızı ona hissettirdiğinizde iletişim yolları önemli ölçüde açılmış demektir.

Dikkatini Vermek

Başvurucuya ve yaşantısına verdiğiniz değeri hissettiren ilk mesaj olup, açılmasını, sorununu anlatmasını teşvik eder. Varlığına saygı duyduğunuzu, onu destekleyebileceğinizi göstermek için gülümsemeniz, göz kontağı kurmanız, söylediklerini yer yer başvurunun kendi ifadelerini de kullanarak özetlemeniz vb. kadın üzerinde olumlu etki bırakır. Ancak sabit bir şekilde bakmak, özellikle veya bakmaktan kaçınıyorsa sakıncalıdır. Böyle durumlarda ona zaman zaman bakmanız gerekir.

Fiziksel temas her zaman zorunlu değildir. İzin verdiği oranda yakınlaşmalı, kolları açık tutmalı, mimik ve tutumlarınızla onu dinlediğinizi ve önemseydiğinizi hissettirmelisiniz.

Empati

Kendinizi karşı tarafın yerine koyup, olayları onun bakış açısından görmek, algılamak ve o bakış açısını yansıtmaktır. Önemli olan o kadının bakış açısını kavrayabilmektir. Empatinin, kendini karşısındaki olarak görüp, onun yaşadığı duyguları hissetmek olan sempatiye dönüşmemesine dikkat etmek gerekir, çünkü sempati veriminizi düşürebilecek, objektifliğinizi zedeleyecek bir duygudur.

Geri Yansıtma

Karşınızdakine “seni anlıyorum” mesajını vermeye yöneliktir. Bunun için çeşitli yöntemler vardır;

Tekrarlama/Tekrarlatma

Son cümlesini benzer şekilde özetleyerek kendisine söylemek. Örneğin;

“Ne yapacağımı bilemiyorum, çok şey denedim.”

“Ne yapacağınızı bilemiyorsunuz, çok şey denemişsiniz.”

Anlatılanı Bölme

İlgisiz şeyler anlatıldığında, benzer şeyleri gruplama, öncelikli şikayeti öne çıkarma, onun ya da sizin en iyi çözebileceğiniz sorunu öne çıkarma şeklinde bir yönlendirmede bulunmak gerekir.

Soru Sorma

Sorunun soruluş şekli, zamanlaması ve yoğunluğu önemlidir.

Sorular;

- Kabul edilebilir olmalıdır,
- Spesifik bilgiye yönelik olarak sorulmalıdır (örneğin, “Kaç kişi yaşıyorsunuz?”, “Ücretli bir işte çalışıyor musunuz?”, “İş dışında ayrı bir gelir kaynağınız var mı?”)

- “Evet-hayır” yerine açık uçlu, anlatmayı teşvik edici olmalıdır,
- Net ve anlaşılır olmalıdır,
- Çelişkili mesajlar vermemeli, suçlayıcı, itham edici olmamalı, dürüst olmalıdır,
- Sizinle ilgili ise, anlatacaklarınız ilişkinizi arkadaşça bir konuma getirmeyecek, objektifliğinizi zedelemeyecek oranda olmalıdır,
- Bir seferde birkaç soru birden sorulmamalıdır,
- Danışan soru bombardımanına tutulmamalıdır. (Danışanın kendini istediği biçimde ifade etmesine izin verilmelidir.)

Sessizlik

Başlangıçta, ürkütücü gelen ancak, bazen doğal olarak yaşanan, kimi zaman karşı tarafın sorulan sorunun cevabını düşündüğü, kendini, düşüncelerini ve söyleyebileceklerini toparlamaya çalıştığı bir zaman dilimidir. Kimi zaman da konuşmaya zorlayan bir baskı unsurudur. Bu nedenle gerektiğinde bilinçli olarak sessiz kalmanız yararlı olacaktır.

Sisleme

Eleştiri ve saldırılara hedef olduğunuzda kullanabileceğiniz bu yöntem savunmaya geçmek yerine gelen eleştiri ve suçlamaların içinden aynı fikirde olduğunuz bir kısmını alıp onu geriye yansıtmaktır.

Örnekler Verme

Benzer durumda işe yarayan yöntemleri içeren örnekler verilebilir. Bu yöntem çok dikkatli kullanılmalıdır, zira her kadının içinde bulunduğu durum ve yaşadıkları kendine özgüdür.

8. Telefonla Yapılan Başvurularda Dikkat Edilecek Hususlar

Kadınlar çoğu durumda Kadın Danışma Merkezlerine telefonla başvuru yapmayı tercih etmektedir. Bunun nedenleri çeşitlidir:

- Kadınların şahsen başvurmaya hazır olmaması: korkması, çekinmesi, utanması
- Danışma Merkezi'nin kadınlara uzak olması, Merkeze nasıl geleceklerini bilmemeleri
- Evden çıkmalarına izin verilmemesi
- Bir kuruma doğrudan başvuru yapmaktan çekinmeleri

Telefonla Yapılan Başvurularda Dikkat Edilmesi Gereken Noktalar

- Kendini tanıtmak,
- Sakin ve güven verici bir ses tonuyla konuşmak,
- Başvuran kişiyi tanımak,
- Öncelikle başvuran kadının anlattıklarını dinlemek,
- Acil bir durum olup olmadığını öğrenmek,

- Kadının güvenliğine ilişkin sorular sormak (tıbbi gereksinim v.s)
- Durum hakkında somut bilgiler edinmek,
- Görüşmeyi aceleye getirmemek,
- Kadının ihtiyaçlarını ve beklentilerini anlamak,
- Ne yapmak istediğini kendisine sormak,
- Alternatifler hakkında bilgilendirmek,
- Acil durumlarda önerilerde bulunmak (banyo, mutfak gibi kesici aletlerin olduğu yerlerden uzak durma, bir komşusuna gitme, karakolu arama vs.),
- Danışma Merkezi'ne gelmesini önermek,
- Acil bir durum varsa gelirken yanında kimlik gibi gerekli belgeleri almasını istemek,
- Kadından ona ulaşılabilecek bir telefon numarası istemek (sakıncası olup olmadığını sorarak),
- Acil bir durum varsa, kadının can güvenliği tehlikede ve evden çıkamayacak durumdaysa adresi alarak polisi aramak, durumu aktararak kadının güvenli bir yere getirilmesini sağlamak,
- Görüşmeyi forma kaydetmek. Bu kitabın eklerinde örnek bir Şiddet Destek Telefon Hattı Başvuru Formu (EK:10) sunulmuştur. Bir çok kurum telefonla ya da yüzyüze başvurular için ayrı form tutmayabilir. Eklerde sunulan Kadın Danışma Merkezi Görüşme Formu (EK:2) da hangi türde olursa olsun (yüzyüze, telefon, internet vb.) şiddet başvurularının kaydedildiği formlara bir örnektir.
- Kadının uzak bir yerden araması ihtimaline karşı yönlendirilebilecek merkezlerin ve adreslerin yazılı olduğu bir listeyi telefonun yakınında bulundurmak.

9. Çocuklarla Çalışma Prensipleri

Kadın Danışma Merkezi'ne geliş bir kadın için çoğu zaman devrim niteliğindedir, fakat aynı durum çocuk için söz konusu olmayabilir, çünkü çocuk sürüklenendir. Çocukların şiddete tanık olma nedeniyle travma yaşadıkları, onların da şiddet mağduru oldukları kabul edilmelidir. Çocukların özel gereksinimleri olduğu ve özel hizmetler geliştirilmesi gerektiği dikkate alınmalıdır. Bu nedenle kadın danışma merkezlerinde çocuk özelinde hizmet verilmeli ve donanımlı uzmanlar yer almalıdır.

Çocuklarla yapılan çalışmalar öncelikli olarak Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme temel alınarak yapılandırılmalıdır. Çocuk hakları çocukların fiziksel, zihinsel, duygusal, sosyal ve ahlaki bakımdan özgür, saygın, onurlu ve sağlıklı olarak gelişebilmesini amaçlar. Çocuk hakları:

- Evrenseldir.
- Yetişkin haklarından daha değersiz değildir.
- Bir yardım biçimi ya da “hayır işi” değildir.

- Haklar ancak hak sahiplerinin güçlenmelerine destek olarak, güçlenmelerine yönelik imkanlar sunarak tam olarak gerçekleştirilebilir.
- Haklar bölünmezdir.
- Çocukların en iyi biçimde yaşamaları ve kendilerini tam olarak gerçekleştirebilmeleridir.

Çocuklar, kendilerine ait özel algılayışları ve gereksinimleri olan insanlardır. Ayrıca:

- Her çocuk farklıdır, özeldir.
- Her çocuk farklı zamanda, yönde ve hızda gelişir.
- Her çocuk kendisini özgün bir şekilde ortaya koyar.
- Etkinlikler sırasında çocuklar arasında herhangi bir nedenden dolayı ayrımcılık yapılamaz.
- Çocukların potansiyel güçlerine inanılır.

Bu tanımın şiddete tanıklık eden ya da maruz bırakılan çocuğu da kapsadığını kabul etmek çok önemlidir.

Çocuklarla Çalışan Uzmanlar Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Bunun Çocuklar Üzerindeki Etkilerinin Farkında Olmalıdır

Şiddetin etkileri ile çocuk, Danışma Merkezi'ne psikolojik ve sosyal krizler, psiko-somatik bir takım olumsuzluklar, motorik bozukluklar, çaresizlik ve tükenmişlik, odaklanma ve iletişim sorunları, özgüven kaybı ve belki de en uç noktada duran suçluluk hissi gibi sıkıntılar altında gelir. Eviçi şiddet ortamında yaşayan çocuklar genellikle ihmal ve istismar açısından risk altındadırlar (Kara vd, 2004).

Çocuklara yönelik çalışmalar, sadece çocuklarla çalışarak gerçekleştirilemez. Bunun için özellikle anne ile yakın çalışmak, annenin güçlenmesine yönelik çalışmalar yürütmek gerekir. Bu güçlenme sürecinin iyi yönetilebilmesi için çalışanların, cinsiyete dayalı şiddetin kadın ve çocuklar üzerindeki etkilerin farkında olması gereklidir. Çocuğa ve anneye şiddetin sorumlusunun kendileri olmadığı, yalnız ve çaresiz olmadıkları anlatılmalı, şiddetin etkileri hakkında bilgi verilmelidir. Çocuğun annesi ile yakın işbirliği halinde çalışırken anneyi suçlayıcı yaklaşımlarda bulunulmamalıdır. Anne ve çocuğa sağlanacak destekler ve destek alabilecekleri kuruluşlar hakkında bilgi verilmelidir. Çocuğun duygularını ifade etmesi teşvik edilmelidir. Yürütülen çalışmalarda çocuklara çeşitli seçenekler sunulmalı ve kendi kararlarını vermesi teşvik edilmelidir. Çocuğun zayıflıklarından çok güçlü yanlarına odaklanılmalıdır. İlgili kurumların, çocukların ihtiyaçlarına yönelik çalışmalar yapması için savunuculuk yapılmalıdır. Politika ve yasaları etkilemelidir.

Çalışmalar Kültüre Duyarlı Olmalıdır

Bu ilke, ilgili belgelerde yazılı olarak ifade edilmelidir. Çocuklara yönelik farklı dillerde çalışma yürütülebilmedir. Çocuklar asla bir tercüman olarak kullanılmamalıdır. Farklı dillerde kitap ve materyaller bulundurulmalıdır. Çalışanlar farklı kültürlerin inanç ve değerleri hakkında temel bilgilere sahip olmalıdır. Çalışmalar, farklı kültürlerden

danışmanların desteği ile yürütülmelidir. Farklı kültürlerden çocukların geribildirimleri alınmalı ve önemsenmelidir. Kurumda farklı kültürlerden kişilerin çalışması sağlanmalıdır. Yürütülen çalışmalara ilişkin broşür ve afişler farklı dillerde hazırlanmalıdır.

Çalışmalar Herkes için Ulaşılabilir Olmalıdır

Çocukların yürütülen çalışmalara katılması önündeki fiziksel, zihinsel, kültürel vb. engeller ortadan kaldırılmalıdır. Merkezin fiziki koşulları bedensel ve görme engelliler düşünülerek düzenlenmelidir. Çalışmalar, engellilerle çalışan kuruluşlarla işbirliği halinde yürütülmelidir. Çalışanlar, zihinsel engelliler ve psikiyatrik sorunlar yaşayan çocuklarla iletişim kurma konusunda eğitilmelidir.

Çalışmalar Çocuk Merkezli Olmalıdır

Çocuk merkezli yaklaşım çocuğun ihtiyaçlarının anlaşılması ve giderilmesine dayanır. Çocuğun ihtiyacı her zaman annenin istedikleri ile örtüşmeyebilir, buna dikkat edilmelidir. Çocuklar haklarını bilmeleri ve savunmaları için desteklenmeli, ihtiyaçlarını ifade etmeleri konusunda cesaretlendirilmelidir. Çalışanlar, çocuklarla güvene dayalı bir ilişki geliştirmek için çaba göstermelidir. Çocukların yürütülen çalışmalara ilişkin görüş ve önerileri dikkate alınmalıdır. Çocuğun istek ve ihtiyaçlarına göre planlama yapılmalı ve uygulanmalıdır. Çocuklar bu planların uygulanmasından sorumlu olduklarını bilmelidir. Çocuk ve annelerinin sosyal ağlarını geliştirmesi teşvik edilmelidir. Çocuklara yönelik terapi desteği sağlanmalıdır.

Merkezin fiziki koşulları da çocuklara uygun biçimde düzenlenmelidir. Çocuklar için ayrılan oda çocukların güvenlik, iletişim, yaratıcılık gibi ihtiyaçlarını karşılamalıdır. Çocukların yaş ve özelliklerine uygun kitap, oyuncak bulunmalıdır.

Çalışmalar Çocuğun Güvenliğini Sağlamalıdır

Çocuğun tanık olduğu ve maruz bırakıldığı şiddet değerlendirilerek bir risk değerlendirmesi yapılmalıdır. Çocuklar için güvenlik planı oluşturulmalı ve çocuklara bu planın nasıl uygulanacağı öğretilmelidir. Çalışmalar, 3 yaşından itibaren çocukların yaşlarına uygun planları anlayabileceğini göstermektedir. Çocukların gizliliğinin sağlanması için ilgili kuruluşlarla işbirliği yapılmalıdır.

Çalışmalar Çocuğun Haklarına Saygılı Biçimde Yürütülmelidir

Çocukların;

- Çocukluğunu güvenli biçimde geçirmek
- Yetişkinler tarafından dinlenmek ve ciddiye alınmak
- Hislerine ve duygularına güvenilmesi
- Mahremiyet
- İstenmeyen yakınlığa ve dokunmaya hayır diyebilme

- Fiziksel ve duygusal cezayı reddetme
- Yetişkinlerin yanlış veya saçma taleplerini yerine getirmeme
- Kim tarafından nasıl bakılacaklarını söyleme
- Kötü sırları gizli tutmama
- Yetişkinler tarafından saygı görme
- Yardım isteme
- Tehdit, korkutma ve şiddet görmeden eğitime
- Kendi gelecekleri ile ilgili konularda dinlenilme ve danışılma

hakları vardır.

Çalışmalar, İlgili Kuruluşlarla Koordineli Biçimde Yürütülmelidir

Çocuklara yönelik çalışmalar yürüten kuruluşlar ile yakın ve iyi ilişkiler kurulmalıdır. Bu kuruluşlarla protokol yapılarak sorumluluklar tarif edilmelidir. Periyodik olarak toplanarak hizmetler geliştirilmelidir. Çocuklarla çalışanlar, ilgili konferans ve toplantılara katılım sağlamalıdır. Annelerin destek alabileceği kuruluşların bir listesi olmalı ve gerekli durumlarda annelerle paylaşılmalıdır.

Çalışmalar Etkin Bir Biçimde Yürütülmelidir

Çalışanlar rollerinin farkında olmalı, yürütecekleri çalışmalar hakkında eğitilmelidir. Yürütülen çalışmalar ile ilgili düzenli toplantılar ve raporlamalar yapılmalıdır. Çalışmaların planlanmasına, uygulanmasına ve değerlendirilmesine çocuklar ve anneler dahil edilmelidir.

Çalışmalar, Yetkin Çalışanlar Tarafından Yürütülmelidir

Çalışanların çocuk istismarı gibi konularda adli bir kaydı olmadığından emin olunmalıdır. Çalışanlar, çatışma çözme, pozitif ilişki kurma, iyi iletişim kurma gibi konularda çocuklara rol modeli olmalıdır. Çocukların hakları, gelişim dönemleri, şiddetin etkileri, travma, çocuklara destek sağlayacak kuruluşlar, ilkyardım gibi konularda bilgi sahibi olmalıdır. Tüm çalışanların görev ve sorumlulukları tanımlanmalı, düzenli olarak gözden geçirilmelidir.

Çalışmalar Sürekli Geliştirilmelidir

Planlar sürekli revize edilmelidir. Çocuklar, anneler ve çalışanlar bu sürece dahil edilmelidir. Çalışmalar, yeni araştırmalar ışığında gözden geçirilmelidir. Sorunların çözümüne ilişkin yeni stratejiler geliştirilmelidir. Çalışanlara, çalışmalarını daha iyi yürütebilmesi için süpervizyon sağlanmalıdır. İlgili kuruluşlarla bir araya gelerek görüş alışverişinde bulunulmalıdır. Çalışmaların değerlendirilmesi için dış uzmanlardan yararlanılmalıdır.

10. Çocuklara Yönelik Çalışmalar

Değerlendirme: Çocuğun tanık olduğu veya maruz kaldığı şiddetin boyutları ile ihtiyaçları değerlendirilir. Söz konusu değerlendirmeye yardımcı olacak, çocuklara özel bir görüşme formu örneği kitabın eklerinde yer almaktadır (EK:3).

Bireysel Danışmanlık: Çocuğun yaşadığı şiddete ilişkin duygu ve düşüncelerini ifade etmesi, ihtiyaç ve isteklerinin öğrenilmesi, güvenlik planı yapılması ve uygulanması, şiddetin etkilerinden kurtulmasına destek olunması amacıyla uygun bir ortamda ve konunun uzmanı ile bireysel danışmanlık sağlanır. Bireysel danışmanlık çalışmaları bir plan dahilinde yürütülür ve süreç takip edilir. Bu kitabın ekindeki belgelerde çocuklar için örnek bir Bireysel Plan Formu bulunmaktadır (EK:5).

Grup Çalışmaları: Benzer yaş grubundaki çocukların oluşturacağı gruplarda çocukların kendilerini ifade etmesi, iletişim kurma becerilerini geliştirmeleri, birbirlerini desteklemeleri ve güçlenmeleri desteklenir.

İhtiyaç Duyulan Konularda Destek: Çocukların tıbbi, psikolojik, hukuki ve eğitimleri ile ilgili ihtiyaçlarından Danışma Merkezi tarafından karşılanabilenler merkezde karşılanır, karşılanamayan ihtiyaçlar için gerekli yönlendirme yapılır.

Sanat Terapisi: Resim, müzik, drama, dans gibi sanatsal etkinlikler aracılığıyla çocukların eğlenerek ve üreterek güçlenmeleri desteklenir.

Oyun Terapisi: Çocukların yaşlarına uygun oyunlarla, kukla veya çeşitli oyuncakları kullanarak şiddete ilişkin duygu ve düşüncelerini simgesel olarak ifade etmeleri sağlanır.

Akademik Destek: Şiddet, çocukların akademik gelişimlerini olumsuz yönde etkiler. Bu nedenle çeşitli konularda gönüllülerin de desteğini alarak çocukların akademik olarak desteklenmesi sağlanır.

Anne ile Çalışma: Anneler, şiddetin çocuklar üzerindeki etkileri, iletişim kurma becerileri, şiddet içermeyen ebeveynlik, çocuğunun ihtiyaçlarının farkına varma gibi konularda desteklenir.

Duruşma Sürecinde Destek: Çocukların duruşmalara katılmasının gerektiği durumlarda önceden çocukla duruşma salonuna gidilir, nasıl bir süreç yaşanacağı anlatılır.

Çocuk ile İlgili Yönlendirmeler: Anneyle yapılan görüşmeler ve dikkatli bir izleme sürecinin ardından ihtiyaçlar belirlenmeli çocuk için gerekli yönlendirmeler yapılmalıdır. Çocuk İzlem Merkezleri (ÇİM), Çocuk Koruma Merkezleri, ASPB, Baro Çocuk Hakları Merkezleri, bunun yanında çocuklar için sağlık ve eğitim yönlendirmeleri de çocuğun ihtiyaçları doğrultusunda yapılabilir.

11. Çocuklara Yönelik Danışmanlık

- Görüşme için güvenli ve rahat bir ortam yaratın (çocukla yakınlık kurabilmek için bu ortamda oyuncaklar, kitaplar, oyunlar vb. bulunmalıdır).
- Görüşme, çocukların rahat ve mümkünse alışkın olduğu bir ortamda yapılmalıdır.
- Çocuklarla bireysel görüşmeleri, sadece çocukların özel ihtiyaçları ve hakları konusunda eğitilmiş personel yapmalıdır.
- İlk görüşme öncesinde çocuk hakkında bilgi edinin ve çocuğa açık ve arkadaşça bir şekilde yaklaşın (çocuğun aşına olduğu bir konudan bahsedilmesi çocukla yakınlık kurmaya yardımcı olacaktır).
- Çocuğa görüşmenin amacını açıklayın.
- Görüşme için yeterli vakit ayırın, acele etmeyin.
- Ortamın basit ve gayri resmi olmasını sağlayın (bir sorgu havası yaratmayın ve yanıt almak için çocuğa baskı yapmayın).
- Uygun ve çocuğun anlayabileceği bir dil kullanın (çocuğun kullandığı ifadeleri kullanın).
- Çocukla göz teması kurun.
- Çocuğun yaşına göre çizimler veya kuklalar kullanın.
- Korkuları ve endişeleri hakkında konuşun. Kendini ifade etmesi için cesaretlendirin.
- Maruz kaldığı şeylerin kendi suçu olmadığını vurgulayın.
- Konuları çocuğun kolaylıkla anlayabileceği bir şekilde anlatın (mümkünse görsel yardımcı malzemelerden faydalanın).
- Açık uçlu sorularla başlayarak çocuğun kendi hikayesini anlatmasına olanak sağlayın.
- Görüşmeyi teşekkür ederek, konuşmak istediği takdirde her zaman kendisiyle konuşmaya hazır olduğunuzu belirterek sonlandırın.

BÖLÜM V

İKİNCİL TRAVMA VE TÜKENME

1. İkincil Travma

“Travma”, başlangıçta tıbbi olarak yara için kullanılan bir terim olmuştur. Ancak, daha sonra duygusal yaralar için de kullanılmaya başlanmıştır. Tanım olarak duygusal travma “kişi üzerinde kalıcı bir etkiye neden olan duygusal şoktur” (Oxford, 1980). Dolayısıyla travma günümüzde, işkence, saldırı ve çeşitli şiddet ve istismar türleri gibi olağan insan deneyimleri dışında bir stres kaynağına tepki olarak ortaya çıkan derin duygusal yara veya psikolojik acı için kullanılmaktadır. Bir olayın kişinin başa çıkabilme mekanizmalarını aşması durumunda kişi travma geçirebilir.

Travma mağdurları ile çalışma yürüten kişiler de mağdurların bu durumlarından etkilenebilir ve duygusal açıdan sorunlar yaşayabilirler. Çalışanların, çalışma alanlarına bağlı olarak yaşadıkları bu sorunlara ikincil stres, ikincil/temsili/vekaleten travma/travmatizasyon gibi isimler verilmektedir.

İkincil travma, potansiyel olarak travmatik olayların ayrıntılarına tanıklık edilmesi veya dinlenmesi ve bunların daha sonraki dönemdeki güçlü sosyal ve duygusal etkileri nedeniyle, mağdur olan insanlarla çalışmanın olası sonucu olarak tanımlanabilmektedir. Travma çalışması, dinleyici ve tanıklık eden kişi için tehlikeli olabilir. Genellikle kısıtlı imkanların bulunduğu ortamlarda, büyük acılar çekmiş kişilerle çalışmanın ağırlığı, yardım sağlayanların başa çıkabilme mekanizmalarını alt edebilmekte ve genel işlevliliklerinde azalma görülebilmektedir.

“Sosyal hizmet görevlilerinin travmatize olmuş insanlara, örn. suistimal edilmiş çocuklara, fiziksel ve cinsel açıdan saldırıya uğramış kadınlara, evsiz erkek ve kadınlara, göçmenlere, kronik psikolojik rahatsızlıkları olan ya da madde bağımlısı kişilere ve ölümcül hastalıklara yakalananlara yardımcı oldukları düşünüldüğünde, bu kişilerin yaşadıkları travmaları dinlemenin ve travmanın etkilerine tanık olmanın sonuçlarını saptamak, sağlıklı bireyler ve uzmanlar olarak yaşamamızı sürdürmemizde temel bir mesele haline gelmektedir...” (Gabriel, 2001). Dolayısıyla çalışanlar/uzmanlar travma çalışmasının zararlı etkilerini en aza indirme yolları hakkında bilgi sahibi olmalı, ayrıca ikincil travma ile başa çıkabilmeleri için kurumsal olarak da desteklenmelidirler.

2. Tükenme

Tükenme, duygusal yorgunluk, duyarsızlaşma ve yetersizlik duygularından oluşan bir sendromdur. Çalışan kendini yorgun hisseder, işine veremez, danışanlarıyla ilgili negatif duygular geliştirir, iş başarısı düşer ve işinde tatmin hissetmez (Maslach vd, 1996). Kadın Danışma Merkezi ya da sığınmaevi gibi şiddetle ve ağır travmalarla çalışan meslek elemanlarının tükenmişlik yaşama ihtimali diğer alanlarda çalışan meslek elemanlarından daha fazladır.

Çalışanlar İçin İkincil Travma ve Tükenme

İkincil travma ve tükenme zamanla gelişir. Danışmanın başa çıkabilme, bunları barındırabilme becerisinin aşılması nedeniyle acı dolu hikayeler ve görüntülerin birikerek “taşması” sonucunda oluşan kümülatif bir süreçtir.

Danışmanlar travma çalışmasının etkilerinden tamamen habersiz olabilir. Danışmanların tanık olduğu travmatik süreç ve acılar, kişinin kendi stresini göz ardı etmesine neden olabilir. Bunları ilk başta başkalarının (“çok karamsarlaştın”, “artık şüphecinin”, “her zaman en kötüsünü düşünüyorsun”, “sana ne oldu, çok kaygılı görünüyorsun”, “kendini yalnızlaştırıyorsun, sadece iş ve işteki insanlar hakkında konuşuyorsun”, “çok yorgun görünüyorsun” gibi) ifadeleriyle farkedebilir. Danışman yaşanan acı, şok ve strese bağlı olarak kendini aciz hissedebilir. Aşağıda ikincil travma ve tükenmenin genel belirtileri sıralanmış olup, danışmanlarda bunların bir kısmını hatta çoğunu yaşayabilirler.

İkincil Travma ve Tükenmenin Genel Belirtileri

1. Kronik yorgunluk-yorulma, yorgun hissetme, fiziksel bitkinlik hali,
2. Talepte bulunanlara yönelik öfke,
3. Taleplere katlandığı için kendi kendini eleştirme,
4. Alaycılık, olumsuzluk ve alınganlık,
5. Kuşatılmış olma duygusu,
6. Önemli olmayan hususlarda kolaylıkla patlama,
7. Sık baş ağrıları, mide-bağırsak rahatsızlıkları,
8. Kilo kaybı veya kilo alma,
9. Uykusuzluk ve depresyon,
10. Nefes kesilmesi,
11. Şüphecilik,
12. Acizlik hissi,
13. Artan düzeyde risk üstlenme.

Özellikle çalışanlarda görülebilecek belirtiler ise aşağıdaki gibidir;

- Aşırı uyarılma
- Hissizleşme ve kaçınma
- Yeniden yaşama (ikincil travma ve tükenmeye etki edecek olayları tekrar tekrar yaşıyormuş gibi hissetme)
- Artan hastalıklar
- Alaycılık
- Üzüntü/depresyon
- Duygusal salınımlar

- Yorulma/uyuma bozuklukları (uyuyamama ya da aşırı uyuma, kabus görme gibi)
- Bağımlılık (fazla yeme-içme, fazla çalışma, alkol-madde kullanımı gibi)
- Yorulma, yeterlilik kaybı, muhakeme hataları

3. İkincil Travma ve Tükenmede Risk Faktörleri

Bazı çalışma tarzı özellikleri, kişinin daha yüksek ikincil travma ve tükenme riskiyle karşılaşmasına neden olabilir. Yüksek riskli çalışma tarzı özellikleri aşağıda belirtilmiştir:

Riskler

Düşük Dengeli Aşırı Çalışma: Tüm zamanlarını işine ve işle ilgili faaliyetlere ayırıp, ilişkiler, hobiler ve egzersizler gibi hayatlarının diğer alanlarını askıya alanlar, kendilerini daha büyük bir ikincil travma ve tükenme riskine maruz bırakırlar.

Yardım veya Destekleyici Kaynakların Olmaması: Başkalarına aktarılamayan/paylaşılamayan büyük oranlarda sorumluluk üstlenilmesi de kişileri daha yüksek düzeyde stres ve tükenme riskine maruz bırakabilir. “Bir gün izin alırsam işler mahvolur” duygusu, genellikle artan bir stres duygusuna neden olur. Hepimizin destek, takviye ve gerektiğinde sorumluluklarımızı aktarabileceğimiz/paylaşabileceğimiz başkalarına ihtiyacımız vardır.

Çok Az Sosyal Destek: Stresimizle tecrit edilmiş hissetme daha fazla stres yaratır ve tükenme riskimizi yükseltir; ancak yeterli sosyal destek buna karşı tampon işlevi görebilir.

Hobilere Zaman Ayırmama: İş dışında hayatın tadının çıkarılması için bir çıkışa sahip olunması canlı hissetmemize yardımcı olabilir ve stres yapan durumlara, zihinsel veya duygusal bir ara verilmesini sağlar. Ancak bazıları için tüm hayatları sorumlulukları ve işleridir ve herhangi bir yaratıcı veya düzenli çıkışları yoktur.

Çok Az Uyuma: İnsanlar bunun önemini her zaman kavramayabilirler ancak yeterli uyku olmadığında, stres ile daha az başa çıkabiliriz, verimimiz düşer ve diğer sonuçlarla karşılaşabiliriz.

Çok Az İzin Kullanılması: Dengeli bir yaşam tarzının bir parçası da düzenli olarak izin kullanmaktır. Tatile çıkmak, meditasyon veya diğer faaliyetlerle uğraşmak denge sağlamamıza yardımcı olabilir.

4. İkincil Travma ve Tükenme Açısından Risk Oluşturan Düşünceler/ İnançlar

Sistemlerimiz (kavramalarımız) ikincil travma veya tükenme konusunda bizi yüksek riske sokabilir. Destek faaliyeti sunan kişiler içinde iyimserlerin dayanma gücü kötümserlerden çok daha fazla ve uzundur. Genelde kendi kendimizi mağlup eden düşüncelerimiz/ inançlarımız bizi daha büyük ikincil stres ve tükenme riskine sokabilir veya bunların sonucunda ortaya çıkabilir.

Negatif Düşünceler

“Bu işi tek yapabilen benim”, “Tek önemseyen benim”, “İnsanların neye ihtiyacı olduğunu sadece ben anlıyorum”, “..... sadece benim.”

“Başvurucuların hiçbir şeyi yok ve bende çok fazlası var, bu nedenle kendime zaman ayırmayı hak etmiyorum (uyumak, yemek yemek, dinlenmek, tatil vs.)”

“Etrafımda o kadar fazla acı ve acı çeken var ki, ne yapsam fayda etmez, bir dağdan tek tek kum tanelerini kaldırmak gibi bir şey bu.”

Donörler, resmi yetkililer, hak sahipleri, denetleyicilerim vs. bende stres yaratıyor çünkü hiçbir şey anlamıyorlar, gereken işleri nasıl yapmaları gerektiğini bilmiyorlar, önemsemiyorlar, yapmıyorlar, vs. Ben yetkili olsaydım bunların hepsini değiştirdim, ama işleri düzeltmek için hiç kimse bana kaynak ve yetki vermeyeceğinden, hiçbir şey yapamam.”

Bu Düşüncelere Karşı Koymak: Farkına Varmanız Gerekenler

1. Hiçbir zaman vazgeçilmez değilsiniz ve işi yapabilecek tek insan siz değilsiniz,
2. Kendinize iyi bakmazsanız kimseye faydanız olmaz-kısa sürede kendinizi daha etkin hissedebilirsiniz ancak fazla zorladığınızda sonunda kopmanız kaçınılmaz olacaktır.
3. İş yükünüzü ve hedeflerinizi yönetilebilir parçalar olarak görmekte ve tedbirli/elde edilebilir hedeflere doğru adım adım ilerlemekte fayda vardır.

Pozitif Düşünceler/Gerçekçi Hedefler

En temelde Kadın Danışma Merkezi veya sığınmaevi çalışanları kendilerine başvuran kadınları “kurtarma” düşüncesinde olmamalıdır. Onlarla dayanışma ve destek yoluyla çalışmalıdırlar. Danışma Merkezi’ne başvuran şiddet gören tüm kadınların, yaşadığı şiddet ortamından uzaklaşmalarına yardımcı olamayabilirsiniz, ancak şiddetsiz bir yaşam isteyen kadınlara destek olabilirsiniz.

Kadın sığınmaevlerinin sayısının yetersiz olması nedeniyle talep eden her kadını hemen sığınmaevine yerleştirmeyebilirsiniz, ancak Danışma Merkezi’ne başvuran bir kadınla tek bir görüşme yapmak bile çok önemli olabilir.

Kısa sürede kadınların hayatlarında çok büyük değişikliklerin olmasını beklemek gerçekçi değildir. Bunun yanı sıra şiddetle mücadele mekanizmaları da mükemmel çalışmamaktadır. Özellikle şiddetin sistemselsel bir sorun olduğu da düşünülürse kadınlarla çalışırken her zaman kısa sürede istenen sonuçlara ulaşılamayabileceğinin farkında olmak gerekir. Örneğin, hukuki destek sürecinde, kurum avukatları davayı üstlenseler dahi hakimın kararı istenildiği şekilde çıkmayabilir. Sadece sonuç açısından olaylar değerlendirilmemeli, süreçte yaşananların, hem kadın, hem de sizin için bir deneyim ve güçlenme fırsatı olduğu göz ardı edilmemelidir.

Bu yaptıklarınızı geçici ya da küçük çözümler olarak değil, birilerinin yaşamını olumlu yönde dönüştürecek adımlar olarak görürseniz yaptığınız işe inanmanız ve çabalarınızı sürdürmeniz kolaylaşır. İdrak şekliniz, işinizde ne kadar etkili olacağınızı gösterecektir.

5. İkincil Travma ve Tükenmeden Korunma

Bireylere daha iyi hizmet edebilmek için öncelikli olarak kendimize duygusal açıdan iyi bakmamız gerektiğini çoğumuz biliriz. Ancak bunu söylemek, yapmaktan kolaydır. Bu noktada, ikincil travma ve tükenmenin önüne geçmek için çeşitli araçlara başvurabiliriz. Süpervizyon, danışma, kişisel terapi, destek grupları, psikodrama grupları, stres azaltıcı programlar, uyumlulaştırma ve ruhsal yenilenme gibi araçlarla ikincil travma ve tükenmenin önüne geçilebilir.

Diğer tedaviler “iyileştirici aktiviteler” olarak adlandırılan kişisel aktiviteleri içermektedir. Bunlar, egzersizi, çocuklarla ve aile arkadaşlarıyla zaman geçirmeyi, günlük tutmayı, seyahat etmeyi ve çalışanları düşünce dünyalarına, bedenlerine ve destek ağlarına yeniden bağlamayı amaçlayan diğer etkinlikleri içermektedir.

Koruyucu Etkenler:

1. Belli Bilişsel Çerçevesel/Yüklemeler,
2. Etkili Denetim/Bilgilendirme,
3. Fiziksel Egzersiz,
4. Rahatlama Uygulaması,
5. Zaman Yönetimi,
6. Sınır Belirleme,
7. Sosyal Bağlantılar/Çıkışlar.

Stres Yönetimi:

1. Stres tetikleyicilerinizi tanımlayın (sizi “neler sinirlendiriyor”),
2. Değiştirebileceğiniz şeyleri tespit edin ve oradan başlayın,
3. Duygusal tepkileriniz ve idrak şeklinizi inceleyin,
4. Fiziksel tepkilerinizi kontrol etmeyi öğrenin,
5. Vücudunuz ile ilgilenin,
6. Kaynaklarınızı besleyin.

6. Kadın Danışma Merkezi Çalışanlarında İkincil Travma ve Tükenmenin Önüne Geçmek için Neler Yapılabilir?

- a) Çalışanlara sorumlulukları ile orantılı inisiyatif verilir.
- b) Çalışanlar hayati vakalar istisna olmak şartıyla, sorumlu oldukları alanlar ile ilgili ekibin görüşünü almak suretiyle karar verme yetkisine sahiptir.

- c) Çalışanların her düzeyde karar alma süreçlerine katılımı sağlanır.
- d) Çalışanlara yönelik gezi, tatil, ikramiye, ücretsiz kurslar, ekiple ortak etkinlikler gibi motivasyon artırıcı uygulamalar yıllık plan ve bütçesine dahil edilir, uygulanır.
- e) Çalışan sayısı ve uzmanlığına ilişkin kapasite, değişen ihtiyaçlar doğrultusunda artırılır ve geliştirilir.
- f) Çalışanların sadece sorumlu oldukları işleri yapmasına özen gösterilir; rol çatışması ve karmaşasına yol açan uygulamalara müdahale edilir.
- g) Çalışan ve gönüllülere deneyimli uzmanlar tarafından süpervizyon verilir. Süpervizyon, merkez çalışanları tarafından yürütülemez. Sağlanacak süpervizyon iki türdür.
 - Kadın Danışma Merkezi işleyişi konusunda deneyimli kadınlar tarafından gerçekleştirilen süpervizyondur.
 - Kadın Danışma Merkezi'ndeki ve sığınmaevindeki meslek elemanlarına yönelik olarak, mesleki çalışmalarında karşılaştıkları güçlüklerle baş etmeleri ve desteklenmeleri amacıyla kadına yönelik şiddetle mücadele alanında çalışmalar yapan meslek elemanları tarafından yürütülür.
- h) Merkez çalışan ve gönüllülerine bireysel ve grupla psikolojik destek sağlanır. Psikolojik destek, alanda deneyimli kadın psikolog ve psikiyatrlar tarafından gerçekleştirilir.

Travma mağdurlarıyla çalışanlarda ortaya çıkan ruhsal sorunlar travmanın ikincil etkilerinin yanı sıra “mesleksi stres düzeyi”, “kurumsal anlayış ve kültür”, “çalışma ortamı” ve “bireysel özellikler” ile de ilişkilidir. İkincil travmatizasyon ve tükenme, ağır derecede travmatize olmuş başvuranların olduğu bir ortamda, bir çeşit mesleki tehlike olarak da değerlendirilebilir. Bu nedenle travma mağdurlarına hizmet veren kurumlar, bu risk açısından çalışanları ile ilgili pratik ve ahlaki sorumluluk taşırlar. Bu sorumluluğu yerine getirmek için çalışanların süpervizyon almasını sağlamak gereklidir. Korunma çeşitli faktörlerle ilişkili olarak değerlendirilebilir. Kurumun sahip olduğu değerler ve kültür, çalışanların travmayı nasıl yaşadıklarını ve onunla kişisel olarak nasıl başa çıkmalarının beklendiğini belirler. Travma mağdurlarına hizmet veren kurumların, travmanın hem çalışan hem de kurum üzerindeki etkisinin bilincinde olmaları gerekir. Çalışanların iş yükü dağılımının organize edilmesi; farklı gruplarla çalışma olanaklarının yaratılması; güvenli ve nitelikli bir çalışma ortamı düzenlenmesi; çalışanların travma konusunda eğitim ve süpervizyon almasını sağlanması; grup desteğinin oluşturulmasının motive edilmesi; kişisel başa çıkma düzeneklerinin ve kendine bakım kaynaklarının geliştirilmesinin sağlanması ikincil travmatizasyondan korunmada önemli etkenlerdir.

Süpervizyon verecek uzmanın travma alanında deneyim sahibi olmasında fayda vardır. Ayrıca toplumsal cinsiyet perspektifine/kadın bakış açısına sahip, kadınlarla ve/veya çocuklarla ilgili alanlarda deneyimli olması gerekir. Görev tanımı ve sorumlulukları aşağıdaki gibidir:

- İkincil travma ve tükenmişliğin önlenmesi ve iyileştirilmesi için çalışır.
- Çalışanın korkularını, endişelerini ve yetersizliklerini paylaşabildiği güvenli bir ortam yaratır.

- Çalışanlara ruhsal destek sağlar.
- Ekibe ikincil travma hakkında eğitim verir.
- Süpervizyonu, çalışan gruplarını temel alarak “grup süpervizyonu” biçiminde gerçekleştirir.

Kaynaklar

- Altınay, A., Arat, Y. (2007). Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet. İstanbul: Punto Baskı Çözümleri.
- Ankara Tabip Odası. (2003). Kadına Yönelik Şiddet ve Hekimlik Sempozyumu Bildiri Özetleri. Ankara: Ankara Tabip Odası.
- Avrupa Konseyi. (2011). Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi. (İstanbul Sözleşmesi). Avrupa Konseyi Sözleşmeler Dizisi. No:210. İstanbul. Erişim tarihi: 26.06.2015 [http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention % 202010%20Turkish.pdf](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/convention-violence/convention/Convention%202010%20Turkish.pdf)
- Barzilai, G. (2004). Culture of Patriarchy in Law: Violence from Antiquity to Modernity. *Law & Society Review. Volume 38, Number 4*, 867-884. doi: 10.1111/j.0023-9216.2004.00073.x
- Bhasin, K. (2003). Toplumsal Cinsiyet “Bize Yüklenen Roller”. İstanbul: Kadınlarla Dayanışma Vakfı.
- Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK). (2001). “Tüm Mültecilerin Yaşadığı Koruma Sorunları Kadınlar Tarafından da Paylaşılr.” Erişim: 30.06.2015 <http://www.unhcr.org.tr/?page=15>
- Bora, A. (2008). Sivil Toplum Kuruluşları İçin Toplumsal Cinsiyet Rehberi. Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi.
- Cinsiyet Eşitliği İzleme Derneği (CEİD). (2014). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Mekanizması İzleme Modeli. Ankara: Karşı Reklam.
- Çakır, H.E. (2009). Kadın Danışma Merkezi Kılavuzu. Ankara.
- Dışişleri Bakanlığı. 2006 Yılı Türkiye İnsan Ticareti ile Mücadele Raporu. Ankara.
- Dominelli, L. (2002). Feminist Social Work Theory and Practice. New York: Palgrave.
- Dökmen, Zehra Y. (2006). Toplumsal Cinsiyet Sosyal Psikolojik Açılımlar. İstanbul: Sistem.
- Gabriel, M.A. (2001, Ağustos). Surviving Listening and Witnessing: Vicarious Traumatization in Social Workers Practitioners. Handout.
- Glasgow City Council Education Services. (2006). Action Against Abuse Pack. When Do You Leave? Erişim: 24.06.2015 [http://www.glasgow.gov.uk/en/YourCouncil/ServiceDepartments/ EducationServices/](http://www.glasgow.gov.uk/en/YourCouncil/ServiceDepartments/EducationServices/)
- Güder, N., ÖSGD. (2006). STK’lar için Gönüllülük ve Gönüllü Yönetimi Rehberi. Ankara: STGM.
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü. (2014) Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması (TNSA) 2013. Ankara. Erişim: 24.06.2015 http://www.hips.hacettepe.edu.tr/TNSA_2013_ana_rapor.pdf
- Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü-Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB). (2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması 2014. Ankara: Elma Teknik Basım.
- Heise, L. (1998). Violence Against Women: An Integrated, Ecological Framework, 4; 262, doi: 10.1177/1077801298004003002 [http://gbvaor.net/wp-content/uploads/ sites /3/2012/10/ Violence-Against-Women-An-Integrated-Ecological-Framework-Heise-1998.pdf](http://gbvaor.net/wp-content/uploads/sites/3/2012/10/Violence-Against-Women-An-Integrated-Ecological-Framework-Heise-1998.pdf)
- Herman, J.L. (1992). Trauma and Recovery. New York: Basic Books.
- Kadın Adayları Destekleme Derneği (KA-DER). (2015) Kadın İstatistikleri 2014-2015. Erişim: 24.06.2015 <http://www.ka-der.org.tr/tr-TR/Page/Show/400/istatistik.html>

- Kadın Dayanışma Vakfı.(1995).Şiddete Karşı Somut Bir Adım: Ankara Gecekonularında Kadınlarla Ortak Bir Çalışma. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı.
- Kadın Dayanışma Vakfı.(1996). Ankara'nın Gecekondu Bölgelerinde Yaşayan Kadınlara Yönelik Aile İçi Şiddet Üzerine Bir Değerlendirme. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı.
- Kadın Dayanışma Vakfı.(1997). Orta ve Üst Sosyo-Ekonomik Düzeydeki Ailelerde Kadına Yönelik Şiddet. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı.
- Kadın Dayanışma Vakfı. (2005). Aile İçinde Kadına Yönelik Şiddet El Kitabı. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı.
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM). (2015, Mayıs). Türkiye’de Kadın. Erişim: 24.06.2015 <http://kadinstatusu.gov.tr/uygulamalar/turkiyede-kadin>
- Kara, B., Biçer, A., Gökalp, S. (2004). Çocuk İstismarı, *Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Dergisi* 47, 140-151.
- Kardam, F. (2005). Türkiye’de Namus Cinayetlerinin Dinamikleri: Eylem Planı için Öneriler. Ankara: Koza.
- Kelly, L. (2008) Combating Violence Against Women: Minimum Standards for Support Services. [Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Etmek: Destek Hizmetlerinin Asgari Standartları] Strasbourg. European Council. Erişim: 26.06.2015 [http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF\(2007\)Study%20rev.en.pdf](http://www.coe.int/t/dg2/equality/domesticviolencecampaign/Source/EG-VAW-CONF(2007)Study%20rev.en.pdf)
- Krug EG, Dahlberg LL, Mercy JA. (2002). World Report on Violence and Health. Geneva: World Health Organization.
- Maslach, C., Jackson, S., Leiter, M. (1996). Maslach Burnout Inventory Manual. Palo Alto Consulting Psychologists.
- Mangold, R.G.V. (2000, Mart 15).Report:Violence AgainstWomen in Europe: Parliamentary Assembly of the Council of Europe. Doc:8667. Erişim: 26.06.2015 <http://assembly.coe.int/nw/xml/XRef/X2H-Xref-ViewHTML.asp?FileID=8876&lang=en>
- McCue M.L. (1995). Domestic Violence. California: ABC-CLIO Inc.
- Nüfusbilim Derneği ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu. (2009). Türkiye’de Ensest Sorununu Anlamak. Ankara: Damla.
- Oxford American Dictionary. (1980) Trauma. New York: Avon Books.
- Sancar, S., Acuner, S., Üstün, İ., Bora.A., Romaniuc.L. (2006). Bir de Buradan Bak. Cinsiyet Eşitsizliği Bir “Kadın Sorunu” Değil Toplumun Sorunudur. Ankara: KA-DER.
- Sayılan F., Tosun, Z. (2008) Kadın Dayanışma Atölyeleri Kılavuzu. İç Anadolu Bölgesi’nde Kadına Yönelik Şiddete Karşı Duyarlılık Oluşturma ve Yerel İşbirlikleri Geliştirme Projesi. Ankara: Kadın Dayanışma Vakfı.
- Sezgin, A.U. (1993). Ensestın Psikosozal ve Adli Yönden İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi . İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Estitüsü.
- Sheafor,B., Horejsi, R. (2002). Techniques and Guidelines for Social Work Practice, Sixth Ed. New York: Allyn & Bacon.
- Subaşı, N., Akın, A. Kadına Yönelik Şiddet; Nedenleri ve Sonuçları. Erişim: 26.06.2015 http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf
- TNS Opinion & Social. (2010). Domestic Volence Against Women Report. Special Eurobarometer: 344. Erişim: 26.06.2015 http://ec.europa.eu/public_opinion/archives/ebs/ebs_344_en.pdf

- Tosun Z. (2010) Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele. Kadına Yönelik Şiddetin Önlenmesinde Din Görevlilerinin Katkısının Sağlanması Projesi Eğitim Kiti. Diyanet İşleri Başkanlığı, Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu.
- Tosun, Z. ve Öztürk, A. B. (2010) Kadın Sığınmaevi Modelleri-Türkiye ve Çeşitli Ülke Uygulamaları, Genel Yayın No:675. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü.
- Tosun, Z. (2010) Belediyeler için Kadın Sığınmaevi, Kadın Danışma Merkezi ve Şiddet Başvuru Hattı Uygulama Rehberi. İçişleri Bakanlığı Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü.
- Tosun, Z. (2012). Belarus'un Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Kapasitesinin Güçlendirilmesi Projesi Kadın Danışma Merkezi İşleyişi Eğitimi Ders Notları.
- Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). (2015) Toplumsal Cinsiyet İstatistikleri 2014. Yayın No:4370. Erişim: 24.06.2015 http://www.tuik.gov.tr/Kitap.do?metod=KitapDetay&KT_ID=11&KITAP_ID=294
- Üner, S. (2008). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği. Ankara: Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü.
- Üstün, İ., Bora, A. (2011). Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Hesaba Katabiliyor muyuz? Ankara: Sivil Toplum Geliştirme Merkezi.
- WHO. (1996, Şubat 5-7). Violence Against Women. WHO Consultation. 1996 document FRH/ WHD/96.27 Geneva. Erişim: 26.06.2015 http://whqlibdoc.who.int/hq/1996/FRH_WHD_96.27.pdf
- WHO. (2008, Eylül). Women's Empowerment and Gender Equality: Essential Goals for Saving Women's Lives. Erişim: 26.06.2015 <http://www.who.int/gender-equity-rights/knowledge/women-empowerment.pdf?ua=1>
- WHO. (2014). Global Status Report on Violence Prevention. Erişim:26.06.2015 http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/status_report/2014/en/
- Zimmerman, C. (2004). Trafficking in Women: Conceptualizing and Measuring Health Risks and Consequences. Dissertation for PhD, in Health Policy Unit. London: London School of Hygiene and Tropical Medicine.

İnternet Bağlantıları

- Kadın Dayanışma Vakfı: <http://www.kadindayanismavakfi.org.tr/>
- Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM): <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/>
- Lifeline Saving Lives (Crisis Support, Suicide Prevention): <http://www.lifeline.org.au>
- Mor Çatı Kadın Sığınağı Vakfı: <https://www.morcati.org.tr/tr/>
- National Coalition Against Domestic Violence: <http://www.ncadv.org>
- The Advocates for Human Rights: Stop Violence Against Women: <http://www.stopvaw.org>
- United Nations Population Fund (UNFPA): Gender Based Violence: <http://www.unfpa.org/gender-based-violence>
- UN Women: <http://www.unwomen.org/en>
- WHO (Media Centre, Intimate Partner and Sexual Violence Against Women.Fact Sheet. (Kasım 2014): <http://www.who.int/mediacentre/factsheets/fs239/en/>
- WHO (Health Topics.Violence): <http://www.who.int/topics/violence/en/>

II. KISIM

1. EĞİTİM PROGRAM AKIŞI

1. GÜN

- 10.00 – 10.45 Tanışma, grup kurallarını belirleme ve eğitim ile ilgili genel bilgilendirme
10.45 – 11.00 Ara
11.00 – 12.00 Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği
12.00 – 12.10 Ara
12.10 – 13.10 Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği
13.10 – 14.00 Yemek
14.00 – 15.00 Kadına Yönelik Şiddet
15.00 – 15.10 Ara
15.10 – 16.10 Kadına Yönelik Şiddet
16.10 – 16.20 Ara
16.20 – 17.00 Kadına Yönelik Şiddet

2. GÜN

- 09.30 – 10.30 Kadına Yönelik Şiddet
10.30 – 10.45 Ara
10.45 – 11.45 Kadına Yönelik Şiddet
11.45 – 12.00 Ara
12.00 – 13.00 Kadına Yönelik Şiddet
13.00 – 14.00 Yemek
14.00 – 15.00 Kadın Danışma Merkezi İşleyişi
15.00 – 15.10 Ara
15.10 – 16.00 Kadın Danışma Merkezi İşleyişi
16.00 – 16.10 Ara
16.10 – 17.00 Kadın Danışma Merkezi İşleyişi

3. GÜN

- 09.30 – 10.30 Kadın Danışma Merkezi İşleyişi
10.30 – 10.45 Ara
10.45 – 11.45 Kadın Danışma Merkezi İşleyişi
11.45 – 12.00 Ara
12.00 – 13.00 Kadın Danışma Merkezi İşleyişi
13.00 – 14.00 Yemek
14.00 – 15.00 Kadın Danışma Merkezi İşleyişi
15.00 – 15.10 Ara
15.10 – 16.00 Kadın Danışma Merkezi İşleyişi
16.00 – 16.10 Ara
16.10 – 17.00 Kadın Danışma Merkezi İşleyişi

4. GÜN

- 09.30 – 10.30 Kadın Danışma Merkezi Görüşme Yöntemleri
10.30 – 10.45 Ara
10.45 – 11.45 Kadın Danışma Merkezi Görüşme Yöntemleri
11.45 – 12.00 Ara
12.00 – 13.00 Kadın Danışma Merkezi Görüşme Yöntemleri
13.00 – 14.00 Yemek
14.00 – 15.00 Kadın Danışma Merkezi Görüşme Yöntemleri
15.00 – 15.10 Ara
15.10 – 16.00 Kadın Danışma Merkezi Görüşme Yöntemleri
16.00 – 16.10 Ara
16.10 – 17.00 Kadın Danışma Merkezi Görüşme Yöntemleri

5. GÜN

- 09.30 – 10.30 İkincil Travma ve Tükenme
10.30 – 10.45 Ara
10.45 – 11.45 İkincil Travma ve Tükenme
11.45 – 12.00 Ara
12.00 – 13.00 İkincil Travma ve Tükenme
13.00 – 14.00 Yemek
14.00 – 15.30 Eğitim Değerlendirme, Sertifika İşlemleri

2. UYGULAMA ESASLARI

TOPLUMSAL CİNSİYET

Kadın Olmanın Zorlukları ve Güzel Tarafları

1. Gruba iki farklı renkte ikişer post-it dağıtılır.
2. Grup üyelerinden, hayatlarında kadın oldukları için yaşadıkları bir olumlu olayı ve bunu kaç yaşında iken yaşadıklarını yeşil kağıda, bir olumsuz deneyimi ve bunu kaç yaşında iken yaşadıklarını pembe kağıda yazmaları istenir.
3. Hayat çizgisi asılır.
4. Her bir katılımcı pembe kağıdı sağ tarafa, yeşil kağıdı sol tarafa uygun zaman aralığını seçerek yapıştırır ve deneyimlerini paylaşır.
5. Olumlu ve olumsuz deneyimlerin dağılımı grup üyeleri ile değerlendirilir.

Cinsiyet Eşitsizliği

Uygulama Esasları:

- Katılımcıları dörder kişilik alt gruplara ayırınız.
- Her gruba Materyal 1a'yı veriniz.
- Grupların tartışarak boşlukları doldurmasını isteyiniz.
- Daha sonra materyal 1b'yi veriniz ve yanıtları ile karşılaştırmalarını isteyiniz.
- Materyal 1b'deki soruları tartışmalarını isteyiniz.
- Küçük grupta yapılan tartışmaların paylaşılmasını isteyiniz.

Dikkat:

Bu çalışmayı yürütürken doğru ya da yanlış yanıt vermenin bir önemi olmadığını vurgulayın. Önemli olanın, Türkiye'de kadının durumunun nasıl algılandığını görmek olduğunu belirtin. Bazı katılımcılar durumun tahminlerinden çok iyi olduğunu, endişe edilecek bir durum olmadığını söylemektedir. Kadının durumunun bazı alanlarda iyiye gitse de bu istatistiklerin, kadınların toplumsal kaynaklara ulaşım ve temel haklar konusunda hala ciddi problemleri olduğunu gösterdiğini belirtin.

Katılımcılar sıklıkla Avrupa ülkelerinde durumun nasıl olduğunu merak etmektedir. Bu nedenle eğitim öncesinde Avrupa ülkelerinde kadının durumuna ilişkin güncel bilgi edinmek işinizi kolaylaştırabilir. Ayrıca, Avrupa ülkelerinde kadının durumu, temsil vb. alanlarında daha iyi olsa bile, eşitlik anlayışının yerleşmesinin uzun zaman gerektiren bir süreç olduğunu vurgulamakta da fayda vardır.

Materyal 1 A

TOPLUMSAL CİNSİYET İSTATİSTİKLERİ

1. Türkiye’de 2013 itibariyle okuma yazma bilmeyen erkek nüfus oranı %1,3 iken, kadınlarda bu oran (TÜİK, 2015).
2. 2015 genel seçim sonuçlarına göre 550 milletvekilinin kadındır.
3. 2014 yerel seçim sonuçlarına göre 30 büyükşehir belediye başkanının kadındır (KA-DER, 2015).
4. 2014 yerel seçim sonuçlarına 1351 il, ilçe ve belde belediye başkanının kadındır (KA-DER, 2015).
5. Ocak 2015 itibariyle, 2079 Mülki İdare Amiri içerisinde kadın Vali (Kırklareli, Sinop), Vali Yardımcısı, kaymakam, kaymakam adayları bulunmaktadır (KSGM, 2015).
6. Şubat 2015 itibariyle 25 müsteşarın kadındır (KA-DER, 2015).
7. Bürokrasi içerisinde üst düzey memur olan 7139 kişinin kadındır (TÜİK, 2015).
8. Diplomatik görevlerde Türk Dışişlerinde görev yapan 230 Büyükelçiden kadındır (TÜİK, 2015).
9. Yüksek yargıda başkanlık yapan 7 kişiden kadındır (KA-DER, 2015).
10. 2014 itibariyle, 9222 hakimin kadındır. 4960 Cumhuriyet Savcısının kadındır (TÜİK, 2015).
11. 2015 yılında 176 rektör içerisinde kadın rektör vardır (TÜİK, 2015).
12. Akademi’de 17.670 profesörün kadındır (KA-DER, 2015).
13. 2013 itibariyle Türkiye genelinde erkeklerde iş gücüne katılma oranı; kadınlarda ise bu oran (TÜİK, 2015).
14. Dünya Ekonomik Forumu Cinsiyet Uçurumu raporunda Türkiye 142 ülke arasında sırada yer almıştır (WEF, 2014).

Materyal 1 B

TOPLUMSAL CİNSİYET İSTATİSTİKLERİ

1. Türkiye’de 2013 itibariyle okuma yazma bilmeyen erkek nüfus oranı %1,3 iken, kadınlarda bu oran %6,6’dır (TÜİK, 2015).
2. 2015 genel seçim sonuçlarına göre 550 milletvekilinin 97’si kadındır.
3. 2014 yerel seçim sonuçlarına göre 30 büyükşehir belediye başkanının 3’ü kadındır (KA-DER, 2015).
4. 2014 yerel seçim sonuçlarına 1351 il, ilçe ve belde belediye başkanının 37’si kadındır (KA-DER, 2015).
5. Ocak 2015 itibariyle, 2079 Mülki İdare Amiri içerisinde 2 kadın Vali (Kırklareli, Sinop), 10 Vali Yardımcısı, 17 kaymakam, 4 kaymakam aday bulunmaktadır (KSGM, 2015).
6. Şubat 2015 itibariyle 25 müsteşarın 1’i kadındır (KA-DER, 2015).
7. Bürokrasi içerisinde üst düzey memur olan 7139 kişinin 639’u kadındır (TÜİK, 2015).
8. Diplomatik görevlerde Türk Dışişlerinde görev yapan 230 Büyükelçiden 32’si kadındır (TÜİK, 2015).
9. Yüksek yargıda başkanlık yapan 7 kişiden 1’i kadındır (KA-DER, 2015).
10. 2014 itibariyle, 9222 hakimın 3400’ü kadındır. 4960 Cumhuriyet Savcısının 320’si kadındır (TÜİK, 2015).
11. 2015 yılında 176 rektör içerisinde 12 kadın rektör vardır (TÜİK, 2015).
12. Akademi’de 17.670 profesörün 5337’si kadındır (KA-DER, 2015).
13. 2013 itibariyle Türkiye genelinde erkeklerde iş gücüne katılma oranı %71,3; kadınlarda ise bu oran %30,3’tür (TÜİK, 2015).
14. Dünya Ekonomik Forumu Cinsiyet Uçurumu raporunda Türkiye 142 ülke arasında 125. sırada yer almıştır (WEF, 2014).

SORULAR

1. Sizin yanıtlarınız ve mevcut rakamlar arasında bir fark var mı?
2. Bu rakamlara bakarak Türkiye’de kadının durumu hakkında neler söylenebilir?

Cinsiyete Dayalı İşbölümü

Eğiticiye Not:

Kadınların cinsiyet rollerinden nasıl etkilendiğini görmek amacıyla bir egzersiz yapacağınızı belirtin.

Bu egzersiz, kadın ve erkeklerin gündelik yaşamı nasıl deneyimlediklerini katılımcıların görmesine yardımcı olmaktadır.

UYGULAMA ESASLARI

Katılımcıları dörder kişilik gruplara ayırın.

24 saat egzersizi materyalini her gruba bir tane gelecek şekilde dağıtın.

Her grup için farklı toplumsal statülerden çiftler tasarlayın (doktor/mimar, esnaf/“ev hanımı,” işsiz/temizlikçi gibi)

Her grubun, materyalinde belirtilen çiftin sabah kalktıktan gece yatana kadar ne yaptıklarını yazmasını isteyin.

I. GRUP

Gaziantep'te yaşayan Matematik öğretmeni Salih Bey ve Fen Bilgisi öğretmeni Derya Hanım 10 yıldır evlidirler. 8 yaşında Türkan ile 4 yaşında Timur isimlerinde iki çocukları vardır. Türkan annesinin çalıştığı okulda ikinci sınıfta okumaktadır. Timur ailenin oturduğu semtte bir kreşe gitmektedir.

Saat	Salih Bey	Saat	Derya Hanım
01:00		01:00	
02:00		02:00	
03:00		03:00	
04:00		04:00	
05:00		05:00	
06:00		06:00	
07:00		07:00	
08:00		08:00	
09:00		09:00	
10:00		10:00	
11:00		11:00	
12:00		12:00	
13:00		13:00	
14:00		14:00	
15:00		15:00	
16:00		16:00	
17:00		17:00	
19:00		19:00	
20:00		20:00	
21:00		21:00	
22:00		22:00	
23:00		23:00	
24:00		24:00	

II. GRUP

Melek Hanım ve Mehmet Bey Antalya’da dar gelirli kişilerin yoğun olarak yaşadıkları bir semtte, küçük bir evde üç çocukları ile birlikte yaşamaktadırlar. Mehmet Bey, sanayide çalışmaktadır. İşe gitmek için sabahları saat 8:00’de yola çıkmaktadır. Melek Hanım ve Mehmet Bey’in 6 yaşındaki kızları Medine bu sene oturdukları semtteki okula başlamıştır. İkinci çocukları Mert üç yaşındadır. Çocukların sonuncusu iki buçuk aylık Mesude’dir.

Saat	Mehmet Bey	Saat	Melek Hanım
01:00		01:00	
02:00		02:00	
03:00		03:00	
04:00		04:00	
05:00		05:00	
06:00		06:00	
07:00		07:00	
08:00		08:00	
09:00		09:00	
10:00		10:00	
11:00		11:00	
12:00		12:00	
13:00		13:00	
14:00		14:00	
15:00		15:00	
16:00		16:00	
17:00		17:00	
19:00		19:00	
20:00		20:00	
21:00		21:00	
22:00		22:00	
23:00		23:00	
24:00		24:00	

III. GRUP

Sema Hanım ve Selami Bey Bursa'da yaşamaktadırlar. 2 yıllık evli olan çiftin çocuğu yoktur. Selami Bey ve Sema Hanım aynı tekstil atölyesinde işçi olarak çalışmaktadırlar.

Saat	Selami Bey	Saat	Sema Hanım
01:00		01:00	
02:00		02:00	
03:00		03:00	
04:00		04:00	
05:00		05:00	
06:00		06:00	
07:00		07:00	
08:00		08:00	
09:00		09:00	
10:00		10:00	
11:00		11:00	
12:00		12:00	
13:00		13:00	
14:00		14:00	
15:00		15:00	
16:00		16:00	
17:00		17:00	
19:00		19:00	
20:00		20:00	
21:00		21:00	
22:00		22:00	
23:00		23:00	
24:00		24:00	

IV. GRUP

Asya Hanım ve Ali Bey Malatya’da yaşamaktadırlar. 16 yaşında Arda isminde bir oğulları ve 10 yaşında Akasya isminde bir kızları vardır. Her iki çocukları da oturdukları mahalledeki okullara gitmektedir. Ali Bey muhasebeci olarak çalıştığı özel şirketten üç ay önce çıkartılmıştır. Asya Hanım, bir hukuk bürosunda sekreter olarak çalışmaktadır.

Saat	Ali Bey	Saat	Asya Hanım
01:00		01:00	
02:00		02:00	
03:00		03:00	
04:00		04:00	
05:00		05:00	
06:00		06:00	
07:00		07:00	
08:00		08:00	
09:00		09:00	
10:00		10:00	
11:00		11:00	
12:00		12:00	
13:00		13:00	
14:00		14:00	
15:00		15:00	
16:00		16:00	
17:00		17:00	
19:00		19:00	
20:00		20:00	
21:00		21:00	
22:00		22:00	
23:00		23:00	
24:00		24:00	

KADINA YÖNELİK ŞİDDET

Uygulama 1.

Uygulama Esasları:

Katılımcıları 4 gruba ayırın

Katılımcılara Materyal 1'i verin.

Farklı dönemlerde kadınların maruz kaldığı şiddet türlerini yazmalarını isteyin.

Grupların sonuçlarını paylaşmasını isteyin.

Sonuçları katılımcılarla değerlendirin.

Gerekli malzemeler: Materyal 1

Uygulama 2.

Uygulama Esasları:

1. Materyal 2'yi eşit parçalar halinde kesin.

Daha sonra bir torbaya koyup bazı katılımcılardan çekmelerini isteyin.

Çektikleri yaygın inanış hakkındaki görüşlerini sorun.

Görüşleri grupla tartışın.

2. Katılımcıları 4 gruba ayırın.

Her gruba bir yaygın inanış verin.

Her grubun sıra ile o inanışı diğer gruplara karşı savunmasını söyleyin.

Bir münazara ortamı oluşturun.

Önemli Not: Görüş belirten katılımcıları yanlış düşünüyorsunuz vb. ifadelerle yargılamayın, diğer katılımcıların yargılayıcı ifadeler kullanmalarına izin vermeyin.

Gerekli Malzemeler: Materyal 2

Uygulama 3.

Uygulama Esasları:

Katılımcıları 4 gruba ayırın.

Gruplara Materyal 3'yi dağıtın.

Grupların kendi içlerinde tartışarak Materyal 3'yi doldurmalarını isteyin.

Sonuçları katılımcılarla tartışın.

Gerekli malzemeler: Materyal 3

Materyal 1.

1. Grup

BEBEKLİK ve ÇOCUKLUK döneminde kadınların maruz kaldığı şiddet.

2. Grup

ERGENLİK/GENÇLİK döneminde kadınların maruz kaldığı şiddet.

3. Grup

YETİŞKİNLİK döneminde kadınların maruz kaldığı şiddet.

4. Grup

YAŞLILIK döneminde kadınların maruz kaldığı şiddet.

Materyal 2.

- Eviçinde kadına yönelik Şiddet abartılan bir sorundur.
- Eviçinde kadına yönelik Şiddet sadece aileyi ilgilendiren bir sorundur.
- Eviçinde kadına yönelik Şiddet zamanla kendiliğinden sona erer.
- Alkol ve madde bağımlılığı kadına yönelik Şiddetin nedenidir.
- Kadına Şiddet uygulayan erkekler Şiddet davranışını kontrol edemez, buna engel olamaz.
- Eviçinde kadına yönelik Şiddet çoğunlukla düşük gelirli ailelerde yaşanır.
- Şiddet uygulayan erkekleri de kadınlar yetiştirmektedir, bu sorun kadınlardan kaynaklanmaktadır.
- Çocuk olursa Şiddet biter.
- Eviçinde Şiddet gören kadın bunu ister, hak eder.

Materyal 3.

1. Grup

PSİKOLOJİK Şiddete örnekler veriniz.

2. Grup

EKONOMİK Şiddete örnekler veriniz.

2. Grup

CİNSEL Şiddete örnekler veriniz.

4. Grup

FİZİKSEL Şiddete örnekler veriniz.

NE ZAMAN TERK EDERSİN EGZERSİZİ?¹

Katılımcılara Materyal 4 dağıtılır ve tek tek katılımcıların ne zaman terk ettiği sorulur, nedeni öğrenilir.

Sonrasında kadınların neden şiddet ortamından uzaklaşmadığı üzerine slayt gösterilir.

Materyal 4.

Ne zaman terk edersiniz?

Başlangıçta...

18 yaşında bir kadınsınız ve 19 yaşında bir adama aşık oldunuz. Karizmatik, eğlenceli ve ilgili, tam da hayalinizdeki gibi. Size öyle düşkün ki, her dakikasını sizinle geçirmek istiyor. Size böyle önem verip, sizi umursayan birini bulduğunuz için çok şanslısınız ve sevmek harika bir duygu.

Sevgilinizin davranışından endişe etmeli misiniz?

İlişkinizi bu aşamada bitirir misiniz?

Bir yıl sonra...

Nişanlandınız. Nişan tamamen planlandı ve kına gecesi düzenliyorsunuz. Bir ara erkek arkadaşlarınızla konuşurken arkanızda bitiveriyor. Yanınıza geldiğine memnun oluyorsunuz (sizi gerçekten seviyor–bir dakika ayrı kalamıyor). Pek memnun görünmüyor gerçi ve size başka erkeklerle konuşmamanız gerektiğini–onların kafasında yanlış fikir oluşturabileceğini söylüyor. Birkaç gün boyunca size biraz uzak davranıyor fakat düğün zamanı geldiğinde her şey iyi. Harika bir gün geçiriyorsunuz.

Nişanlığınızın davranışından endişe etmeli misiniz?

Evliliği iptal eder misiniz?

Bir yıl daha sonra...

İlk çocuğunuza hamilesiniz. Siz de eşiniz de hamileliğiniz nedeniyle çok memnunsunuz. Mutluluğunuzun rüya gibi olmasını engelleyen bir durum var: eşiniz anne ve babanızı görmeye pek olumlu bakmıyor. Hamileliğe çok karıştıklarını ve onları daha az görmemenizin size faydalı olacağını söylüyor. Bir taraftan özellikle annenizin (her zaman siz sormasanız da) verecek birçok tavsiyesi olduğu doğru iken, anne babanızı görmek hoşunuza gidiyor. Gerçi zaten eşiniz de onları görme demiyor, sadece daha az görüyor.

Eşinizin davranışından endişe etmeli misiniz?

Şimdi terk eder misiniz?

1 Glasgow Şehir Meclisi'nin 2006 tarihli İstismara Karşı Eylem Belgesinden uyarlanmıştır.

Üç yıl sonra...

Şimdi 3 çocuğunuz var ve onları çok sevmekle birlikte ev hayatı biraz ağır gelmeye başladı. Eşinizle kreş ayarlama, böylece de biraz daha dışarı çıkabilme konusunu konuştunuz ama bu konuda hiç istekli değil. Eğer çocuklarınızı seviyorsanız neden bir başkasının onlara bakmasını istediğinizi sordu. Ayrıca kendisini ve çocuklarınızı gerçekten seviyorsanız neden başka birini ya da başka bir şeyi istediğinizi sordu. Onunla konuşmaya çalıştığınızda sessizliğe gömüldü. Yazık ki, anne ve babanızı da pek görmüyorsunuz ve arkadaşlarınızla bağlarınız da kopmuş durumda.

Eşinizin davranışından endişe etmeli misiniz?

Şimdi terk eder misiniz?

İki yıl sonra...

Çok zor bir yıl geçirdiniz. Panik ataklarınız başladı. Eşiniz sizinle çok ilgileniyor; tüm alışverişi yapıyor, en büyük çocuğunuzu sizin için okula bırakıyor ve okuldan alıyor. Neredeyse hiç evden dışarı çıkmıyorsunuz. Bir doktora gitme konusunu eşinize söylediğinizde doktorun tedavi için sizi hastaneye yatırabileceğini, dolayısıyla bunun iyi bir fikir olmadığını söyledi. Kafanız çok karışmış halde. Eşiniz haklı mı? Deliriyor musunuz? Artık emin değilsiniz. Arada sırada size çiçek getiriyor ya da güzel bir yemek pişiriyor ve sizin ne kadar özel olduğunuzu ve sızsiz yaşamayacağını söylüyor. Birçok yönden iyi bir adam: içki ya da sigara kullanmıyor, başka kadınlarla gitmiyor. Son zamanlardaki halinizi çektiğine göre sizi gerçekten seviyor olmalı.

Eşinizin davranışından endişe etmeli misiniz?

Şimdi terk eder misiniz?

Bir yıl daha sonra...

Yakın zamanda işler kötüleşti. İşe giderken sizi eve kilitlemeye (kendi güvenliğiniz için) başladı. Halen çocukları okula ve kreşe götürüyor ve tüm ebeveyn akşamlarına vs. katılıyor. Çok nadir gün ışığını görüyorsunuz. Hayat zor. Konuşabileceğiniz kimse yok ve yardım isteyemiyorsunuz. 26 yaşındasınız ve bu kabustan çıkış yolu yok gibi görünüyor.

Eşinizin davranışından endişe etmeli misiniz?

Şimdi terk eder misiniz?

KADIN DANIŞMA MERKEZİ İŞLEYİŞİ

Bölüm: Kadın Danışma Merkezi İlkeleri

- Katılımcıları 3'er kişilik gruplara ayırarak danışma merkezlerinin iőleyiőinde esas alınması gereken en önemli 3 ilkeyi belirlemelerini isteyin.
- Her grubun belirlediği ilkeyi yazı tahtasında listeleyin.
- Daha sonra belirlenen bu ilkeler üzerine tartışın ve ilgili slayttan yararlanarak danışma merkezi ilkeleri hakkında bilgi verin.

Bölüm: Gönüllülük

- Katılımcılara Şu kilit soruları sorarak tartıőmayı aın:
- Hangi alıőmalar için gönüllülere ihtiyaç duyuyorsunuz?
- Gönüllü kazanmak için ne tür yöntemler kullanıyorsunuz?
- Gönüllülere ne tür eğitimler veriyorsunuz?
- Gönüllüleri motive etmek ve sürekliliklerini sağlamak için neler yapıyorsunuz?
- Gönüllü çalıőmayla ilgili yaőadığımız sıkıntılar nelerdir? Bunlarla nasıl baş ediyorsunuz?

Bölüm: Çalışanlar

- Katılımcılara Şu kilit soruları sorarak tartıőmayı aın:
- Kadın Danışma Merkezinizde hangi çalışmalar kim tarafından yürütülüyor?
- Çalışanları nasıl belirliyorsunuz?
- Çalıőanlarınızın görev tanımları var mı?
- Çalıőanlarınıza hangi konularda eğitim verdiniz/veriyorsunuz?

Bölüm: Kadın Danışma Merkezi'nin İşbirliği ve Yönlendirme Yaptığı Kurum/Kuruluşlar

- Katılımcıları 4'er kişilik gruplara ayırın.
- Kadın Danışma Merkezi'nin hangi kurumlarla işbirliği yapması gerektiğini listelemelerini isteyin.
- Hangi kurumlarla ne tür zorluklarla karşılaşıyorsunuz/karşılaşabilirsiniz sorusunu sorun.
- Bu zorlukları aşmak için ne yapılabileceğini sorun.

Bölüm: Kayıtlar ve Raporlama

- Katılımcıların Danışma Merkezi kayıtlarını nasıl tuttuğunu, nasıl değerlendirdiklerini ve ne sıklıkla kimlerle paylaştıklarını sorun.
- Katılımcıları 4'er kişilik gruplara ayırın.
- Örnek başvuru formlarını verin ve incelemelerini isteyin.
- Ekleme ve çıkarma önerilerini büyük grupta değerlendirerek başvuru formuna son halini verin.

Bölüm: Finansman

- Katılımcıları 4'er kişilik gruplara ayırın.
- Her grubun ideal bir Kadın Danışma Merkezi bütçesi oluşturmasını isteyin.
- Bu bütçe için kimlerden hangi yöntemlerle destek alabileceklerini belirlemelerini isteyin.

Bölüm: Tanıtım

- Katılımcıları 4 gruba ayırın ve danışma merkezleri için 6 ay süreli bir kampanya planlamalarını isteyin.
- Kampanya içinde mümkün olduğunca yaratıcı ve dikkat çekici etkinliklerin yer almasının önemli olduğunu belirtin.
- Kampanyalarına bir isim bulmalarını isteyin.

KADIN VE ÇOCUKLARLA GÖRÜŞME İLKELERİ VE YÖNTEMLERİ

Bölüm: İyi Bir Danışmanın Özellikleri

- İyi bir danışmanın hangi nitelikleri taşıması gerektiğini sorun ve listeleyin.
- İlgili slaytta yer alan bilgileri aktarın.
- Her katılımcının kendini değerlendirmesini ve bu özelliklerden hangi ikisini en çok taşıdığını söylemesini isteyin.

Bölüm: Görüşme Yöntemleri

- Görüşme ilke ve yöntemleri ile ilgili slaytı aktardıktan sonra katılımcıların sorularını yanıtlayın.
- Katılımcıları 4'er kişilik gruplara ayırın.
- Danışma merkezine başvuran bir kadına dair ayrıntılı bir hikaye kurgulamalarını isteyin.
- Her gruptan iki gönüllü seçin.
- Her gruptaki 1. gönüllü grubunun oluşturduğu hikayedeki kadını canlandırın. 2. gönüllü danışman rolünde olsun.
- Her grubun kendi hikayesini hemen yanındaki grupla değiştirmesini isteyin.
- Birinci ve ikinci eşleştirerek birer görüşme uygulaması yapmalarını isteyin.
- Tüm uygulamalar bittikten sonra isim vermeden, katılımcıların tespit ettikleri iyi/olumlu ve sonra olumsuz yaklaşımları belirtmelerini isteyin.

İKİNCİL TRAVMA ve TÜKENME

Bölüm: Tükenme

- Tükenmişlikle ilgili bilgileri aktardıktan sonra katılımcıların bu belirtileri yaşayıp yaşamadıklarını sorun.
- Bununla baş etmek için bireysel olarak neler yaptıklarını sorun.
- Katılımcıları 4 gruba ayırarak Kadın Danışma Merkezi'nin tükenmenin önüne geçmek için neler yapabileceğini sınırlama olmadan listelemelerini isteyin.
- Daha sonra mevcut koşullarda bunların hangilerini yapabileceklerini listelemeleri isteyin.

Bölüm: Sonuç

- Katılımcıları 4 gruba ayırın.
- Gün boyunca yapılan tartışmalar ve edinilen bilgiler çerçevesinde;
- Danışma Merkezleri ile ilgili hangi alanlarda ne gibi değişiklik/düzenlemelere gidebileceklerini sorun.
- 6 aylık Danışma Merkezi çalışma programı oluşturmalarını isteyin.
- Tüm programlar tamamlandıktan sonra büyük grupta ortak bir çalışma programı oluşturun.
- Kimin hangi çalışmadan sorumlu olacağını belirlemelerini isteyin.

EKLER

- 1. KADIN DANIŞMA MERKEZİ BAŞVURU FORMU**
- 2. KADIN DANIŞMA MERKEZİ GÖRÜŞME FORMU**
- 3. KADIN DANIŞMA MERKEZİ GÖRÜŞME FORMU-ÇOCUK**
- 4. BİREYSEL PLAN**
- 5. ÇOCUKLAR İÇİN BİREYSEL PLAN**
- 6. GÖNÜLLÜ BAŞVURU FORMU**
- 7. İŞVEREN VE İŞ ARAYANLAR İÇİN FORM**
- 8. GÜVENLİK PLANI**
- 9. ŞİDDET UYGULAYANIN PROFİLİ**
- 10. ŞİDDET DESTEK TELEFON HATTI BAŞVURU FORMU**

1. KADIN DANIŞMA MERKEZİ BAŞVURU FORMU

1. Başvuru no:

2. Tarih:

3. Görüşmeyi yapan:

4. Başvuru şekli: Yüz yüze Telefon ile E-posta Mektup

5. Bize nasıl ulaştı? İnternet TV/Radyo Etkinlik

STÖ Arkadaş/tanıdık

Resmi kurumlar..... Diğer

(Çalışılan kurumun olduğu yere göre kimi resmi kurumlardan (örneğin hastane, muhtar yapılan başvurular yokunsa, ayrıca tespiti gerekiyorsa ayrıntılı yazılabilir.)

6. Nereden arıyor/geliyor?

7. Danışma Merkezi'ne kolay ulaştı mı? Evet

Hayır. Nedeni

8. Kim için arıyor/geldi? Kendisi Yakını ise Adı Soyadı:

Yakınlık derecesi:

İletişim bilgileri:

9. Başvuru nedeni: Şiddet İş Arama İşçi Arama

Aynı/Nakdi İhtiyaç Aynı/Nakdi Bağış

Gönüllü Çalışma

Bilgi Toplama Amaçlı Başvurular (Akademi, medya vs.)

Kayıp kadın yakınına arama

Diğer

2. KADIN DANIŞMA MERKEZİ GÖRÜŞME FORMU

1. Başvuru no:

2. Tarih:

3. Görüşmeyi yapan:

4. Başvuru şekli: Yüz yüze Telefon ile E-posta Mektup

5. Bize nasıl ulaştı? İnternet TV/Radyo Etkinlik STÖ
 Arkadaş/tanıdık Resmi kurumlar Diğer

6. Nereden arıyor/geliyor?

7. Kim için arıyor/geldi? Kendisi Yakını ise Adı Soyadı:
Yakınlık derecesi:
İletişim bilgileri:

Şiddet görene ait bilgiler:

8. Adı-Soyadı:

9. Yaşı:

10. Telefon numarası:

11. Kendisine ulaşılabilmesi durumunda iletişime geçilebilecek kişilerin iletişim bilgileri:

12. Medeni durumu: Resmi nikahlı Dini nikahlı Birlikte yaşıyor
 Bekar Eşi ölmüş Boşanmış Ayrı yaşıyor Diğer.....

13. Eğitim durumu: Okuma-yazma bilmiyor Okuma-yazma biliyor
 İlkokul İlköğretim/Ortaokul Lise Üniversite

14. Mesleği: Ev kadını Sağlık Eğitim Hizmet
 Diğer

15. Şu an çalışıyor mu? Hayır Evet

16. İş dışında bir gelir kaynağı var mı? Hayır Evet

17. Sosyal güvencesi var mı? Hayır Evet

18. Sürekli ilaç kullanmasını veya acil tedavi olmasını gerektiren bir hastalığı var mı?
 Hayır Evet

2. KADIN DANIŞMA MERKEZİ GÖRÜŞME FORMU

19. Başvuru nedeni (öyküsü):

20. Maruz kaldığı şiddetin türü:

- a) ___ Psikolojik (sözel) şiddet b) ___ Ekonomik şiddet c) ___ Cinsel şiddet
d) ___ Fiziksel şiddet e) ___ Kültürel şiddet f) ___ Diğer.....

21. Şiddeti uygulayan kim?

	Birinci	İkinci	Üçüncü
a)
Yaşı:
Eğitim durumu:
Mesleği:
Uyguladığı şiddet türü:

22. Kız çocuk sayısı ___ Büyükten küçüğe kız çocukların yaşları
Erkek çocuk sayısı ___ Büyükten küçüğe erkek çocukların yaşları
Toplam çocuk sayısı ___

23. Varsa çocuk(lar) şiddete/kötü muameleye maruz bırakıldı mı?

24. Kim(ler) tarafından?

2. KADIN DANIŞMA MERKEZİ GÖRÜŞME FORMU

25. Daha önce bir kuruma başvurdu mu? ___ Hayır ___ Evet ise;
___ Adli Birimler
___ Sağlık Kurumu
___ Güvenlik Kurumu
___ Sivil Toplum Örgütü
___ Diğer.....
26. Önceki başvuruda verilen hizmetten memnun kaldı mı? ___ Hayır ___ Evet
27. Hayır ise, neden?
28. Başvuru yüz yüze ise kadının genel görünümü:
29. Biz ne yaptık? *Vakıf içi hizmet* *Yönlendirilmiş hizmet*
___ Sosyal Destek ___ Kolluk
___ Psikolojik destek ___ Sığınma
___ Hukuki destek ___ Hukuki
___ İş konusunda destek ___ Maddi
___ Ayni, nakdi destek ___ Diğer
30. Yönlendirme durumunda izleme için aranmak istiyor mu? ___ Evet ___ Hayır
31. Verilen hizmete ilişkin açıklama:

3. KADIN DANIŞMA MERKEZİ GÖRÜŞME FORMU-ÇOCUK

Anne Başvuru No	Giriş Tarihi	Görüşmeyi Yapan	
ÇOCUĞUN			
Adı-Soyadı	Doğum Yeri	Doğum Tarihi/Yaşı	
Eğitimi	Sosyal Güvence Türü		
ÇOCUĞUN ÖYKÜŐ			
Çocuğun yaşadığı Şiddete ilişkin bilgiler			
Şiddet Uygulayan			
Adı-Soyadı	Yakınlığı	Uygulanan Şiddetin Türü	Şiddetin Süresi
Bildirilen hayati tehlike var mı? Açıklayınız.			
Çocuk için daha önce bir yere başvuruldu mu? Daha önce başka bir sığınmaevinde kaldı mı?			

3. KADIN DANIŞMA MERKEZİ GÖRÜŞME FORMU-ÇOCUK

Şiddet nedeniyle sağlık raporu aldı mı? (Süre, tarih, alınan yer) - Şu anki fiziksel durumu					
Daha önce evden ayrıldı mı? Ne zaman? Ne kadar süre?					
İntihara teşebbüs etti mi? Ne şekilde? (Dikkat: Bu soru doğrudan sorulmayacaktır)					
İHTİYAÇLAR					
Psikolojik		Ekonomik		Sosyal Etkinlik	
Tıbbi		Giyecek		Burs	
Hukuki		Refakat		Diğer	
Eğitim-Okul		Kreş		Diğer	
Kurs		Destek Grubu		Diğer	
Çocuğun akademik yaşantısına ilişkin bilgi					
Hobileri, ilgileri					

3. KADIN DANIŞMA MERKEZİ GÖRÜŞME FORMU-ÇOCUK

Çocukla ilgili önemli notlar (Anne, kardeşler ve arkadaşlarla ilişkiler ve diğer önemli bilgiler)

NOTLAR

4. BİREYSEL PLAN

Danışman		Oluşturma Tarihi		
Destek Alanı	İhtiyaçlar	Sorumlu Kişiler	Kimlerden Destek Alınacağı	Ne Zaman Uygulanacağı
Yapılanlar				
Yapılanlar				
Destek Alanı	İhtiyaçlar	Sorumlu Kişiler	Kimlerden Destek Alınacağı	Ne Zaman Uygulanacağı
Yapılanlar				
Yapılanlar				

5. ÇOCUKLAR İÇİN BİREYSEL PLAN

Danışman		Oluşturma Tarihi		Anne Adı	
Destek Alanı	İhtiyaçlar	Sorumlu Kişiler	Kimlerden Destek Alınacağı	Ne Zaman Uygulanacağı	
Yapılanlar					
Yapılanlar					
Destek Alanı	İhtiyaçlar	Sorumlu Kişiler	Kimlerden Destek Alınacağı	Ne Zaman Uygulanacağı	
Yapılanlar					
Yapılanlar					

6. GÖNÜLLÜ BAŞVURU FORMU

Adı-Soyadı	
Yaşı	
Eğitim	
Meslek	
İletişim Bilgileriniz	
Şu anki işiniz ve geçmiş iş deneyimleriniz	
Neden gönüllü olmak istediğinizi belirtiniz	
Kadın Danışma Merkezi'ne ve sığınmaevine hangi alanlarda katkı sunabilirsiniz?	
Daha önce kadın çalışmaları içinde yer aldınız mı? Nerede, Ne şekilde? Ne kadar süre ile?	
Size referans olabilecek kişilerin isim ve iletişim bilgileri (Kurum politikaları doğrultusunda alınmayabilir)	

7. İŞVEREN VE İŞ ARAYANLAR İÇİN FORM

No	Tarih	İşverenin Adı-Soyadı	İletişim Bilgileri	İşin Özellikleri	Çalışma Yeri	Çalışanda Aranılan Nitelikler	Sonuç

No	Tarih	İş Arayanın Adı-Soyadı	İletişim Bilgileri	Çalışmak İsteddiği Alanlar	Çalışmak İsteddiği Bölge/Semtler	İş Deneyimleri-Nitelikleri	Sonuç

8. GÜVENLİK PLANI

Bir güvenlik planı yapmak şiddet karşısında benim (ve çocuklarımın) güvenliğini artırmaya yarar. Bana şiddet uygulayan kişinin davranışlarını kontrol edemem ama ne yapacağımı planlarsam kendimi (ve çocuklarımı) güvende tutabilirim. Bu planı belli aralıklarla gözden geçirip güncelleyeceğim. Bu sayede hep hazırlıklı olacağım.

ŞİDDET ÖNCESİNDE NELER YAPABİLİRİM?

- Bir çanta hazırlayıp, onu çabuk ve kolay ulaşabileceğim bir yerde saklayabilirim. Çantada şunlar olmalı: Evin ve arabanın anahtarları, para, nüfus cüzdanım, çocukların nüfus cüzdanları, banka kartlarım, pasaportlar, ehliyetim, tapu, kira sözleşmesi, sigorta poliçesi, mahkeme belgeleri, adres defteri, şiddeti kanıtlayacak belgeler (darp raporu, fotoğraf vs.), ilaçlar, giysiler
- Çok acil durumlarda hemen ortamdaki uzaklaşabilmek için paramı, kimliğimi, anahtarlarımı, banka kartlarımı ve diğer önemli belgeleri ayrı bir yerde saklayabilirim.
- Kendi adıma ayrı bir banka hesabı açtırabilirim. Hesaba ilişkin dokümanların ve varsa kredi kartı ekstrelerimin ayrı bir adrese gönderilmesini isteyebilirim.
- Bana şiddet uygulayan kişiyle ortak banka hesabım varsa hesapta ne kadar para olduğunu takip edebilirim, böylece acil bir durumda bu para çekebilirim.
- Engellilik durumum nedeniyle evden çıkamıyorsa, şiddet uygulayan kişi orada değilken ulaşımımın sağlanması için ...ile konuşup ayarlama yapabilirim.
- Sokakta şiddete maruz kalırsam bağırma ve hızla kalabalık bir ortama doğru uzaklaşmaya çalışabilirim.
- Kadının savunma sanatı derslerine katılarak kendimi savunmayı öğrenebilirim. (Bu dersler ücretsizdir.)

ŞİDDET SIRASINDA NELER YAPABİLİRİM?

- Şiddet ortamından çabucak uzaklaşmaya çalışmalıyım. Eğer bana şiddet uygulayan kişi ne yaptığımı, nereye gittiğimi sorarsa onacevabı verebilirim.
- Aileme ve/veya arkadaşlarıma haber vererek, yardım çağrılarını için önceden belirlediğimiz kodu söyleyebilirim.
- Banyo, mutfak gibi, içinde bıçak vs. olan, zarar görebileceğim odalardan uzak dururum.
- Bulduğum ortamda en iyi kaçış yeri...
- Sağduyuma güvenirim. Eğer benim (ve çocuklarımın) can güvenliği tehlike altındaysa (örneğin şiddet uygulayan o anda elinde silahla, bıçakla beni öldürmeye çalışıyorsa ve kaçmaya çalışırken öldürülme olasılığım yüksekse) onuyaparak sakinleştirmeye çalışırım.

8. GÜVENLİK PLANI

ÇOCUKLARIMIN GÜVENLİĞİ

- Çocuklarımla bir kaçış planı yapabilirim. Onlara 155 Polis İmdat ve 112 Acil Yardım ve Kurtarma telefon numaralarını öğretebilirim. Telefonda nasıl konuşabileceklerini önceden onlarla prova yaparım. Adresimizi ezbere bildiklerinden emin olurum.
- ... acil durumlarda çocuklarıma bakmasını isteyebilirim.
- Şiddet sırasında çocuklarımla yapabileceği en iyi şey kaçıp kendilerini korumalarıdır. Onlara şiddet başladığında hemen kilidi olan ve içinde telefon olan bir odaya kaçmalarını söyleyebilirim.
- Telefonla yardım istemelerini, eğer evde güvenli şekilde telefona ulaşma imkanları yoksa, komşunun telefonunu ya da en yakındaki telefonu kullanmalarını söylerim.
- Ev dışında çocuklarımla buluşmak için güvenli bir yer belirler ve oraya nasıl gidebileceklerini onlara öğretirim. Böylece ortam güvenli hale geldikten sonra onlarla buluşabilirim.

İŞYERİMDEKİ GÜVENLİĞİMİ NASIL ARTIRABILİRİM?

- Patronuma, çalışma arkadaşlarıma, varsa güvenlik personeline vs. durumumu anlatabilirim.
- Kendi telefonuma gelen aramaları izleyebilmek için telesekreter kullanabilirim. Çalıştığım yerin operatöründen veya sekreterinden bana gelen aramaları izlemelerini isteyebilirim.
- İstemediğim e-postaları bloke edebilirim ya da kayıt için bir klasöre yönlendirebilirim, böylece onları okumak zorunda kalmam. Eğer şiddet uygulayan kişinin e-postalarına erişimi varsa, şifremi değiştirebilirim. Şiddet uygulayan kişi hakkımda tehdit ve hakaret içeren yazıları internette yayınlıyorsa, kayıt alıp Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunabilirim.
- İşyerinden ayrılırken arkadaşşıma benimle arabama, durağıma vs. kadar gelmesini rica edebilirim.
- Eğer bana şiddet uygulayan kişiyle buluşmayı kabul edersem, kalabalık bir yerde buluşmalıyım.

8. GÜVENLİK PLANI

MAHALLEMDEKİ YA DA YAŞADIĞIM YENİ YERDEKİ GÜVENLİĞİM

- Şiddet uygulayan kişinin anahtarı olduğunu düşünüyorsam kilitleri değiştirip, pencerelere parmaklık koyabilirim.
- Komşuma evimden bağırma-kavga sesleri gelmesi halinde polisi aramasını söyleyebilirim.
- Çocuklarıma, şiddet uygulayan kişi gelirse, polisi vs. aramalarını söyleyebilirim.
- Mahkeme kararlarının (koruma, uzaklaştırma, velayet vs.) fotokopilerini hep yanımda taşıyabilirim. Bunları çalıştığım yere, kreşe, vs. verip, şiddet uygulayan kişiyi gördüklerinde bana haber vermelerini isteyebilirim. Bu insanlara şiddet uygulayan kişinin fotoğraflarını verebilirim, bu sayede onu tanıyabilirler. Çocuklarımla okuldan/kreşten vs. kimin alacağını söyleyebilirim.
- Hesabımın olduğu bankayı, gittiğim marketi ve kullandığım bazı hizmetleri (doktor vs.) değiştirebilirim ya da eskisine göre farklı saatlerde gidebilirim. Böylece şiddet uygulayan kişiyle karşılaşmayabilirim.
- Adımın oturduğum apartmanın ya da kapımın zilinde yazmadığından emin olurum.
- Acil telefon numaralarını yazıp yanımda taşıyabilirim:
Polis: 155, Jandarma: 156, Ambulans: 112
- ALO 183 (Aile, Kadın, Çocuk, Engelli Danışma Hattı-7 Gün 24 Saat)
- Aile İçi Şiddete Son Acil Yardım Hattı-7 Gün 24 Saat (0212 656 96 96-0549 656 96 96)
Başvurabileceğim diğer kurumların iletişim bilgilerini yazıp yanımda taşıyabilirim.
Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı İl Müdürlüğü,
Şiddet Önleme ve İzleme Merkezi (ŞÖNİM)-KOZA,
Aile Mahkemeleri,
Valilik, Kaymakamlık,
Baro Kadın Hakları Merkezi,
Belediyelerin Kadın Danışma Merkezleri,
Kadın Sivil Toplum Örgütleri.

9. ŞİDDET UYGULAYANIN PROFİLİ

(İhtiyaç dahilinde Kadın Danışma Merkezinde özellikle de sığınmaevinde kullanılabilir.)

Şiddet Uygulayanın Profili

İlişki türü: _____ Adı: _____ Soyadı/lakabı: _____

Erkek Kadın Doğum tarihi: _____

En son adresi: _____

Mahalle: _____ Şehir: _____ Posta Kodu: _____

Ev tel: _____ İş tel: _____ Cep tel: _____

Boy: _____ cm. Kilo: _____ kg. **Sağ Sol** elini kullanır

Göz rengi: _____ Saç rengi: _____ Saç stili/uzunluğu: _____

Ten rengi: _____ **Koyu Buğday Açık**

Şiddet uygulayan gözlük takıyor mu? **Evet Hayır** Gözlüğün rengi/şekli: _____

Ayrırdedici fiziksel özelliği var mı? **Evet Hayır**

Yara izi: _____ Yeri _____ Tanımı _____

Dövme: _____ Yeri _____ Tanımı _____

Piercing: _____ Yeri _____ Tanımı _____

Doğum lekesi: _____ Yeri _____ Tanımı _____

Diğer: _____ Yeri _____ Tanımı _____

(Yakın zamanda çekilmiş) bir fotoğrafı var mı? **Evet Hayır**

Şiddet uygulayanın silahı ya da silaha erişimi var mı? **Evet Hayır**

Evet ise, ne tür bir silah? _____

Hiç polis tarafından hakkında işlem yapılmış mıydı? **Evet Hayır**

Evet ise suçlamalar nelerdi ve ne zaman oldu? _____

Şiddet uygulayanın arabası var mı? **Evet Hayır**

Evet ise, rengi: _____ Yılı: _____ Markası: _____ Modeli: _____

Plaka No: _____

Fotoğraf iştirin (fotoğrafın sığınma evinden ayrılırken istedikleri takdirde kendilerine verileceğini belirtin.)

10. ŞİDDET DESTEK TELEFON HATTI BAŞVURU FORMU

Görüşme Tarihi		Görüşenin Adı-Soyadı	
Arayanın Adı-Soyadı			
Kim için arıyor?			
Neden arıyor?			
Telefon hattına nasıl ulaştı?			
Şiddet Gören Kadına İlişkin Bilgiler			
Adı-Soyadı			
Yaşı			
Medeni Durumu			
Eğitim Durumu			
Mesleği			
Çalışma ve gelir durumu			
Çocuk sayısı, yaşları ve cinsiyetleri			
İletişim Bilgileri			
Başvuruya neden olan olayın özeti			
Maruz bırakıldığı şiddet biçimleri			
Fiziksel	Cinsel	Ekonomik	Psikolojik

10. ŞİDDET DESTEK TELEFON HATTI BAŞVURU FORMU

Şiddet uygulayana ilişkin bilgiler (Yakınlığı, yaşı, işi)
Daha önce bir kuruma başvurdu mu?
Başvurucunun talepleri
Görüşmenin sonucu (Ne şekilde destek sağladığı, nerelere yönlendirildiği)
İzleme için aranılmak istiyor mu?